

Jahansson. Satslärja 1886

U. B.

Finska Språkets Satslära.

För skolornas behof

utarbetad

af

A. W. Jahnsson.

Andra, omarbetade upplagan.

ÅBO,

Åbo Boktryckeri Aktiebolag, 1886.

Företal till andra upplagan.

Sedan den första upplagan af undertecknads "Finska språkets satslära" slutsålts, blef föranstaltandet af en ny upplaga en nödvändighet. Förläggaren af den första upplagan medde-lade dock så sent underrättelse om att denna upplaga var utgången, att en mellantid måste uppkomma, då intet exemplar af satsläran kunde i bokhandeln erhållas. En nödig omarbetning af några delar i syntaxen kunde nemligen icke undvikas, då bokens närmare femtonåriga användande vid skolundervisningen nödvändigt måste medföra önskningsmål om åtskilliga förändringar i densamma, och denna omarbetning kunde icke verkställas med nödig skyndsamhet, då äfven andra göromål samtidigt togo en betydlig del af undert:s tid i anspråk. Till råga på saken födröjdes den nya upplagans tryckning af oförutsedda hinder å tryckeriet, hvilket allt åstadkommit, att boken, som var beräknad att utkomma i Augusti månad, först nu kan framträda i bokhandeln. De obehag, hvilka åstadkommits i skolorna genom det födröjda utgifvandet — hvarom åtskilliga till undert. insända förfrågningar och bref vittna — har det icke stått i undert. makt att aflägsna, så gerna han än önskat tillmötesgå lärarnes i finska språket uttalade önskningar.

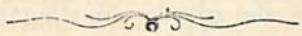
Hvad de gjorda ändringarna beträffar, hafva desamma mest gällt framställningen af kasusläran, hvilken, såsom undert. hop-pas, genom den nya uppställningen blifvit mera överskådlig och lättare att i minnet befästa. I den viktigla läran om nominalmodi, i hvilken lära undert. redan i den första upplagan fullständigt brutit med alla sina föregångare, hafva deremot endast några få mindre rättelser och tillägg vidtagits, enär egen erfarenhet och andra lärares meddelanden gifvit vid handen, att densamma icke tarfvade en mera genomgripande omarbetning. Äfven i den sammansatta satsen, hvilken del vanligen icke torde genomgås i landets skolor, hafva inga andra betydande förändringar gjorts än att tvenne kapitel om numerus och adjektivets grader till-kommit. Beträffande de gjorda ändringarne hafva de sedan

utgivandet af första upplagan utkomna afhandlingarne i ämnet rådfrägats, hvarjemte finska literatursällskapets sekreterare, magister F. W. Rothsten skriftligen meddelat åtskilliga på långvarig lärare-erfarenhet grundade värdefulla upplysningar, hvilka vid denna omarbetning varit af mycken nytta och för hvilka undert. härmed anhåller att offentligen få betyga sin uppriktigaste tacksägelse. — Af E. N. Setäläs finska satslära hade undert. tillgång endast till den första upplagan, som den unge författaren visserligen försett med sin namnteckning på titelbladet, men hvilken, af lätt förklarliga skäl, icke kunde lemla någon nämnvärd ledning vid nu ifrågavarande omarbetning. Då den andra upplagan deremot utkom i bokhandeln, voro sju ark af denna bok redan färdigtryckta, hvarför inga ändringar vidare kunde med ledning af densamma göras i läran om kasus och nominalmodi. Tacksamt erkänner undert. deremot, att herr Setäläs på sjelfständig forskning bygda "Lauseopillinen tutkimus Koillis-Satakunnan kansankielestä" vid utarbetandet af denna upplaga flitigt rådfrägats.

I afseende å den svenska omklädnad, hvari denna upplaga framträder, anser sig undert. böra framhålla, att han efter något betänkande beslutat sig för att dervid följa prof. Freudenthals svenska rättskriftningslära. Personligen kände undert. sig visserligen icke rätt tilltalad af de något inkonseqventa regler, som denna innehåller, men då i denna förvirringens tid bestämda regler äro att föredraga framför en tygellös frihet och lärarena i svenska språket vid landets skolor alltmera tyckas börja omfatta den Freudenthalska rättskriftningsläran, har undert. ansett sig böra underordna sina personliga tycken den sträfvan, att ett bestämdt skrifstätt måtte utbilda sig till obestridlig nytta för skolan. Kollegan vid det svenska lyceet i Åbo, magister Karl Grönlund, har godhetsfullt genomgått ett korrektur och dervid tillsett, att språket formats i enlighet med angifna rättskriftningslära. Några mindre inkonseqvenser hafva dock af förbiseende insmugit sig i början af denna syntax.

Åbo den 13 November 1886.

A. W. Jahnsson.

I. Den enkla satsen.

A) Subjektet.

§ 1. Om subjektet i svenska utgöres af ett **nomen** eller **pronomen**, ställes det i finskan

a) i **nominativus**, då det är **totalt**: d. ä. då predikatet utsäges om subjektets **hela omfång** eller om en **bestämd**, ifrågavarande **del** af detta omfång, t. ex. *Sydän sykkii*: hjertat (hela) klappar; *Ihmiset kuolevat*: människorna (alla) dö; *Jalot metallit eivät ruostu*: ädla metaller rosta icke; *Kokenut kaikki tie-tätiä, vaivainen kaikki kokee* (ordsp.); *Tuolla pojat tulevat*: där komma gossarne (alla de gossar, om hvilka för tillfället är fråga); *Muutamat lapset nauroivat, toiset itkivät*: några barn skrattade, andra gräto; *Se ei käy laatuun*: det går icke an.

b) i **partitivus**, då det är **partielt**: d. ä. då predikatet utsäges blott om en **obestämd del** af subjektets omfång — hvarjämte predikatet vanligen bestämmes i anseende till **tid**, **rum** eller **andra förhållanden**, t. ex. *Lihaa on torilla*: kött finnes på torget; *Miehiä tulee tupaan*: män komma i stugan; *Huomenna saapuu vieraita*; *Ihmisiä kuoli nälkään*; *Kyllä on rikkautta, kussa on rakkautta* (ordspr.).

Anm. 1. Subjektet i finskan uppfattas **alltid totalt**, då predikatet utgöres af ett **transitivt** verb eller af ett **ofullständigt** verb jämte predikatsfyllnad, t. ex. *Siinä talossa niittivät naiset heinää*: i den gården slogo kvinnor (l. kvinnorna) hö; *Koulut ovat hyödyllisiä*: **skolor** äro nyttiga; *Mikä (icke: mitä) siihen on syynä*: **hvard** är orsaken därtill? — Det partiella kan i dessa fall angifvas endast genom **omskrifning** eller genom **tillägg** af partitivt ord, t. ex. *Siinä talossa oli naisia heinää niittämässä* l. S. t. *niittivät muutamat naiset h.* — Åtskilliga

verb, isynnerhet sådana, hvilka uttrycka en **sinnesstämning** eller en **yttring** därav, hafva i finskan jämte en intransitiv äfven en transitiv betydelse och kunna därfor **icke** hafva sitt subjekt i **partitivus**. Sådana äro: *suren*, jag sörjer och jag sörjer öfver; *häpeen*, jag skäms och jag skäms för; *itken*, jag gråter och jag gråter öfver, m. fl. „**Barn** gråta i stugan“ heter således: *lapsest itkivät tuvassa* l. *tuvassa oli lapsia*, *jotka itkivät*; „Gummor tala högt på gården“: *akat pauhaavat pihalla*; „Det är ledsamt, att grannar tvista med hvarandra“: *ikävä on*, *että naapurit rüttlevät keskenänsä*.

Anm. 2. Vid verbet **olla** i förening med **adessivus** i betydelsen **hafva**, står subjektet i **nominativus**, om det uttrycker något, som hos ett föremål anträffas alltid **lika till antal**, eller något, hvars alla enheter äro **likartade**, t. ex. *Ukolla on rypistyneet kädet* (aldrig: *rypistyneitä käsiä*): gubben har skrynkliga händer; *Pojalla on uudet saappaat jalassa*: gossen har nya stöflar på fötterna; *Tuolla kukalla on kauniit lehdet* (**alla** bladen äro vackra); *Kukulla on kauniita lehtiä* (**några** af dess blad äro vackra); *Aidillä on harmaat hiukset*: modren har grått hår; *Miehellä on jo harmaita hiukksia päässä*: mannen har redan några gråa hårstrån.

Anm. 3. I jakande satser står **partitivus singularis** såsom subjekt endast af de konkreta substantiv, hvilka äro **kollektiver** eller **substantiva materiae** (i hvilka hvarje del utgör ett helt för sig). Sålunda säges: *Väkeä on tullut taloon*; *Verta vuotaa haavasta*; *Rahaa on kulunut kaupungissa*; men däremot alltid: *Osa (paljo, vähä) talosta on palanut*, *seinästä on mädännyt* o. s. v. (Icke: *taloa on palanut*, *seinää on mädännyt*).

Anm. 4. I förnekade satser, hvilkas predikat utgöres af *ei ole* (i betydelsen: det finnes ej), *ei näy*, *ei kuulu*, *ei tunnu* m. fl., återgives det svenska subjektet i finskan vanligast med **partitivus**, t. ex. *Kuolematonta ihmistä ei ole mailmassa*: en odödlig människa finnes icke i denna världen; *Miestä ei vielä näy eikä kuulu*: mannen hvarken synes till eller höres af ännu (icke ens ett tecken till mannen); *Nyt ei tunnu enää mitään kipua*: nu förfinnmes ingen smärta mer; *Niin hyvää isäntää ei enää tule siihen taloon*; *Ei semmoista usein tapahdu*. — Likväl säges äfven: *Lapsen itku ei kuulu sinne*: barnets gråt höres ej dit; *Niin kauvas kirkko ei näy*: så långt synes icke kyrkan.

Anm. 5. Partitiven **monta** (= många, flere) har i språket iklädt sig **nominativens** natur och står därför såsom bestämning till ett subjekt i **partitivus** äfven vid transitiva verb. Hufvudordet återgives därvid med **partitivus singularis**, t. ex. **Monta vastusta** (icke: *vastuksia*) *kohtasi häntä*: många hinder mötte honom; *Monta ihmistä näki sen*: många personer sågo det.

§ 2. Subjektet till en **passivform** i svenska motsvarar i finskan **objektet** och återgives i enlighet

med reglerna för detta (jmf. § 11). Sålunda heter „Hästen hämtades från ängen“: *Hevonen tuotiin niitystä* (= man hämtade hästen ifrån ängen); „Vi kallades icke“: *meitä ei kutsuttu* (= man kallade icke oss); „Pennigarne hafva blifvit förslösade“: *rahat on tuhlattu*; „Tjuvarne hafva icke blifvit gripne“: *varkaita ei ole saatu kiinni*. — Det finska passivet, som är **impersonelt** (jmf. § 8), kan bildas från alla verb och öfversättes i svenska med verbets **aktivum** jämte det obestämda pronomen **man** såsom subjekt, t. ex. *Tullaan*, man kommer; *Tunnetaan*, man känner; *Istuttiin*, man satt; *Olisi menty*, man skulle hafva gått, o. s. v.

Anm. Det svenska **man** kan äfven återgivvas genom 3 pers. sing. **activi** (utom i **koncessivus**), t. ex. *Kyllä sen pian saa nähdä* (= k. se *pian saadaan n.*): nog får man snart se det; *Ei sitä uskoisi, kun hänen näkee*: det skulle man icke tro, då man ser honom; *Mitä hänen on tehnyt*: hvad har man velat göra med honom; *Sanoi, mitä sanoi* (icke: *sanokoon*), *aina moittitiin*: man må hafva sagt hvad som helst, alltid blef man klandrad. — Vid de **impersonella** verben *pitää*, *täytyy*, *mäste*, *tulee*, *bör*, *tarvitsee*, behöfver, o. s. v., begagnas vanligtvis **endast aktivum**, t. ex. *Kyllä nyt jo täytyy* (icke: *täydytään*) *mennä*: nog måste man nu redan gå; *Ei tarvitse käydä, koska on hevonnen*: man behöfver icke gå, eftersom det finnes häst. — Det svenska subjektet **man** återgives stundom äfven med **2 pers. singularis** samt **1** och **3 pers. pluralis** ävensom med orden **ihmiset**, **kaikki**, **jokainen**, **toinen**, **ei kukaan** m. fl., t. ex. *Jos luulet kaikki tehneesi* (l. *luulemme tehneemme* l. *luulevat tehneensä*), *suuresti erehdyt* (l. *erehdymme* l. *erehtyvä*): om man tror sig hafva gjort alt, misstager man sig mycket; *Ihmiset ovat hyvin halukkaita toisiansa moittimaan* (l. *Jokainen on h. halukas toista m.*): man är mycket benägen att klandra sin nästa.

§ 3. Om subjektet utgöres af ett **personalpronomen**, utsättes det regelrätt, när eftertryck hvilar därför, t. ex. *Minä en saanut lupaa, vaan ainoastaan sinä*: **jag** fick ej lof, utan **du** allena. I öfriga fall **kan** personal-pronominet utelämnas, t. ex. *Jos teet, mitä pyydän, olen hyvin kiitollinen*: om du gör, hvad jag begär, är jag mycket tacksam. Dock pläga personalpronomina för 3:dje person vanligen utsättas och det nästan alltid, om de föregås af predikatsverbet, t. ex. *Kun hän näki isänsä, tuli hän hyvin iloiseksi*: då han såg sin fader, blef han mycket glad; *Kun miehet saavat työnsä tehdynksi, he tulevat kotia*.

Anm. Om predikatet i hufvudsats och bisats står i **samma person**, måste **1:sta** och **2:dra persons** pronomen såsom subjekt **utelämnas** i bisatsen, t. ex. *Kyllä minä tiedän, mitä teen:* nog vet jag, hvad jag gör; *Sinä olit vasta viiden vuoden vanha, kun jouduit orvoksi;* *Te saatte minulta rahaa, jos tahdotte.*

§ 4. Om det **logiska** subjektet i satsen är ett **substantiv** eller en **infinitiv** af ett verb, återgifves **icke** i finskan det tonlösa pronomen **det**, som i svenska står såsom **formelt** subjekt och vanligen inleder satsen, t. ex. *Ihmisiä löytyy, jotka pelkäävät pimeässä:* **det finnes** personer, hvilka äro rädda i mörkret; *Nyt on syntymäpäiväsi:* nu är **det** din födelsedag; *Hauska on kuulla sinun lauluasi:* **det är** roligt att höra din sång; *Kyllä kelpaa elää, kun on terve:* **det duger** att lefva, då man är frisk. — Utgöres det logiska subjektet af en **hel sats**, utelämnas äfvenså det demonstrativa pronominet vanligen i finskan, men **kan** dock utsättas, om något eftertryck gifves deråt, t. ex. *Tarpeellista on, että itse tulet:* **det är** nödvändigt, att du sjelf kommer; *Sepä oli ikävää, että hän on sairastunut:* **det var** ju ledsamt, att han insjuknat; *Se on paha, että poika laiskottelee.* — **Ööfversatt** blir det svenska „**det**“ äfven i sådana allmänna uttryck som: **det regnar, snöar, blåser, är kallt, mörkt,** m. fl., äfvensom vid det **impersonella passivet**, t. ex. *Tänäpänä sataa lunta ja on kylmä, mutta eilen satoi vettä ja tuuli:* i dag snöar det och är kallt, men i går regnade det och blåste; *Syödään ja juodaan, niinkuin kukin päivä olisi viimeinen:* **det ätes** och **drickes**, såsom om hvarje dag vore den sista.

Anm. Då det svenska pronomen „**det**“ är **objekt** till en infinitiv eller utgör det **värkliga subjektet**, måste det i finskan återgifvas, t. ex. *Se on haikea kuulla* (l. sitä on h. k.): **det är smärtsamt att höra;** *Sepä oli iloista nähdä.*

B) Predikatet.

§ 5. Predikatets **verbum finitum** rättar sig till **nummerus** och **person** efter subjektet, om detta står i **nominativus**, men om **partitivus** (singularis)

eller pluralis) är subjekt i satsen, ställes predikatet **alltid i 3 person singularis**, t. ex. *Minä istun, mutta sinä seisot*: jag sitter, men du står; *Mies ei tule, mutta lapset tulevat*; *Jos te tulette meille, niin me olemme kotoan*; **Leipää on pöydällä**; **Lintuja lensi katolle**.

Anm. 1. Äfven då subjektet står i nominativus pluralis, ställes predikatet ofta, isynnerhet i talspråket och i poesi, i **3 pers. singularis**, t. ex. *Nyt on kovat ajat käsissä*; *Taas tuli iloiset päivät*; *Ei pidot parane, jos ei vieraat vähene*. — Detta inträffar alltid vid verbet **olla** och **adessivus** i betydelsen **hafta**, t. ex. *Minulla on (aldrig: ovat) mustat hiukset*.

Anm. 2. När **andra pers. plur.** i finskan vid tilltal användes om endast ett föremål, står **predikatsfyllnaden i singularis**, t. ex. *Te olette liian ankara*: Ni är för sträng; *Oletteko nähnyt näin kaunista kukkaa*; *Te olette käynyt vanhaksi*.

Anm. 3. Verbet **on utelämnas** ofta, isynnerhet i ord-språk och i poesi, t. ex. *Oppia ikä kaikki*: hela lifvet är en skola; *Tyhmän vahinko viisaan oppi*: den däraktiges skada utgör en lärdom för den vise; *Kahden kauppa, kolmannen korvapuusti*. — Äfven andra verb kunna stundom bortlämnas, t. ex. *Pohja poudat ponnettomat, itä ilkeät satehet*: nordan (bringar) ett ändlöst uppehällsväder, östanvinden obezagligt regnväder; *Sitä koirakin kodoksi, kussa on ollut yötä kolme*: det (anser) äfven hunden för sitt hem, hvarest han varit tre nättar.

Anm. 4. I finskan fogas ofta omedelbart till predikatsverbet ett annat verb med besläktad betydelse, som närmare angifver hufvudhandlingens beskaffenhet (**verbum descriptivum**), t. ex. *Hevonen juoksee neljästää*: hästen springer i galopp; *Tuossa poika tulee keikuttelee*: där kommer gossen svängande; *Mies lõi kolahutti puuhun*: mannen slog med dån i trädet. — Hufvudverbet kan därvid äfven ställas i **1:sta infinitiven**, t. ex. *Hiiri juosta piiperti lattian alle*: mösset sprang med snabba och korta steg under golfvet; *Tyttö huutaa huikahutti työväelle*: flickan ropade gält åt arbetsfolket; *Hän nauraa höötti*: han skrattade tort.

§ 6. Åro de i nominativus stående **subjekten flere**, sättes predikatsverbet i pluralis, och utgöras de af olika personer, rättar sig verbet efter den förnämsta personen, t. ex. *Ukko ja akka ja poika asuivat vähäisessä mökissä*: en gubbe och en gumma och en gosse bodde i en liten koja; *Minä ja sinä elämme aina sovussa, mutta sinä ja naapurisi riitelette usein*; *Minä ja vaimoni murehdimme, että sinä ja vaimosi olette joutuneet köyhyyteen*.

§ 7. Tempora och modi i finskan öfverens-

stämma i allmänhet med motsvarande former i svenska. Likväl äro följande **olikheter** att iakttaga:

I. **Imperfektum** i finskan användes stundom i samma betydelse som **koncessivus**, t. ex. *Tuli* (= *tulkoon*) *pappi milloin tahansa taloon, aina hän on tervetullut*: prästen må nära som hälst komma till gården, så är han alltid välkommen; *Meni sinne hitto tutkittavaksi*: den onde må gå dit att examineras; *Jumala tiesi, koska kotia päästään*: Gud vet (= må veta), när vi komma hem; *Pyysi häneltä, mitä pyysi, niin hän aina kielси*: man må hafva bedit honom om hvad som helst, så nekade han alltid.

Anm. Stundom användes äfven **praesens** i enahanda betydelse, t. ex. *Menee sinne aamulla tai illalla, isäntää ei koskaan tapaa*: man må gå dit morgon eller kväll, husbonden träffar man aldrig.

II. **Futurum** saknar i finskan egen form och den futurala betydelsen angifves genom **praesensformen**. I **aktivum** är dock omskrifningen med **participium I** och hjälvpverbet **olen** ganska vanlig, t. ex. *Kyllä minä sen teen* (l. *olen sen tekevä*): nog skall jag göra det; *Huomenna se työ saadaan valmiaksi*: i morgon skall det arbetet slutföras.

Anm. 1. Det futurala begreppet uttryckes stundom genom omskrifning äfven med **andra hjälvpverb**. Sålunda heter: „Det skall du ännu få erfara“: *sen saat vielä kokea*; „Framför min hälsning, om du kommer att resa dit“: *sano terveiseni, jos joudut (icke: tule) sinne menemään*.

Anm. 2. Då det svenska verbet **skola** icke uttrycker ett futuralt begrepp, måste det i finskan återgifvas med särskilda ord, hvilka motsvara dess betydelse i svenska, t. ex. „Han skall vara en rik man“: *Hän sanotaan* (l. *kuuluu*) *olevan rikas mies*; „Du skall ära din fader och moder“: *Sinun pitää* (l. *tulee*) *kunnioittaa isääsi ja äitiäsi*.

Anm. 3. I berättande stil begagnas det svenska verbet **skulle**, som vanligen angifver ett vilkor, äfven för att uttrycka en förestående handling i tillkommande tid (**imperf.** af **skola**), och återgifves då i finskan med hjälvpverbet **olla** i **imperfektum** jämte **participium I**, t. ex. *Isäsi oli kerran joutuva suureen häitään*: din fader skulle engång råka i stor nöd; *Häät olivat ensi viikolla vietettäväät*: bröllopet skulle firas nästa vecka.

III. **Passivets praesens** användes ofta om

1:sta person pluralis och får därvid merendels betydelsen af en **uppmanning**, t. ex. *Nyt lähdetään kotia: nu skola vi resa hem; Ollaan tällä kertaa varovaisia: lätom oss denna gång vara försiktiga; Ei uskota hääntä: lätom oss icke tro honom; Joko lakataan työstä: skola vi redan upphöra med arbetet?*

Anm. I några **dialekter** användas **praesens** och **imperfectum passivi** på samma sätt, som **1:sta pers. plur.** af motsvarande former i aktivum, t. ex. *Me ollaan (= olemme) iloisia poikia; Me käytiin (= kävimme) pappilassa.*

IV. Konditionalis, som egentligen angifver handlingen såsom vilkorlig, användes därjämte i de attsatser, hvilka angifva **afsiiken** med den öfverordnade satsens handling, ävensom i de satser, hvilka uttrycka en **önskan**, t. ex. *Minä juoksen, minkä vain, jotta pääsisin pikemmin perille: jag springer af alla krafter, på det att jag hastigare måtte komma fram; Jätä hänet rauhaan, ett'ei hän suuttuisi (l. suutu): låt honom vara, på det att han icke må blifva ledsen; Jospa keväät tulisi: måtte våren komma!*

§ 8. Det s. k. **passivum** i finskan motsvarar icke fullständigt det svenska passivet, utan utgör egentligen verbets **impersonella** form och förekommer därfor af **alla** såväl transitiva, som intransitiva **verb**. Det ord, som i svenska är subjekt, blir därfor objekt i den finska satsen (jmf. § 2).

Anm. 1. Ofta återgives det svenska passivet genom motsvarande aktivum af **verba intransitiva**, isynnerhet sådana, hvilka ändas på **-un** l. **-yn**, t. ex. *Niin ajat muuttuvat: så förändras tiderna; sotamichel pelastuivat vaarasta: soldaterna rädades ur faran; Ääni kuuluu mereltä: rösten höres från sjön.* — Genom dessa intransitiv utsäges den handling, som försiggår hos eller med subjektet. Vill man däremot **betona**, att subjekten röner **invärkan** af passivets handling, måste även i finskan den passiva formen användas, t. ex. *Pakanat käännettiin kristinuskoon: hedningarna omvändes (genom missionärer) till kristendomen (Pakanat kääntyivät k.: h. omvände sig); Ääni kuultiin mereltä (rösten höjdes så, att den blef hörbar); Kapi-neet siirrettiin (men: mies siirtyi) paikaltaan.*

Anm. 2. Passivets sammansatta tempora kunna ofta användas även **personelt**, t. ex. *Kirjat ovat luettu: böckerna hafva blifvit lästa (kirjoja on luettu: man har läst i böckerna);*

Wiholliset olivat jo ennen voitetut; Emme ole vaivastamme palkitut (hälre dock: *ei meitä ole palkittu*). — Den **impersonella** formen förekommer likväld merendels, då passivet är förnekadt, och måste **alltid** användas i det **förnekade praesens** och **imperfektum**, ss. *Kalaa ei syödä, Kirjettä ei lähetetty, Hukkunutta ei ole löydetty*.

Anm. 3. Många svenska verb, isynnerhet **intransitiva**, hafva en **passiv form** för att angifva **praeteritum partic. activi**, ss. **anländ**, **fallen**, **stupad**, **drucken**, **bestulen m. fl.** I finskan begagnas motsvarande **aktiva former**, t. ex. *Hän on saapunut kaupunkiin*: han är **anländ** till staden; *Me olemme päättäneet lähtää*: vi äro beslutne att resa; *Juopunut mies on kadonnut*: en **drucken** man är **försunnen**.

Anm. 4. Om passivet i svenska har **agent**, måste satsen i finskan återgivvas **aktivt** eller någon **omskrifning** användas, t. ex. „*Penningarne borttogos af tjufvarne*“: *varkaat veivät rahat* (*Rahat vietii varkailta*: penningarne togos bort ifrån tjufvarne); „*Han störtades af sina fiender*“: *hän sortui vihamiestensä toimesta*; „*Brodden förstördes af regnet*“: *oras pilaantui sateesta*. — Om agenten är bestämning till **praeteritum partic. pass.**, återgives denna med **genit. sing.** eller **suffix** och participiet med aktivets **infinitivus III**. Sålunda heter: „*En af fadren gifven gäfva*“: isän antama *lahja*; „*Ett af mig utfört arbete*“: minun tekemä l. *tekemäni työ* (jmfl. reglerna om infinit. III).

Anm. 5. Då **predikatsfyllnaden** fogas till den **passiva** formen af verbet **olen**, står den i **pluralis**, t. ex. *Nyt ollaan tyytyväisiä*: nu är man **nöjd**; *Eilen oltiin ahkerina*: i går var man **flitig**.

§ 9. Om predikatet utgöres af hjälperverbet **olen** och ett **nomen** såsom **predikatsfyllnad**, står predikatsfyllnaden i

a) **Nominativus**, om en egenskap utsäges om subjektet **i och för sig** — d. ä. utan att andra därmed likartade föremål tagas i betraktande — eller angivs såsom **oväsentlig** och **öfvergående**, t. ex. *Jumala on mailman luoja*: Gud är världens skapare; *Pojan isä on kauppias*: gossens fader är köpman; *Warpunen on lintu*; *Miehet ovat viisaat ja oppineet*; *Kauungin rakennukset ovat komeat*.

Anm. 1. Om subjektet anger ett lifägande väsende och står i **singularis** samt predikatsfyllnaden utgöres af ett adjektivum, som äfven står i **singularis**, ställes **predikatsfyllnaden alltid i nominativus**. Därför heter „*gossen är elak*“ alltid: *poika on häijy* (icke *häijyä*); „*barnet är litet*“: *lapsi on pieni* (icke: *pientä*).

Anm. 2. Om subjektet benämner en **kroppsdel**, står predikatsfyllnaden i **nominativus** (aldrig i partitivus), t. ex. *Pojan kädet ovat pienet*: gossens händer är små; *Neekerein iho on musta*: Negrernas hy är svart. — Även **essivus** kan stundom begagnas, t. ex. *Isän silmät ovat tätä nykyä kipeinä*.

Anm. 3. Utgöres subjektet af en **infinitivus**, står predikatsfyllnaden hälst i **nominativus**. Dock pläga adjektiva på **-inen** föredraga den partitiva formen, t. ex. *Ikävä on kuulla valitusta*: det är ledsamt att höra klagovisor; *Paha on olla tottematon*; *Suloinen l. suloista on asua omassa kodissa*.

b) **Partitivus**, om den uttrycker något **totalt**, inom hvars omfang äfven subjektet hörer, eller en **fortfarande, väsentlig egenskap** hos subjektet, t. ex. *Sormus on kultaa*: ringen är (af) guld; *Tuo pieni pylväs on puuta*: den där lilla pelaren är (af) trä; *Poika on suurta sukua*: gossen hör till en förfäm släkt; *Warpuset ovat lintuja*: sparvarne äro fåglar (höra till den art, som kallas fåglar); *Hevonen on nelijalkaisia eläviä*: hästen hör till de fyrfota djuren; *Pitäjän pappi on Pesosia* (hör till slägten Pesonen); *Jänikset ovat kesällä harmaita, talvella valkoisia*.

Anm. 1. Då subjektet är ett **substantivum materiae**, cm hvars väsende något utsäges, står predikatsfyllnaden alltid i **partitivus**, t. ex. *Lumi on valkoista* (icke: *valkoinen*); *Rauta on kovaa*; *Tuo verka on sinistä*; *Järven vesi on mustempaa kuin merivesi*; *Mesi on makeata* (men: *marja on makea*).

Anm. 2. Adjektivt använda **participier** på **-va l. -vä** stå såsom predikatsfyllnader i **partitivus**, t. ex. *Hämmästyttäävä on nähdä tuota komeutta*: det är förvånande att se denna prakt; *Kertomuksesi ovat sydäntä särkeviä*: dina berättelser äro hjärtslitande; *Ovatko nämät miehet valittavia*: äro desse män valbara? (*Nämät miehet ovat valittavat*: desse män böra väljas).

Anm. 3. Om predikatsfyllnaden är ett **substantivum i pluralis**, sättes den nästan alltid i **partitivus**, emedan den i de flesta fall anger ett vidsträckare begrepp än subjektet, t. ex. *Kuninkaatkin ovat ihmisiä*: äfven kungarne äro mäniskor; *Nuo ovat uhkeita pojikia*: desse äro just sköna gossar. Dock förekommer, isynnerhet om släckskap, bekantskap m. m., äfven **nominativus**, t. ex. *Me olemme veljekset*; *Pojat ovat keskenänsä hyvät ystävät*. — Utgöres predikatsfyllnaden däremot af ett **adjektivum** i pluralis, kunna både nominativus och partitivus användas, t. ex. *Pojat ovat iloiset*: gossarne äro glada; *Pojat ovat aina iloisia*: gossar äro alltid glada; *Nuo lehdet ovat viheriät*: dessa blad äro gröna; *Nuo lehdet ovat viheriötä* (egenskapen **grön** tillhör deras väsende).

Anm. 4. **Adverbet** begagnas ej i finskan såsom **predikatsfyllnad**. Undantag göra dock **oikein** och **väärin**, vid hvilka ett partic. kan anses utelämnadt, t. ex. *Se on oikein, väärin* (underförst. *tehty, sanottu* m. m.): det är rätt, orätt. — Däremot heter: det är bra: *se on hyvä*; det är illa: *se on paha* (*Se on hyvää, pahaa*: det smakar bra, illa). — I **svenskan** användes **adjektivets neutrum** ouphörligt såsom **adverbium** och bör därför noga särskiljas från det rena adjektivet. „*Ropa icke, det är fåfängt*“ heter sälunda: *älä huuda, se on turhaa*; „*Jag ropade, men fåfängt*“: *minä huusin, mutta turhaan*; „*Det är för sent att ångra sig*“: *myöhä l. myöhäistä on katua*; *Han ångrade sig för sent*: *hän katui liian myöhään*; „*Husbon den är, ledsamt nog, borta*“: *isäntä on, ikävä kyllä, poissa*; „*Sådant händer lyckligvis, högst sällan*“: *sellaista tapahtuu, onnellista kyllä, hyvin harvoin*; „*Han var tyvärr blind*“: *hän oli, paha kyllä, sokea*. — Märk: det var lugnt, stickmörkt m. m.: *oli tyven, pilkkoisen pimeä* (jmf. § 4.).

c) **Essivus**, om ett tillstånd eller en egenskap utsäges såsom något blott tillfälligt hos subjektet, t. ex. *Hän on pappina Helsingissä*: han är präst i Helsingfors (Däremot: *hän on pappi*: han är präst); *Huoneet ovat kylminä*: rummen äro kalla (för tillfället, d. ä. oeldade); *Äiti on kipeänä*: modren är nu sjuk.

Anm. 1. Om predikatet bestämmes af ett **tids- eller lokal-ord**, står predikatsfyllnaden vanligtvis i essivus, t. ex. Pojan isä on jo neljä vuotta ollut kuolleena; Hän on jo kauvan ollut kirkoherrana; Kuka teidän pitäässänne nimismiehenä on?

Anm. 2. Om predikatsfyllnaden utgöres af 2:dra **particip. act.**, plägar **ostfinskan** ofta använda **essivus** af denna form i stället för nominativus, t. ex. *Hän on jo tullunna; Liepä tempo lähtenynä kattiloihin kiehumahan* (Kal. IV. 421.); *En arvaa alusta, mist' on rauta syntynynä, kasvanunna koito kuona* (Kal. IX: 22 f.)

§ 10. Predikatsfyllnaden vid hjälpverbet **lienen** återgifves på samma sätt, som vid hjälpverbet **olen**; vid de **andra** hjälpyrvenbien däremot begagnas **essivus** och **translativus**, t. ex. *Poika lienee jo terve, koska on liikkeellä*: gossen torde redan vara frisk, eftersom han är i rörelse; *Perunat lienevät tänä vuonna huonoja; Kirkkokherra lienee sairaana, koska häntä ei kuulu tänne; Tässä ilmassa pysyy terveenä*: i detta väder förblir man frisk; *Wettä pidetään hyväna lääkkeenä*; vatnet anses för ett godt läkemedel; *Wahingosta viisaaksi tullaan*:

af skadan blir man vis; *Poika käy joka päivä huo-nommaksi; Asia katsottiin hyväksi.* — Jmf. reglerna om essivus och translativus.

Anm. 1. Hjälperbetelet **lienen**, som förekommer **endast i praesens**, användes äfven tillsammans med verbets **participier** och angifver därvid begreppet af **potentialis**, t. ex. *Isäntä liencee huomenna lähtevä (= lähtenee) kaupunkiin:* husbonden torde i morgen begifva sig till staden; *Häntä lienee huvittanut tämä työ:* detta arbete torde hafva intresserat honom. — Obs! **Oriktiga uttryck** äro: *lienee tulla, matkustaa o. s. v.*

Anm. 2. Verben **tulen**, **pidän** och **katson** hafva endast tillsammans med essivus och translativus betydelserna **blifva** och **anse**. Därfor heter: „Han är gammal, **såsom** äfven du blifver“: *hän on vanha, joksi sinäkin tulee;* „Huru bör denna handling anses“: *millaisena on tämä työ pidettävä l. millaiseksi (l. miksi) on t. t. katsottava.*

II. Den utbildade satsen.

A. Satsen utbildad genom n o m e n.

a) Objektet.

§ 11. Objektet står i

a) **Accusativus**, om det är **totalt** och handlings subjekt tillika är utsatt eller genom predikatsverbets form angifvet, t. ex. *Rauha rahan voittaa:* friden är bättre än penningar (ordspr.); *Ahneus viisaanki vil-litsee:* girigheten bedårar äfven den vise (ordspr.); *Viha viepi viljan maasta, kateus kalat merestä* (ordspr.); *Kyllä sen asian helposti käsittää:* nog kan man lätt fatta den saken.

Anm. 1. Emedan objektets förhållande till predikatet i många fall uppfattas olika i svenska och i finska, står objektet icke alltid i finskan i accusativus, ehuru det i svenska är totalt. Jmf. de öfriga reglerna om objektet.

Anm. 2. **Grundtalen** i finskan hafva sin accusativus lik nominativus (und. *yksi*, acc. *yhden*); äfvenså det **indefinita** ordet *pari*, t. ex. *Ostin viisi hevosta:* jag köpte 5 hästar; *Saipa hän pari kalaa:* nog fick han ju ett par fiskar. — **Substantivet pari** däremot följer vanliga regler, t. ex. *Ostin parin hevosia l. hevosparin:* jag köpte ett par hästar.

Anm. 3. Af transitiva verb bildade adjektiv på -ton
 1. -ton kunna stundom stå tillsammans med ett objekt, som vanligen ställes i accusativus, t. ex. *Asian tuntematon*, en, som icke känner till saken; *Nimensä ilmoittamaton*, en, som icke upp-gifvit sitt namn; *Viinan maistamaton*.

b) Partitivus,

I. om det är partielt, d. ä. om verbets värkan träffar blott en del af objektets omfång. I svenska har objektet då ofta den obestämda formen, t. ex. *Poika syö lihaa ja leipää*: gossen äter kött och bröd; *Mies osti nauloja puodista*: mannen köpte spikar i boden; *Isäntä lyö hevosta*: husbonden slår hästen (slaget träffar blott en del af hästen); *Kyllä huoli virttä saapi, mure virttä muistuttaapi, kaiho kantaapi sanoja, miel'alaset arveloita* (ordspr.).

Anm. Om också predikatets handling träffar blott en del af objektet, men genom ett tillagd ord tillkännagives, att värkan därav likväld öfvergår på hela objektet, står objektet i accus., t. ex. *Poika lyö koiraa*: gossen slår hunden, men *poika lyö koiran kuoliaaksi*: gossen slår ihjäl hunden; *Naula repi takkia*: spiken ref hål på rocken, men *naula repi takin halki*: spiken ref rocken i tu; *Hevonen potkaisi lasta*: hästen sparkade till barnet, men *hevonen potkaisi lapsen kumoon*: hästen sparkade barnet omkull.

II. om det är objekt i en förnekad sats, t. ex. *En saanut kirjaan, vaikka pyysin*: jag fick ej boken, fastän jag begärde den; *Joka ei mieltänsä pahenna, se ei tapojansa paranna*: den, som ej tycker illa vara öfver något, förbättrar ej sina vanor (ordspr.); *Kirkkoa ei rakennettu tänä vuonna*: kyrkan bygdes icke i år (= man bygde icke kyrkan i år); *Isä ei tahdo lähettää poikaansa kouluun*; *Minulla ei ole aikaa valmistaa täitä työtä*.

Anm. I detta fall är objektet i självfa värket även partielt, ty i finskan tänker man sig, att verbets värkan ej träffar ens en del af objektets omfång, så mycket mindre hela objektet.

III. om det är objekt till ett verb, som uttrycker en fortfarande och därför ofulländad handling, t. ex. *Poika lukee kirjaan*: gossen läser (håller på att läsa) boken; *Sill'aikaa kuin minä kirjoitan kirjettä, sopii sinun toimittaa asiaasi kaupungissa*: medan jag håller på att

skrifva mitt bref, har du tillfälle att ombestyra ditt ärende i staden.

Anm. 1. Äfven i detta fall är objektet partielt, ty om verbets handling ännu är pågående, har objektet ej i sin helhet erfarit värkan af densamma.

Anm. 2. De flesta finska verb kunna uttrycka en sådan pågående handling och i följd därav fordra sitt objekt i partitivus, medan samma verb, om handlingen tänkes slutförd, stå tillsammans med accusativus. Sålunda betyder: *Tyttö lakailee lattiaa*: flickan håller på att sopa golfvet, men *t. l. lattian*: flickan skall sopa (hela) golfvet; *Isäntä rakensi uutta huonettansa, kun vanha paloi*: husbonden höll på att uppföra sin nya byggnad, då den gamla nedbrann, men *isäntä rakensi uuden huoneensa, kun vanha paloi*: husbonden uppförde sin nya byggnad (slutförde byggandet), emedan den gamla nedbrann.

Anm. 3. **Frequentativa** verb på -elen hafva i följd häraf sitt objekt vanligen i **partitivus**, t. ex. *Mies katselee Jumalan kaunistaa luontoa*: mannen betraktar Guds härliga natur; *Hän syöttelee ja juottelee hevosiansa*: han plägar gifva föda och vatten åt sina hästar (alla). Dock säges: *Minä voitelin koko haavan*; *Kävelin kaiken tien*; *Kokoelen takan puita o. s. v.*

IV. om det är objekt till ett verb, som uttrycker en **sinnestämning** eller **känsla** eller också en **ytterring** därav, t. ex. *Hyväät lapset rakastavat vanhempiansa*: goda barn älska sina föräldrar; *Hullu kiittää hevostansa, mielipuoli vaimoansa*: dären priser sin häst, den vanvettige sin hustru (ordspr.); *Tuotapa ikäni itken, tuota päivän armautta, suloutta kuun komean, ihanuutta ilman kaiken* (Kal. III. 557 ff.).

Anm. 1. Sådana verb, hvilka hafva den i regeln angifna betydelsen, äro i svenska företrädesvis intransitiva, hvarför prepositionerna **för**, **öfver**, **efter**, **åt m. fl.** tilläggas, för att återgifa de finska verbens transitiva betydelse. Sådana verb äro t. ex. *rakastan*: jag älskar, *armahdan*: förbarmar mig öfver, *säälön*: har medlidande med, *vihaan*: hatar, *kadehdin*: afundas, *ahnehdin*: är snål efter, *toivon*: hoppas, *halaan*: längtar efter, *himoon*: har begärelse efter, *ikävöitsen*: har ledsamt, lust efter, *isoon*: hungrar efter, *janoon*: törstar efter, *kaipaan*: saknar, *häpeen*: blyges för, *kadun*: ångrar, *paheksin*: misstycker, *suren l.* *murehdin*: sörjer öfver, *kauhistun*: fasar för, *kammoksun*: ryser för, *afskyr*, *pelkäään*: fruktar, *ihmettelten*: förundrar mig öfver, beundrar, *ylönkatson*: föraktar, *hyväelen*: smeker, *mielistelen*: smickrar, *uhkaan*: hotar, *torun*: bannar, *moitin*: klandrar, *nurisen l.* *nureksin*: knotar öfver, *soi-maan*: förebrär, *smädar*, *nuhtelen*: tadlar, *tillrättavisar*, *pilkkaan*: drifver gäck med, *smädar*, *panettelen*: förtalar, *kiroon*: förbannar,

vainoon: förföljer, *väijyn*: ställer försät för, *vaivaan*: plågar, *itken*: gråter öfver, *valitan*: klagar öfver, *voivottelen*: jämrar mig öfver, *nauran*: skrattar åt, *kunnioitan*: ärar, *kiitän*: tackar, prisar, *ylistän*: upphöjer, prisar, *kehun*: skryter, *siunaan*: välsignar, m. fl. — *Iloitsen*: jag gläder mig öfver, *kerskaan*: berömmer mig af, skryter öfver, *ylpeilen*: högfärdas, yfves öfver, m. fl. äro alltid intransitiva och står med **elativus**.

Anm. 2. En **inre** eller **yttre** känsla hos ett föremål återgives i finskan ofta med **verba impersonalia**, hvarvid det **svenska subjektet** blir **objekt** och alltid står i partit., t. ex. *Minua kammottaa, pyörryttää, janottaa, viluttaa, unettaa, väsyttää, lapsettaa, raukaisee*: jag fasar, känner svindel, är törtig, frusen, sömnig, trött, barnslig, känner mig hungrig; *Päättä porottaa, kivistelee*: hufvudet värker.

c) Nominativus,

I. om det totala objektet hänför sig till en **imperativ** eller till en af imperativus beroende infinitiv, t. ex. *Ota vastahan varoitus, ojennukseksi opetus*: tag emot varningen, lärdomen till efterättelse (ordspr.); *Pankaamme käsi kätehen, sormet sormien lomahan*: låt oss lägga hand i hand, finger vid finger (fingrarne i fingrarnes mellanrum); *Käské Matin tuoda hevonen tänne*: befall Matts hämta hästen hit; *Pane poika viemään kirje postiin; Arvaa oma tilasi, anna arvo toisellenki!* (ordspr.).

Anm. Regeln gäller **blott** de personer, hvilka egentligen tillhöra imperativus, nämligen **2:dra person sing.** och plur. samt **1:sta pers. plur.** — Däremot har **koncessivens** **3:dje person sing.** och plur., hvilka former jämväl förträda **3:dje pers.** i imperativus, sitt totala objekt i **accusativus**, t. ex. *Tee l. tehkääämme l. tehkää(tte) tämä työ*, men *Tehköön l. tehkööt tämän työn*. — Isynnerhet i poesi förekommer dock äfven andra personen af koncessivus, hvars totala objekt står i **nominativus**, t. ex. *Ottaos vävyn oronen, lasketellos laukki-otsa vaskisista valjahista*: tag mägens hingst, spänn bläsen ur kopparredet (Kal. XXI: 69 ff.); *Sinä astuos ahoa*: du må vandra fram längs lunden (Kal. XXXII: 360).

II. om det totala objektet hänför sig till det s. k. **passivum** eller en därav beroende infinitivform, t. ex. *Poika pantiin kouluun*: man satte gossen (gossen sattes) i skolan; *Varkaat on saatu kiinni*: tjufvarne hafva ertappats (man har ertappat tjufvarne); *Minä otettiin myötä, mutta sinä jätettiin kotia*; *Hän ammuttiin, mutta me las-*

kettiin vapauteen; Hänelle luvattiin antaa markka vaivasta: man lofvade gifva honom en mark för besväret: *Häntä kehoitettiin pitämään puhe*: han uppmanades att hålla talet.

III. om det totala objektet hänför sig till en **infinitivform** i en **finsk** sats, där personelt subjekt saknas, t. ex. *Sinun pitää tehdä tämä työ*: du måste göra detta arbete (följden af en **befallning** eller föreskrift); *Pojan täytyy kirjoittaa kirje isällesi*: gossen måste skrifva ett bref åt din fader (följden af en trängande **nödvändighet**); *Minun on hevonen kotia tuominen*: jag måste hämta hästen hem; *Minun on mahdotoin tehdä tämä työ*: det är omöjligt för mig att göra detta arbete; *Minun tekee mieli mennä tuomaan isän kirje*: jag har lust att gå för att hämta fadrens bref; *Minulla on käsky pitää tarkka vaari pojasta*. (Däremot minä *sain käskyn pitää t. vaarin p.*).

Anm. 1. Den infinitivform, hvartill det i III omnämnda objektet hänför sig, utgör egentligen subjekt i satsen eller bestämning till subjektet.

Anm. 2. Då **personliga pronomina** stå såsom **totalt objekt** i finskan, användas jämte accusativformerna *minut*, *sinut*, *hänet*, *meidät*, *teidät*, *heidät* äfven genitivformerna *minun*, *sinun*, *hänen*, *meidän*, *teidän*, *heidän*, t. ex. *Kyllä minä hänen l. hänet tunnen*; *Kuka teidät l. teidän tänne on johtanut?* — **Accusativformerna** *minut*, *sinut* o. s. v. kunna begagnas äfven i de fall, då **nominativus** är det totala objektets kasus, och äro att föredraga vid **imperativus** och **infinitivus**, hvar emot nominativformerna äro vanligare vid passivet.

§ 12. Många **intransitiva** verb i finskan antaga transitiv natur och styra ett objekt, om genom ett tillagdt ord handlingens värkan närmare bestämmes, t. ex. *Hän hyppäsi jalkansa poikki*: han bröt af sin fot genom ett hopp (eg. hoppade sin fot af); *Hän makasi aurin-gon paisteessa päänsä kipeäksi*: han fick hufvudet sjukt genom att ligga i solskenet (eg. låg sitt hufvud sjukt); *Lintu lensi päänsä halki seinään*: fågeln klöf sitt hufvud genom att flyga mot väggen; *Hevonен rehki ajokalut rikki*: hästen rykte genom sin ysterhet åkdonen sönder; *Lapsi putosi päänsä puhki*; *Hän istui jalkansa puuttuneeksi* (afdomnad); *Seisoi sannassa kantapäänsä araksi*.

Anm. 1. Verben *olen*, *käyn* och *istun* ävensom åtskilliga verb, hvilka uttrycka en **rörelse**, hafva ofta en rent transitiv betydelse, såsom: *Olin pappilassa yötä*: jag tillbragte (var öfver) natten på prästgården; *Hän käy koulua, kauppaan, sotaa*: han går i skola (åtnjuter undervisning i en skola, jmf. *käy koulussa*: han gör besök i en skola), idkar handel, krigar; *Tuomari istuu oikeutta*: domaren skipar rätt; *Isäntä käy (kulkee, ajaa, ratsastaa) tätä tietä jokapäivä*; *Sitä mertä purjehtii paljo laivoja*.

Anm. 2. I poesi användas äfven andra verba intransitiva transitivt, ss. *Läksi luutoa lehosta*: begaf sig efter en kvast från lunden (Kal. IV: 3); *Menin merta kylpemähän*: jag gick för att bada i hafvet (Kal. IV: 331); *Lintu kuolin liian surman*: (Kal. IV: 358); *Mitä läksin, senpä sainkin* (Kal. XI: 365) m. m.

§ 13. Somliga **intransitiva** verb förbindas stundom med nomina, hvilkas betydelse sammansmälter med dessa verb till ett **transitivt begrepp**, hvarvid objektet följer ofvanangifna regler. Sådana talesätt är: **on ikävä**: har ledsamt efter; **käy ikäväksi**: får ledsamt efter; **tulee sääli l. surku**: ömmar för, har medlidande med; **menen, juoksen, lähden piloon l. pakoona**: jag gömmer mig för l. flyr för; **olen velkaa**: är skyldig; **olen paimenessa**: vallar; **menen paimeneen**; **olen vailla**: har brist på; **jääen vaille**: får brist på; m. fl., t. ex. *Minun on* (l. *tulee*) *häntä ikävä*: jag har (får) ledsamt efter honom; *Minun tulee köyhiä maanmiehiäni sääli*; *Minä olen sinulle markan velkaa*; *Joka sutta pakoona juoksee, sitä karhu kohtaa* (ordspr.); *Tuho ainaki tulevi, tuho poikoa päätöstä, hukka tieto Lemminkäistä* (Kal. XII: 192 f.).

b) Med objektet besläktade bestämningar.

§ 14. På frågorna **huru** längre, **huru** långt (**huru lång väg**), **huru** ofta, **huru** mångte gången, svaras med objektets kasus, t. ex. *Viivyn päivän tiellä*: jag dröjde en dag på vägen; *Ei isä viipyntä pääväärän kaupungissa*; *Minun täytyy viipyä koko yön matkalla*; *Lapsi itki yöt päävät*: barnet grät dagar och nätter; *Siellä pihile vuosi, toinen* (Kal. XXVIII: 291); *Kyynärän ikä kuluvi, vaaksan varsi vanhenevi, kuultua*

kevätkäkosen (Kal. IV: 515 ff.); *Rosvo ajo minua takaa virstan; Nyt ajettiin virsta harhaa; Lapsi oli toisen kerran lukemassa*: barnet var andra gången på läsförhör; *Neljä kertaa olen häntä etsinyt enkä enää viidettä kertaa hänen luoksensa mene.* — I dessa fall afses vid valet af kasus främst predikatsverbets **form** (aktiv, passiv, jakande, nekande, finit, infinit), **icke** så mycket dess **betydelse** (intransitiv, påstående eller ofulländad handling).

Anm. 1. *Kerran* begagnas vanligtvis för att uttrycka **en** gång (i motsats mot **flere** gånger), *kerta* däremot för att återgivva **någon** gång (i motsats mot **ingen** gång), t. ex. *Kerran olen ollut siellä: en* gång har jag varit där; *Kerta olin siellä keskitalvella.* Dock kan i stället för *kerran* äfven *kerta* användas, då enligt regeln nominativen ss. objekt bör förekomma. — På frågan **när** begagnas af *kerta adessivus*, såsom *sillä*, *tällä*, *toisella kerralla* (l. *kertaa*; jmf. § 16, anm. 1), t. ex. *Tällä kertaa en sinua tottele:* denna gång lyder jag dig icke; *Ensimmäisellä kerralla usein eksyy:* första gången går man ofta vilse. — Genom objektets kasus angifves **upprepandet** af en handling, genom *adessivus ordningsföljden*.

Anm. 2. Om det tidsord, som svarar på frågan „*hura ofta*“, bestämmes af det oböjliga *joka*: „*hvarje*“, står det alltid i nominativus, t. ex. *Ei joka päivä joulua ole; Hän on joka päivä vihoissaan* (ledsen).

§ 15. På frågorna **huru lång**, **huru bred**, **huru hög**, **huru djup**, **huru tjock**, kunna objektets kasus användas såsom svar, t. ex. *Ei tie ole virstaan-kaan pitkä:* vägen är ej ens en verst lång; *Huone on viisi kynärää korkea, yksitoista kynärää pitkä ja yhdeksän kynärää leveä; Kaivo on kolme kynärää syvä; Jää on kynärän paksu.*

Anm. 1. På de i regeln nämnda frågorna svaras äfven med **partitivus**, jmf. § 45 V.

Anm. 2. Adjektiverna *pituinen* (mittainen), *syvinen*, *korkuinen*, och stundom äfven *levyinen*, *paksuinen* kunna användas i stället för de primitiva orden *pitkä*, *syvä*, *korkea*, *leveä*, *paksu*, och måttet af de sälunda angifna egenskaperna uttryckes då alltid med **genitivus**, jmf. § 51, t. ex. *virstan pituinen*, *sylen korkuinen*, *kahden kynärän levyinen*, *viiden tuuman paksuinen*.

c) Attributet.

§ 16. Om ett **adjektivum** utgör bestämning till ett substantivum, öfverensstämmer det därmed i

kasus och **numerus**, t. ex. *Vanha isä tulee*: den gamle fadren kommer; *Vanhan isän elämä on ollut vaivaloinen*: den gamle fadrens lif har varit besvärligt; *Lapset pitävät huolta vanhasta isästään*: barnen vårdar sig om sin gamle fader.

Anm. 1. Vid **lokalkasus** (isynnerhet adessivus) och nängång vid **accusativus** och **translativus** kan den regelbundna konstruktionen stundom utbytas mot en annan, hvarvid **adjektivet** antager **substantiv** natur och substantivet ställes såsom bestämning därtill antingen i **partitivus sing.** (för att uttrycka det **totala**, jmf. § 44) eller i **instruktivus plur.** Sålunda säges: *Tällä (sillä, toisella, entisellä) kertaa*; *Tällä (sillä, millä) tapaa* (l. *tavoin*); *kaikella, ei millään muotoa*: för all (ingen) del; *monessa kohdin*: i många fall l. afseenden; *Hän on hyvillä mielin*: han är vid godt humör; *Hän tulee hyville mielin*; *Minä tulin kotia muutamaksi päivää* (vähäksi aikaa): jag kom hem till några dagar (till en liten tid); *Hän viipyi kylässä kaiken päivää*: han dröjde i byn hela dagen. — Stundom förekommer äfven **instruktivus singularis**, t. ex. *Tällä (sillä, tuolla, toisella) puolen jokea*.

Anm. 2. Några adjektiv i finskan äro oböjliga och användas endast såsom **attribut**. Sådana äro: *aika, aimo, kelpo*, duktig, duglig, *ensi*, förstkommande, *eri*, särskild, *joka*, hvarje, *koko*, hel, *nyky*, nuvarande, *pikk*, liten, *viime*, sistförfluten, t. ex. *Aika miehet, ensi tiistaina, eri miehet, pikk pojat, viime vuonna o. s. v.* — Om demonstrativpronomen *itse* står framför sitt hufvudord, är äfven detta pronomen oböjligt, men står det efter hufvudordet, böjes det i alla kasus, utom genit. och accus., t. ex. *Nyt minä näin itse maaherran* (l. *maaherran itse*): nu såg jag självfa landshöfdingen; *Sitä valtaa ei ole itse isännälläkään* (l. *isännällä itselläkään*): en sådan makt har ej husbonden sjelf ens; *Sitü viisautta ei ole annettu itse kuninkaallekaan* (l. *kuninkaalle itsellekään*). — Med afseende å numerus är att märka, att *itse* står i **singularis** äfven då det utgör bestämning till en pluralis, t. ex. *Ei herroilla ole itselläkään raha*: herrarna hafva icke häller självfa penningar; *Ei teistä itestäkään ole mitään*: äfven ni självfa dugen till ingenting. — Af adjektivet *kaikki* användes i **nomin.** och **accus. plur.** formen *kaikki* i betydelsen **alt** eller **alla**, ss. *Kaikki ihmiset sen tietävät*; *Teimme kaikki, mitä käskettiin* (allt det befalda). Formen *kaiket* betyder „**hela**“, t. ex. *Isäntä on kaiket päivät* (= dagarne igenom) *työssä*.

Anm. 3. Några i svenska förekommande **adjektiv**, hvilka såsom attribut föregå sitt substantiv, återgifvas i finskan med **substantiv** och bilda **senare** delen af ett sammansatt ord, hvars förra del motsvarar det svenska hufvudordet. Sådana substantiv äro: *kulta, kär, parka, raiska, raukka, riepu,*

eländig, stackars, *vaivainen*, arm, *vainaja*, aflidens, m. fl., t. ex. *Sääli minun tulee noita lapsi-parkoja* (*raiskoja*, *ravukkoja*, *riepuja*, *vaivaisia*): jag har medlidande med de där **arma barnen**; *Älä suututa äiti-kultaani*: förarga ej min **kära moder**; *Kirkkokoherra oli isävainajani paras ystävä*: kyrkoherden var min **aflidne faders** bäste vän. — De substantiv, hvilka ändas i nominativus på -nen, antaga härvid stammens form, men utelämna bindvokalen, såsom: *ihmisparka*, stackars människa, *syntisrakka*, arm syndare, *Tikkas-vainaja*, aflidne Tikanen.

§ 17. 1) Då ett **kardinalt räkneord** eller ett **bråktal** i svenska bestämmer **subjektet** eller **objektet** eller en med dessa **besläktad** satsdel (jmf. §§ 14, 15, 43), utgör **räkneordet** i finskan **hufvudord** och det svenska hufvudordet återgives såsom **bestämning** därtill i **partit. sing.**, t. ex. *Talon isännällä on kolme poikaa ja viisi tytärtä*: husbon den har tre söner och fem döttrar; *Hän sai neljä sataa markkaa joululahjaksi*: han fick 400 mark till julgåfva; *Viisi virkaa, kuusi nälkää* (ordspr.); *Neljänes penikulmaa on tästä rantaan*; *Ostin puolen taloa*; *Kolme kertaa Pietari kielsi Vapahtajansa*; *Sotamies makaa tainnoksissa, kaksi haavaa rinnassa*. — 2) I **öfriga** fall rättar sig äfven i finskan **räkneordet** såsom **bestämning** efter hufvudordet, hvilket dock i likhet med räkneordet själft står i **singularis**, t. ex. *Kartanon omistaja tuli kaupungista kahdella hevosella*: herrgårdens ägare kom ifrån staden med två hästar; *Kahdesta syystä minä niin päästän*: af två orsaker sluter jag därtill; *Puolessa hinnassa on jo liikaa*; *Kahdella kolmanneksella leivällä mies ei tule kauvan toimeen*.

Anm. 1. Det indefinita pron. *pari* („ett par, några“ [jmf. § 11 a), anm. 2]) följer äfven den i § angifna regeln, t. ex. *Isäntä sanoi pari sanaa, mutta polvelia ei parista sanasta viisastunut*: husbonden yttrade ett par ord, men tjänaren fick ej af ett par ord reda på saken; *Ei parilla markalla pitkälle päästä*: med några mark kommer man ej långt. — Räkneordet *yksi* däremot utgör **städse en bestämning** till ett hufvudord och böjs i likhet med detta, t. ex. *Yksi mies ja yksi nainen asuu tuossa tollissä*; *Yhdenkö markan ainoastansa palkkaa saat?* — Detta räkneord plägar endast då utsättas, när **tonvikten** hvilar där på; i annat fall angifver redan **nomen** ensamt **enheten**, t. ex. *Olin viikon matkalla*: jag var **en vecka** på vägen; *Saladin val-*

loitti Jerusalemin vuonna tuhat sata kahdeksankymmentä seitsemän: S. eröfrade Jerusalem år 1187; *Minulla on yksi veli ja kaksi sisarta:* jag har en broder och två systrar.

Anm. 2. Vid de ord och ordformer i finskan, hvilka blott kunna användas i **pluralis**, står pluralis af kardinaltalen såsom attribut, t. ex. *Tänäpänä on pitäjässämme kolmet häät ja kaksiin häihin minäkin olen kutsuttu:* i dag stå tre bröllop i vår socken och till två af dem är också jag inbjuden; *Isäntä on täänä vuonna pitänyt kahdeksat pidot:* Yksin käsin minä tuon kiven nostan. — På samma sätt kan pluralis äfven af **puoli** användas, t. ex. *Poika varisti puolet jyväät maahan:* gossen lät hälften af kornen falla på marken; *Joit' ei laula kaikki lapset eikä pojat puoletkana (= puoletkaan, Kal. III: 290 f.).* — Af de jämna talen **kymmenen**, **sata**, **tuhat**, **miljona** o. s. v. användes dessutom pluralis, då fråga är om **tio-**, **hundra-**, **tusen-tal** m. m., t. ex. *Tuhansia kynntilötä palaa tuolla juhlasalissa:* tusentals ljus brinna där i festsalen; *Kymmeniä virheitä on kirjoituksessasi:* din skrifvelse vimlar af tiotal fel. — [I poesi säges äfven: *Löyti kuusia jyvää, seitsemää siemeniä* (Kal. II: 241); *Voiti - - yheksillä voitehillä, kaheksilla katsehillä* (Kal. XV: 465 f.].

Anm. 3. Om ett kardinaltal eller det indefinita „**pari**“ föregås af något ord, som utgör attribut till detsamma eller till dess hufvudord, står denna **bestämning** alltid i **pluralis**, t. ex. *Me neljä miestä jaksamme kyllä tuon kiven nostaa:* vi fyra män orka nog lyfta den där stenen; *Näiltä kymmeneltä isännältä ei ole apua odottamista:* af dessa tio husbönder kan man ej vänta sig någon hjälp; *Noista parista verkakynärästä ei tule takkia;* *Samoilla parilla markalla ostin kirjan;* *Niinä viitenä päivänä, jotka olin maalla, satoi vähän päästää.*

Anm. 4. Vid **kardinaltalen** återgives det svenska pluralis i finskan med **singularis** (jmf. §), såsom **kolme taloa**, tre **gårdar**, **sata** henkeä, etthundra **personer**, men om substantivet föregår räkneorden, ställes det äfven i finskan i **pluralis**, t. ex. *Lapsia on talossa neljä tai viisi:* i gården finnas 4 eller 5 barn; *Miehiä tulee tuolla kumminkin kymmenen:* åtminstone 10 karlar kommer där; *Tulkoon miehiä vaikka kolme, kyllä tämä poika voittaa.* — Den senare konstruktionen måste användas i finskan, då det svenska **räkneordet** utgör **predikatsfyllnad**. Sälunda heter: „Vi voro fyra“: meitä oli neljä (icke: me olimme neljä); „Innevänarenes antal i byn var etthundra“: asukkaita oli kylässä sata (l. satamäärä).

§ 18. Då ett **ensamt** nomen appellativum i svenska är attribut till ett nomen proprium, utgör **appellativet** i finskan

A) **Attribut** och föregår utan att böjas propriet, om detta angifver en **person**, t. ex. *Lapsi kuoli*

torppari Ykköseltä: ett barn afled för torparen Y.; „*Savolaisen laulu*“ on tohtori Collan'in säveltämä; **Keisari Aleksanterin hallitessa lakkautettiin orjuus Wenäjällä.**

B) **Hufvudord**, och **propriet** a) ställes **framför** detsamma i **genitivus** (genitivus definitivus), om det angifver en **ort**, b) men bildar i öfriga fall jämte appellativet ett **sammansatt ord**, t. ex. *Helsingin kaupungista pääsee rautatiellä likelle Päijänteen järveä*: från staden Helsingfors kommer man på järnväg nära till sjön Päijäne; *Minä kävin Saksan ja Ranskan mailla*: jag besökte länderna Tyskland och Frankrike; *Snellman oli Saimalehden toimittaja*: S. var redaktör för tidningen Saima; *Waasa-laivan väki palasi kotia*: besättningen på skeppet Wasa återvände hem; *Tuossa on Musti-koiran hauta*: där är hunden Mustis graf; *Linnæa-kukan nimi muistuttaa mainiosta miehestä*; *Xenophon kertoo Anabasis-kirjassa Hellenien palausretkestä*.

Anm. 1. Stundom kan **propriet**, äfven då det benämner en person, oböjd **föregå** appellativet, som då utgör hufvudord. Detta inträffar isynnerhet vid **förnamn** och närmast i fråga om personer ur vår egen historia eller **omgifning**, ss. Kaarlo herttua, Maunu kuningas, Niilo herra, Liina rouva, Anna neiti, Kalle poika (= herttua Kaarlo, kuningas Maunu m. m.), t. ex. *Historiassamme puhutaan Tuomas piispan aikakaudesta*. — På samma sätt kunna stundom namn på **orter** (sjöar, floder, ör m. fl.) konstrueras, om propriet och appellativet angifva samma föremål, t. ex. *Rhein-virta* l. *Rheinin virta* (men **alltid**: *Rheinin laakso*), *Balkan-vuori* l. *Balkanin vuori* (men *Balkanin saarento*, Balkan halfön), *Peipos-järvi*, *Ceylon-saari*, m. m. — Besläktadt härfmed säges: *Mikä „kirja“ sanan alku-merkitys on*: hvilken är grundbetydelsen af ordet *kirja*; *Lauseen loppu osoite-taan „piste“merkillä*, m. fl.

Anm. 2. a) Om appellativet är ett **sammansatt ord** och propriet benämner ett **liflöst** föremål, förblifver appellativet ofta **äfven i finskan** attribut och böjes i likhet med propriet, t. ex. *Pääkaupungissa Helsingissä on Suomen yliopisto*: i hufvudstaden Helsingfors finnes Finlands universitet; *Kauppakaupungissa Raahessa on laivasto viime vuosina melkoisesti vähentynyt*; *Tulin Helsinkiin höyrylaivalla Auralla*; *Sen tiedon sain sano-malehdestä Finland'ista*. — b) Benämner propriet åter ett **liflägande** väsende, kan det sammansatta appellativet böjas eller förblifva oböjd, t. ex. *Myin taloni lautamiehelle Pynnöselle* l. *lautamies Pynnöselle*: jag sålde min gård åt nämde man P.; *Semmoinen käsky tuli maaherralta* (l. *maaherra*) *Carpelanilta*; *Arkipiispa Tengströmin perheessä oli Runeberg koti-opettajana*.

— c) I likhet med de sammansatta appellativen **böjas** äfven alla härledda appellativ på **-nen**, t. ex. *Kirjoitin kirjeen taloliselle Hänniselle*, tilalliselle *Pohjalalle*, lyseolaiselle *Mäkelälle*: jag skref ett bref till gårdsägaren H., till hemmansägaren P., till lyceisten M.

Anm. 3. Då **förnamn** förekomma tillika med tillnamnet, **böjas** dessa **icke**, t. ex. *Palkinto annettiin tilanhaltialle Antti Juho Eroselle*: ett pris tilldelades hemmansägaren A. J. Eronen; *Kauppamiehelle Lauri Käyrylle Helsinkiin* (utanskrift på bref). — I likhet härmad säges om **regerande personer**: *Gustav Adolf'in nimi on kaikille rakas*; *Kaarla Yhdennentoista ansiot ovat suuret*; *Aleksanteri suuren toimet ovat paljon vaikuttaneet mailman menoona*.

Anm. 4. Om **appellativet** står i **pluralis**, **böjes** det i likhet med **propriet**, äfven då **propriet** angifver person, t. ex. *Herrojen Frenckellin ja kumppanin kirjapaino*; *Piispoille Agricolalle ja Juustenille on suomalainen kirjallisuus suuressa kiitollisuuden velassa*.

§ 19. Om det jämte ett nomen proprium stående **appellativet** i finskan är närmare **bestämdt** af

A) en **genitivus** eller en **suffix**, är det attribut till **propriet** och böjes i likhet med detta, t. ex. *Turun piispan Agrikolan suomalainen aapiskirja on kirjallisuutemme esikoinen*: Åbo-biskopen Agrikolas finska ABC-bok är förstlingen af vår literatur; *Ruotsin kaupungissa Kalmarissa solmittiin mainio liitto*: i staden Kalmar i Sverige ingicks ett berömdt förbund; *Meillä on suuri aarre kansallisrunossamme Kalevalassa*; *Franzén ei saanut kuolla synnyinmaassansa Suomessa*.

Anm. Om attributet står såsom bestämning till ortsnamn, kunna **inre lokalkasus** användas såsom bestämningar till motsvarande **ytre** i de fall, då det finska språkbruket med ytre lokalkasus uttrycker samma begrepp, som vanligtvis genom inre lokalkasus angifvas, t. ex. *Kävin huvikseni Suomen vilkaassa tehdaska upungissa Tampereella*: jag besökte för mitt näjes skull Finlands lifliga fabriksstad Tammerfors (eg. orten **invid** forsen med detta namn); *Ylioppilas lähti kotipitäjäänsä Walkjärvelle*: studenten begaf sig till sin hemsocken Walkjärvi (eg. orten vid Walkjärvi sjö).

B) ett **adjektiv**, böjes adjektivet i likhet med appellativet, hvilket i finskan

a) utgör **attribut** till ett **proprium**, som benämner en **person**, och böjes liksom detta, t. ex. *Kaleva-*

lan runot onnettomasta uroosta Kullervosta ovat ylen ihanat: sångerna i Kalevala om den olycklige kämpen Kullervo äro särdeles sköna; Jalon runoilijan Ru-neberg'in nimi ei Suomessa ikänä kuole.

Anm. Ofta kan dock **appellativet** äfven i detta fall så sammansmälta med propriet, att det förblifver **oböjdt**, och adjektivet böjes då i likhet med propriet, t. ex. *Mainiolla kuningas Gustav Waasalla oli epä-*luuloa* Suomalaisia kohtaun:* den berömde konung Gustaf Wasa hyste misstro till finnarne; *Älä syttä nuorta tuomari Tuomosta.* — Detta inträffar isynnerhet vid de i enlighet med svenska konstruerade orden *herra, rouva, neiti* m. fl., t. ex. *Minä näin vanhan herra (rouva) Makkosen, nuoren neiti Leinosen m. m.*

b) står såsom **hufvudord** vid de *propria*, hvilka angifva **ortsnamn**, hvarvid dessa *propria* stå i **genitivus** (jmf. § 18 B a), t. ex. *Mahtavassa Parisin kaupungissa on monta vallankumousta tapahtunut:* i den mäktiga staden Paris hafva många revolutioner inträffat; *Kauniille Imatran koskelle tulvaa joka vuosi katse-lijota.*

Anm. Då appellativet är ett **sammansatt** ord, blir det i finskan merendels bestämning till propriet och **hvardera** ordet **böjes likformigt** (jmf. § 18, anm. 2). t. ex. *Tuossa suuressa pääkaupungissa Pietarissa on komeita palatseja; Pie-neen kylppypaikkaan Naantaliin tulee kaukaakin kylpyvieraita.*

c) förenas i öfriga fall med propriet till ett **sammansatt** ord, hvarvid propriet utgör sammansättningsens första del (jmf. § 18 B b), t. ex. *Kirje annettiin englantilaisen Laisy-prikin päällikölle:* brefvet gafs åt befälhafvaren på engelska briggen Laisy; *Se asia selitetään viimevuotisessa „Suomi“-kirjassa.*

Anm. 1. Föregående anmärkning finner äfven här sin tillämpning, t. ex. *Tunnetussa aikakauskirjassa Suomessa on paljo tärkeitä tietoja:* i den kända tidskriften Suomi finnas många viktiga uppgifter.

Anm. 2. För att undvika böjningen af nomina *propria* användas abl. respect. *nimeltä* eller adjektivet *nimin* med nominativ, t. ex. *Turussa pystytettiin muistopatsas kuuluisalle professorille nimeltä Porthan l. Porthan nimiselle professorille* (i st. f. kuuluisalle professorille Porthanille); i Åbo upprestes en minnesvård åt den berömde prof. Porthan; *Suomen urhoolliset sotilaat rakensivat sillan Lech-nimisen virran yli.*

d) Appositionen.

§ 20. Appositionens kasus i finskan är **essivus**, t. ex. *Minkä nuorena oppii, sen vanhana muistaa*: hvad man lär sig såsom ung, det minnes man såsom gammal (ordspr.); *Poikana minä hänet jo tunsin*: jag kände honom redan, då jag var gosse; *Akka mies asehetonna* (ordspr.); *Hänessä oli jo poikana taipumus miettiväisyyteen*; *Minulla oli holhojana paljo vaivaa si-nusta*: jag hade såsom förmynndare mycket besvär för dig; *Minun täytyi jo lapsena jättää kotini*.

Anm. 1. Appositionen återgives med essivus regelrätt endast då denna essivus hänför sig till satsens **subjekt** eller till det föremål, om hvilket predikatets handling utsäges (**inessivus** och **adessivus** vid verbet *olla* och **genitivus** vid de **impers.** verben, jmf. exx. i regeln). Likaså står essivus i en **sammmandragen** sats såsom bestämning till det ord, som motsvarar subjektet i den osammandra satsen, t. ex. *Isäntä kehoitti vierastansa ensimmäisenä astumaan saliin* (= *isäntä kehoitti*, että *vieras ensimmäisenä astuisi s.*); *Minä näin sinun jo lapsena lukevan ahkerasti* (m. n., että *sinä j. l. luit a.*); *Me pelkäsimme teidän vihaisina lähtevän pojia* (= *m. p.*, että *te v. lähtisitte p.*). — Även till **objektet** plägar essivus fogas såsom bestämning, men denna konstruktion bör **undvikas**, då tvetydighet uppkommer. — I öfriga fall användes hälst **omskrifning**, t. ex. *Hän tahtoi kysyä minutta, lääkäriltä* (l. *lääkäri kun olin*), *neuvoo*: han önskade rådfråga mig **såsom läkare**; *Minä kehoitan teitä, muukalaisia* (l. *m. kun olette*), *noudattamaan maan tapoja*: jag uppmanar eder **såsom främlingar** att följa landets sed.

Anm. 2. De **particip** i svenska, hvilkas betydelse antagit nominets natur, återgivvas med **essivus** af motsvarande finska particip, då de stå såsom apposition, t. ex. *Väsyneenä istui ukko kivelle: uttröttad* (= *trött*) satte sig gubben på stenen; *Voittuina peräytyivät viholliset: besegrade* (= i besegradt tillstånd) drogo sig fienderna tillbaka. — Angifver partcipet däremot en **handling**, återgives det med **instruktivus** af **infinitivus II**, om handlingen är **samtidig** med hufvudverbets handling, men med **partitivus** af **participium II passivi**, om bihandlingen är **öfverståenden** i förhållande till densamma, t. ex. *Poika tuli itkien* (icke: *itkeväinä*) *pihalle*: gossen kom **gråtande** på gården; *Kotiin tultuani* (icke: *tulleena*) *sairastuin heti*: anländ hem insjuknade jag genast.

Anm. 3. I svenska angifves appositionen ofta med ordet „**såsom**“ (jmf. exx. i regeln). Detta ord **utelämnas** dock äfven, isynnerhet om appositionen **inleder** den svenska satsen, t. ex. „*Träen stå där redan bara*“: *tuossa puut jo seisovat paljaina*;

„Män om sin ära råkade han ofta i tvist“: *Kunniastansa arkana hän usein joutui riitaan*; „Obekymrad om morgondagen förlösar han sin egendom“: *huomispäivästä huoletonna tuhlaa hän tavaransa*.

Anm. 4. Essivus såsom apposition står ofta i singularis, ehuru den hänför sig till ett ord, som står i pluralis, t. ex. *Mihinkä nyt niin iloisena juoksette?* *Michet kävelevät tuolla hyvin surullisena.*

Anm. 5. Ursprungligen angifver essivus såsom apposition en **egenskap** eller ett **tillstånd**, som förekommer hos det föremål, hvartill essivus hänför sig, **på samma tid** som huvudverbets handling försiggår. Jmf. exx. i regeln. — Man har dock begynt använda essivus såsom apposition i mycket vidsträktare betydelse än denna ursprungliga rent temporala t. ex. *Isänmaan ystävä nä tulee sinun kaikissa valvoa isänmaan parasta: om du är en fosterlandsvän (l. emedan du är en fosterlandsvän), bör du i alt bevaka fosterlandets intressen; Tulin kukkana (lik en blomma) kotihin, ilona (såsom själva glädjen) ison piholle (Kal. IV: 157 f.)*.

e) Rumförhållanden.

§ 21. I ett tidigare skede af finska språkets tillvara angåfvos rumförhållandena genom **essivus**, **partitivus** och **translativus**, i det essivus uttrykte ett **värande** uti eller på, partitivus en **rörelse ifrån**, translativus en **rörelse till** ett ställe. Denna ursprungliga betydelse har ännu bibehållit sig i några adverbierat använda **substantivformer** ävensom hos åtskilliga **komparativ** och några **superlativ**, t. ex. *Kaukana*: långt borta, *kaukaa*: långt ifrån, *kauas* (eg. *kauaksi*): långt bort; *Ulkona*: ute, *ulkoa*: utifrån, *ulos* (eg. *uloksi*): ut; *Tykönä* l. *luona*: hos, *tyköä* l. *luota*: ifrån, *tykö* l. *työ* (eg. *työksi*), *luoksi*, *luo*: till; *Takana*: bakom, *takaa*: bakifrån, *ta'a* l. *taakse*: bakom; *Kotona*: hemma, *kotoa*: hemifrån, (*kotia*: hem); *Kauvempanal.* *edempänä*: längre borta, *kauvempaa* l. *edempää*: längre bortifrån, *kauvemmaksi* l. *edemmäksi*: längre bort; *Kauvimpana*: längst borta (-impaa, -immaksi); *Taaempana*: mera bakom (-mpaa, -mmaksi); *Taaimpana*: mest bakom (-impaa, -immaksi); *Lännempänä* (*idempänä*, *pohjoisempana*, *etelämpänä*): mera åt vester (öster, norr, söder), *lännempää*, *lännemmäksi* m. fl.

§ 22. Det finska språket, sådant det sedermera utvecklat sig, har utbildat **sex** s. k. **lokalkasus** för att

angifva förhållanden i rummet. Dessa kasus sönderfalla i tvenne hufvudgrupper:

A) **Inre lokalkasus: inessivus, elativus, illativus**, af hvilka inessivus angifver ett varande uti, elativus en rörelse ifrån, illativus en rörelse till **det inre** af ett föremåls omkrets, t. ex. *Suru piilee sydämessä*: sorgen gömmer sig i hjärtat; *Isäntä tulee myllystä kotia*: husbonden kommer hem ifrån qvarnen; *Minä menen kirkkoon*: jag går i kyrkan; *Siinä susi, kussa mainitaan*: där är trollet, hvarest man talar om honom (ordspr.); *Lintu istuu puussa* (inom grenarne); *Nousipa merestä miesi, uros aalosta yleni* (Kal. II: 111 f.); *Ei oppi ojahan kaada* (ordspr.); *Vesi meni maahan*: vattnet spildes ned; *Joka kuuseen kurkottaa, se katajaan kapsahataa* (ordspr.).

Anm. 1. **Personnamn** användas stundom såsom **ortsbegrepp** och stå därvid i inre lokalkasus, t. ex. *Talonpoika uhkasi käydä keisarissa*: bonden hotade att vända sig till kejsaren (anlita kejsarens myndighet); *käydä keisarin luona*: göra ett besök hos kejsaren); *Minä vетооn kuvernöörин*: jag vädjar till guvernörsämbetet (jmf. *vетооn кihlakunnan oikeuteen*, *Senaattiin*); *Hyvä on herroissa elämä*: man mår godt å herrgårdar (ordspr.); *Hän on palvellut ikänsä talonpojissa* (å bönders hemman); *Lapsi on ujo, kun ei ole ollut ihmisisä* (i människors boningar). — *Olla vieraissa*: vara på besök, visit (eg. i främmandes gård, sällskap), tulla vieraista, mennä vieraisin. — I några dialekter är bruket af denna konstruktion utsträckt till hvarje personnamn, t. ex. *Käyn kauppamiehessä, lukkarissa m. m.*: jag besöker handelsmannen, klockaren; *Menen Koskiseen*: jag går på visit till familjen K. Jmf. B), anm. 7.

Anm. 2. De **klädesplagg**, i hvilka man går klädd, återgifvas i ostfinskan med inessivus, t. ex. *Hän käy nahkatakissa, verkahousuissa, karvalakissa*: han går klädd i skinnrock, klädesbyxor, skinnmössa. Västfinskan däremot uppfattar klädesplagen såsom **medel** att betäcka kroppen och använder därför i detta fall adessivus. Sålunda säges: *Poika käy huonoilla vaatteilla koulussa*: gossen går dåligt klädd i skolan; *Isä käy koko kesän villapaidalla* (i ylleskjorta); *Istun arkivaatteilla, vaikka sinä olet tüällä*. — Är det åter fråga blott om klädesplaggen beskaffenhet eller färg, använder hvardera dialekten iness., ss. *Hän käy mustissa* (neml. *vaatteissa*): han går svartklädd; *Joka on nahassa, se on rahassa, joka on verassa, se on velassa* (ordspr.); *Ylpeys käy talonpojankin takissa, nöyryyys silkkipuvussakin* (ordspr.).

B) **Yttre lokalkasus: adessivus, ablativus, allativus**, af hvilka adessivus angifver ett varande på, ablativus en rörelse från, allativus en rörelse till ett föremåls yta eller närlhet, t. ex. *Lapsi istuu lattialla*; barnet sitter på golfvet; *Tytto on kaivolla*: flickan är vid brunnen; *Kirja putosi pöydältä*: boken föll ned från bordet; *Lintu lentää katolle*: fågeln flyger ned på taket; *Mennetkö kirkolle*: går du till kyrkbacken; *Kuhila (skylla) pellolla, kynttilä pöydällä* (ordspr.); *Lasi putosi lattialle* (föll i golfvet: *l. p. lattiaan*: föll sönder i golfvet); *Poika makaa selällänsä* (på rygg); *Lapsi kaatui kyljellensä* (omkull), *vatsallensa*, *nenällensä*.

Anm. 1. För att angifva „närlhet“ begagnas yttre lokalkasus vanligen blott af ord, hvilka angifva byggnader af ett eller annat slag, ss. *käyvä kirkolla*, *koululla*, *saunalla m. fl.* I öfriga fall användes likellä, lähellä m. m. Likaså uttryckes begreppet **invid** ett föremål genom postpositionerna vieressä, ääressä (-stä, -een), luona eller tykönä (*luota*, *luo l. luoksi*, *tyköt*, *tyk 1. ty'ö*) m. fl., t. ex. *Tuoli on uunin vieressä*: stolen är vid ugnen; *Mies nousee lattialta oven vierestä*; *Pappi istuu pöydän ääreen*; *Lapset juoksevat koivun luona l. tykönä l. juurella*. — Endast af några ord, hvilka benämna en **urgröpning**, användas yttre lokalkasus för att uttrycka något, som äger rum vid dess **öfre yta**, ss. *Äiti seisoo poikansa avatulla haudalla*; *Tytto tulee lähteele*. — I fråga om **lefvande** väsenden uttryckes begreppet „invid“ **alltid** med **postpositioner**, ss. *rinnalla (-lla, -lle)* eller *vieressä (-stä, -een)*, t. ex. *Morsian istuu sulhasen rinnalla*: bruden sitter bredvid brudgummen; *Lapsi nousee äitinsä vierestä*; *Kanalaluma asettuu kukon viereen*.

Anm. 2. I fråga om **ortsnamn** användas dels inre, dels yttre lokalkasus utan att några bestämda regler kunna uppställas. Dock pläga **länders** och **städers** namn ävensom namn på **utländska orter** stå i inre lokalkasus, ss. *Saksassa*, *Ranskassa*, *Englannissa* (undantag: *Venäjällä*); *Turussa*, *Helsingissä*, *Hämeenlinnassa* (undantag: *Tampereella*, *Raumalla*); *Paruisissa*, *Lontoossa*, *Romassa*, *Leipzigissä*. — I de med maa sammanställda orden förekomma dels inre, dels yttre lokalkasus, ss. *Suomenmaassa*, *Pyhämaassa*, *Uudella maalla*, *Loimaalla m. fl.* I fråga om **främmande riken** begagnas härvid **inre** lokalkasus, då sådant angifves, som **tillhör** dessa länder, ss. *Saksanmaassa on korkeita vuoria, suuria jokia, paljo väkeä*; men: *Paljo väkeä kävi tänä suvena Saksan maalla*.

Anm. 3. Ett varande på, ävensom en rörelse till och ifrån åtskilliga noga begränsade ytor uttryckes både med inre och yttre lokalkasus, hvarvid genom yttre lokalkasus ofta angif-

ves en **sysselsättning**, t. ex. *Karja on pihassa*: boskapen är på gården (ej utom gärdesgården), *karja on pihalla* (ej inne i rummen); *Sika, lampaat ovat pellossa* (fara illa med växten), men: *ihmiset ovat pellolla* (stadda i arbete); *Hevonen on niityssä, metsässä, mutta poika on niityllä, metsällä* (arbetar på ängen, i skogen); *Pappi lähtee pitäjälle*: prästen begifver sig i sin socken på uppbörd eller i annat ärende, men: *Matkustavaisia tulee pitääjään*; *Mies on riihessä, mylyssä* (befinner sig i rian, kvarnen), men: *Mies menee riihelle, myllylle*: mannen går att tröska ria, att syssa med mäld.

Anm. 4. **Maalla** betyder „på landet“ i motsats mot staden och sjön, **mailla** „på landet“ (i mots. mot staden), **maissa** „i land“ i motsats mot om skepps bord (*kapteini on maissa*); **maan päällä**: på jorden (i verlden); **maassa**: i jorden, på marken, inom landet. — **Mies on merellä**: mannen är till sjös (sjöman); *Laiva on meressä*: fartyget är i sjön (ej på land) eller fartyget är på öppna sjön (ej i skärgårdsvatten). — **Rannalla** uttrycker ett varande på den ena eller andra sidan af den linie, der vattnet förenar sig med landet; **rannassa**, ett varande just på denne linie (i mots. mot sjön) eller ett varande på den plats, som af någon användes till båtstad, t. ex. *Tyttö istuu rannalla ja itkee*; *Kauniilla ilmallla kalat niksentelevat rannalla*; *Laiva on rannalla*: skeppet har strandat, (l. o. *rannassa*: ligger i stranden, i hamnen); *Helsingin rannassa on aina vahva liike*. — De öf-riga lokalkasus (ss. *maista*, *maihin*, *maalta*, *maalle*, *mereltä*, *merelle* m. fl.) hafva motsvarande betydelse.

Anm. 5. a) Stället, hvarest en person riktar sitt ögas eller **öras** värksamhet på något föremål, som befinner sig **utom** det rum, där han själf är, återgives vanligen med de kasus, hvilka uttrycka en **„rörelse ifrån“**, t. ex. *Tyttö katseli ikkunasta sivutse kulkevia sotamiehiä*: flickan betraktade i fönstret de förbitigande soldaterna; *Kyllä minä näin hänen vuorelta*: nog såg jag honom på bärget (jag var på bärget); *Kuulen kosken kohinan kaukaa*: (jag hör forsens dån på långt håll.). — På samma sätt säges om röstens värksamhet: *Pappi puhuu saarnatuolista*; *Isä puhutteli salista kamarissa istuvaan poikaansa*; *Hän huusi kai-volta renkiä*. — b) De kasus, hvilka uttrycka **„rörelse ifrån“**, användas äfven alltid vid löydän och keksin och vanligast vid **haen**, **poimin** l. **noukin** m. fl., t. ex. *Minä löysin aarteen maasta*: jag fann en skatt i jorden; *Keksein kultaa vuoresta*: jag påträffade guld i bärget; *Tyttö poimii l. noukkii marjoja mäeltä*: flickan plockar bär på backen (*tyttö poimii marjoja mäellä*: flickan är på backen och plockar bär på något ställe därstädes); *Lapsi tarjoo omenoita korista*: barnet bjuder äppel i en korg; *Hain rahojani lattialta*.

Anm. 6. Vid alla verb, hvilka på något sätt uttrycka en **rörelse till** ett ställe, användas i finskan **illativus** och **allativus**, medan **svenskan** härvid nytjar prepositioner, hvilka

beteckna ett **varande** någorstädes, t. ex. *Hevonen seisautui pihaan*: hästen stannade på gården (kom **först** in på gården), *h. s. pihassa*: stannade redan på gården (innan den kom ut däri-från); *Isäntä rakensi huoneen metsään*: husbonden uppförde ett rum i skogen (rummet uppstod där först genom husbondens byggande), *isäntä rakensi huonetta metsässä*: husbonden var i skogen sysselsatt med att uppföra ett rum (som möjlig var bestämdt att uppställas på annat ställe); *Teen ovea tupaan jag håller på att göra en dörr till stugan*, *t. o. tuvassa*: jag arbetar i stugan på en dörr (obestämdt till hvilket rum); *Väki koontui juhlasalissa*: folket kom tillsammans i festsalen (för att där fira en fest, rådpläga l. dyl.), *v. k. juhlasaliin*: folket begaf sig till festsalen (Obs. iness. och adess. om **handlings**-, illat. och allat. om **samlingsstället**); *Väsyin tielle*: jag tröttnade på vägen och blef där, *väsyin tiellä*: under vägen blef jag trött; *Lehmä kuoli suohon*; *Suolat sulivat aittaan*. — Verben **jää**, blifver efter, kvarstannar, jätän, lämnar efter, unhotan, glömmer, och mahdun, rymmes, konstrueras **alltid** med illat. och allat., t. ex. *Lapsi jääti kotiin*: barnet blef hemma; *Jätin (unhotin) rahani puotiin*, pöydälle; *Kyllä maailmaan ääntä mahtuu* (ordspr.). — Vid nägra verb, hvilka uttrycka **rörelse**, begagnas ofta äfven **inessivus**, t. ex. *Hän kävi, pistäyi, poikkesi kotona*: (han besökte hemmet och kom åter därifrån), *Hän kävi, pistäyi, poikkesi kotiin* (han blef där längre eller kortare tid.).

Anm. 7. Ett **besök** i någon **persons bostad**, **familj** eller på platsen för hans **näringsfäng** eller ett återvändande från ett sådant besök kan angifvas genom **yttre lokalkasus**, t. ex. *Kävin eilen herra Ykkösellä*: jag besökte i går herr Y:s familj; *Asutko Kleineh'llä*: bor du på **Kleinehs hotel**; *Kun palaan Lehtiseltä, tulen teille*: då jag återvänder ifrån L:s restauration, kommer jag till eder (d. ä. edert hem); *Poikkesimme Einoselle*: vi veko in i E:s butik. — Vill man däremot angifva ett besök hos en **person enskildt**, bör en **postposition** användas, hvilket alltid måste ske vid singularis af personliga pronomina, äfven då fråga är om bostad, familj m. m., t. ex. *Kävin herra Lehtisen luona l. tykönä*: jag besökte herr L. enskildt; *Minun luokseni (icke: minulle) tuli eilen vieraita*: det kom främmande till mig (l. till mitt hus) i går. — Obs. *tulla l. mennä jollekulle* (med personligt subjekt) betyder: **blifva någons maka**.

§ 23. **Inre lokalkasus** användas äfvenså, då man vill angifva det föremål, hvarvid något är **fäst** eller **fästes**, eller hvarifrån något **fäst lösgöres**, hvarjämte det ord, som benämner det föremål, hvilket man **håller fast i**, ställes i **elativus**, t. ex. *Lakki on päässä, huivi kaulassa, saappaat jalassa*: mössan

är på hufvudet, duken om halsen, stöflarne på fötterna; *Isäntä otti kirveen seinästä*: husbanden tog yxan ifrån väggen (där den var inslagen); *Mies laskee sakin selästää alas*; *Nouse hevoson selkäään*: stig till häst (upp på hästryggen); *Minä ryhdyn (tartun, rupeen, otan kiini) kynään*; *Sokiata talutetaan kädestä*: den blinde leder man vid handen; *Sanasta miestä, sarvesta härkää* (ordspr.); *Vanki oli jaloistansa seinässä kiimi*; *Olipa puuttunut haravan piihin sormesta nimettömästä* (Kal. XV: 270 f.). — Hit hör äfven: *olla pöydässä: sitta till bords*, ss. *Vieraat ovat pöydässä* (men: *ruuat ovat pöydällä*: rätterna äro på bordet.)

Anm. 1. Det ord, som uttrycker den **del** af objektet, hvilken närmast träffas af handlingens värkan, ställes i illat. och någon gång i allat., t. ex. *Hevonon potkaisi poikaa polveen*: hästen sparkade gossen i knäet; *Ajaja lõi hevosta selkäään*: kusken slog hästen på ryggen; *Tyttö kuiskasi minua korvaan*; *Poika heitti akkaan kivellä pähän*; *Lyö häntä korvalle*. — I likhet härmed säges om synsinnets värksamhet: *Katsoin kirjaan*: jag såg i boken (d. v. s. jag öppnade boken och kastade en blick i densamma), men *katsoin kirjaa*: jag betraktade boken (antingen dess yttre eller något ställe i en öppnad bok); *Ei ole koiraa karvoihin katsomista* (ordspr.); *Kurkistelin hänen arkkuunsa*: jag tittrade in i hans kista.

Anm. 2. De kroppsdelar, hvilka hos lefvande föremål förkomma **partals**, sättas alltid i sing., då fråga är om deras beklädnad, t. ex. *Hänellä on hansikkaat kädessä*: han har handskar på händerna; *Hevosella on kengät jalassa*; *Tytöllä on renkaat korvassa*. — Däremot säges: *Minulla on sormukset sormissa*: jag har ringar på fingrarne.

§ 24. Det ord, som betecknar stället, hvarest en **öfverfart** försiggår, eller en **öppning**, **hvarigenom** en rörelse sker, ställes i **elativus**, då rörelsens utgångspunkt icke är i svenska angifven, t. ex. *Hevoset vietin matalimmasta paikasta salmen pojki*; *Täst' on kulta kulkununna, täst' on mennyt mielitiitty* (Kltr. 1: 174); *Tulin ovesta sisälle*: jag kom in **genom** dörren (men: *tulin pihalta oven kautta sisälle*); *Kuu kumottaa ikkunasta huoneesen*; *Tirkistän avaimen lävestä kamariin*; *Meni nurkasta tupahan, sai sisähän salvoimesta* (Kal. XII: 406 f.).

Anm. I finskan afses härvid närmast den rörelse, hvars utgångspunkt elativen angifver.

f) Tidsförhållanden.

§ 25. På frågan „**huru länge**“ svaras med **objektets kasus**, t. ex. *Viivyin viikon kaupungissa*: jag dröjde en vecka i staden; *En ole ollut päivääkään kotoa poissa*; *Vanhin pojani on vuosikausia ollut ulko-mailla*; *Koko kesä oltiin kalassa*. Jmf. § 14.

Anm. I svenska tänker man sig ofta tiden „**när**“, då det i finskan är fråga om „**huru lång tid**“, t. ex. *Hän tekee päivät työtä ja kävelee puhteet*: han arbetar **om dagarna** och spätsrar **under skymningarna**; *Hän haki aarrettansa yöt päivät*: han sökte sin skatt både **om dagen** och **om natten**.

§ 26. **Tiden, när** något sker, angifves med

A) **Adessivus**, då tiden **icke är närmare begränsad**, t. ex. *Päivällä teen työtä*: om dagen arbetar jag (icke om natten); *Yöllä (aamulla, illalla) tulin kotia*; *Hämärällä ei ole hyvä silmiänsä vaivata*: under skymningstiden är det ej godt att anstränga sina ögon; *Milloin laiska työn tekee: talvella ei tarkene, kesällä ei kerkiä, syksyllä on suuret tuulet, keväällä vettä paljon?* (ordspr.). — Hit höra: *ajallansa (aikanansa)*: i behörig tid, *sillä ajalla*: under den tiden, *tällä (sillä, millä) aikaa (kertaa, erää)*; *sillä välin*: emellertid; *samalla (l. sammassa)*: i detsamma, m. m., t. ex. *Talo paloi sill'aikaa (under tiden), kuin väki makasi*, men: *talo paloi siihen aikaan (ungefär den tiden, jmf. G. b.), kuin ensimäinen lumi tuli*.

Anm. 1. Adessivus står **jämte attribut** endast vid de tidsord, i hvilka sammansättningens senare del utgöres af -**kausi**, -**luku** och -**sata**, ävensom vid orden **kuu**, **viikko**, **hetki** (**tunti**), t. ex. *Tällä aikakaudella (vuosisadalla, sataluvulla) on paljo sotia käyty*: under detta tidehvarf (århundrade, hundratal) hafva många krig blifvit förla; *Sillä vuorokaudella ei mainittavia tapahtunut*; *Menneellä viikolla kävin kaupungissa*; *Tällä hetkellä olisin valmis kuolemaan*. — Vuosi med ett ordningstal såsom attribut ställes ävenså vid verbet **olla** i adess., då någons **ålder** angifves, t. ex. *Lapsi on kolmannella vuodella*: barnet går på tredje året. Dock kan „**vuodella**“ därvid äfven utelämnas, ss. *Poika on yhdennellätoista*.

Anm. 2. **Adessivus pluralis** af tidsorden förekommer **sällan**, utan i stället användes instruktivus, jmf. E. — De ifrån diminutiverna bildade formerna **aamusilla** och **iltasilla** äro dock mycket vanliga.

B) **Essivus**, då tiden är närmare bestämd, t. ex. *Tulevana talvena lähden ulkomaille*: nästa vinter begifver jag mig utomlands; *Tänä vuonna* (i år) *tuli katovuosi*; *Onnen hetkinä ei ihminen muistele onnettomuutta*; *Nyt on maanantaina joulupäivä*; *Kun härkä Kynttelinä räystään alta juo, silloin Maariana kukko janoon kuolee* (ordspr.); *Minä kävelin yhtenä päivänä kotoa tänne*.

Anm. 1. Tidsorden i essivus bestämmas närmare af ett attribut eller en genitiv eller utgöra de ett sammansatt ord, ss. *pyhä-aamu*, *tuorstai-ilta* m. fl. — Endast namnen på **dagarne i veckan** samt årets **högtider** och **minnesdagar** ställas i essivus **utan bestämningar**, ss. *maanantaina*, *tiistaina*, *jouluna*, *loppiaisenä* (trettondagen), *pääsiäisenä*, *heluntaina*, *Vappuna* (1 maj), *Perttelinä* m. fl. — Obs. *En dag* (inträffade det) heter därför: *erääänä* (*jonakuna*) *päivänä* (*tapahtui*).

Anm. 2. Vid angifvandet af tiden „när“ förekommer af **pronomen relativum endast essivus** eller den adverbiala formen *jolloin*, t. ex. *Se päivä*, *jona l. jolloin* (icke: *jolla*) *olin kaupungissa*, *oli sateinen*: den dag, då jag var i staden, var regnig; *Isäni kuoli viime vuonna*, *jona l. jolloin minäkin olin kovin kipeänä*.

C) **Inessivus**, då fråga är om den tid, **inom** hvars förlopp något sker, äfvensom af de ord, hvilka benämna en **lefnadsålder**, t. ex. *Viikossa minä tämän työn valmistan*: inom **en** veckas förlopp förfärdigar jag detta arbete; *Ei taloa kahdessa kuukaudessa rakeneta*; *Hän oli jo nuoruudessaan ahkera*; *Lapsi kuoli vuoden iässä* (l. *iällä*): barnet dog vid ett års ålder.

Anm. För att angifva tiden, inom hvars förlopp något sker, användes äfven genitivus i förening med „*kuluessa*“, t. ex. *Tämä kirjoitettiin viikon kuluessa*. — Äfven **essivus** användes ursprungligen i denna betydelse, t. ex. *Kahtena päivänä tämän työn teemme*: inom förloppet af två dagar fullborda vi detta arbete. Skriftspråket har dock alltmer begynt begagna inessivus i detta fall och uttrycker med essivus den bestämda tid, på hvilken **under något moment däraf** verbets handling inträfar.

D) **Illativus**,

a) då fråga är om den tid, **inom** hvars gränser verbets handling **icke en enda gång äger rum**, t. ex. *Minä en ole kahteen vuoteen ollut Helsingissä*: jag har ej på två år varit i Helsingfors; *Poika ei ole*

moneen viikkoon kirjaansa katsonut; *Veljeni ei ole vuosikausiin kirjoittanut kotia.*

Anm. 1. Denna illativus kan blott då användas, när tidsordet har ett kardinaltal eller adjektiven **moni**, **iso**, **pitkä** såsom **attribut** eller också är ett **sammansatt** ord, hvars senare del utgöres af **-puoli** eller **-kausi**.

Anm. 2. I stället för denna illativus kan äfven **essivus** begagnas, hvarvid essivus uttrycker den tid, under hvars **hela** förlopp verbets handling icke fullbordas, illativus däremot den tid, på hvilken verbets handling **icke en enda gång** förrättas. Illativus angifver därjämte ofta en uttalad **förväning** öfver den ifrågavarande tidens längd, t. ex. *Ei isäni ole kolmena päivänä ollut kotona:* under tre dagar har min fader icke varit hemma; *Ei isäni ole kolmeen päivään ollut kotona:* hela tre dagar hafva förflyttit, sedan min fader gick bort hemifrån.

b) vid orden **aikaan** och **aikoihin** i förening med ett adjektiv, pronomen eller en genitivbestämning, samt vid **puoleen**, förenadt med något tidsord till ett sammansatt ord, när man vill uttrycka den **ungefärliga** tiden, då något sker, t. ex. *Tähän aikaan on pahuus suuri:* nu för tiden är ondskan stor; Entisiin aikoihin oli täällä iloista elämää; *Joulun aikaan* (omkring, vid pass jultiden) *palaan minä kotiin* (*Joulun aikana olen minä kotona:* **under** jultiden är jag hemma); *Syyspuoleen satoi usein rankasti.*

Anm. *Aikaan* och *aikoihin* kunna **icke** i nu ifrågavarande betydelse bestämmas af adjektiv, hvilka uttrycka en **tillkommande** tid. Man säger sålunda **icke:** *tulevaan aikaan, seuraaviin aikoihin* m. m.

E) **Instruktivus pluralis** af orden **aamu**, **ilta**, **yö**, **päivä**, (**aamuin**, **illoin**, **öin**, **päivin**,) ävensom af de ifrån tidsorden bildade adjektiven **på -inen**, ss. **aamuisin**, **iltaisin**, **öisin**, **päivisin**, **syksyisin**, **talvisin**, **sunnuntaisin**, **maanantaisin**, **heluntaisin** m. fl., t. ex. *Naapurin lapset ovat meillä aamuin illoin:* grannens barn besöka oss både morgnar och kvällar; *Talvisin ovat merimiehet kotona.* — Hit höra äfven de ifrån pronomen och adjektiv bildade formerna **silloin**, **täällöin**, **milloin**, **jolloin**, **usein**, **harvoin**, **tuonain** (för en tid sedan) m. fl.

F) **Elativus singularis**, då fråga är om den tidspunkt, vid hvilken en handling begynner **utan att fortgå utöfver** densamma, t. ex. *Mies nousi työhön*

aamu-yöstä: mannen uppsteg till sitt arbete mot morgonen (på morgonsidan af natten); *Viikon alusta* (alkuviikosta) oltiin elossa ja viikon lopusta (loppuviikosta) lehdessä; *Ehtoo-yöstä oli lapsi levoton.*

G) **Ablativus singularis**, då **timmen** eller **klockslaget** för en sysselsättningens begynnelse omnämnes, t. ex. *Kello kuudelta* (l. kuuden lyömältä) *aanmulla nousin lukemaan ja kello yhdeksältä menin kouluun*: klockan 6 om morgonen steg jag upp för att läsa och kl. 9 gick jag i skolan; *Kahdentoista lyömältä ammutaan aina Helsingissä.*

H) **Partitivus singularis** vid några enskilda uttryck, ss. *Tätä nykyä l. nykyään*: i detta nu, nu för tiden, *yhtä aikaa l. haavaa*: på en gång, *tuota pikaa*: helt hastigt, *alinomaa*: ständigt, m. fl.

I) **Nominativus singularis** i förening med det oböjliga joka (jmf. § 14, ann. 2), ävensom vid angivande af **klockslaget** [jmf. G], t. ex. *Joka pyhä käyn kirkossa*: jag går hvarje söndag i kyrkan; *Ei joka viikko ehdi kaupunkiin menemään*; *Kello kuusi* (l. *kuudelta*) *tulen kotia*; *Kello kymmenen mennään maata.*

Anm. Isynnerhet i **talspråket** hör man stundom äfven i andra fall nominativus företräda essivus; t. ex. *Minū olen syntynyt viides päivä heinäkuuta*; Ensi maanantai tulen teille.

§ 27. Tiden „när“ angives dessutom med åtskilliga **praepositioner** och **postpositioner**, ss. *Edellä* (jällelä l. jälestä) *puolenpäivän*: på förmiddagen (på eftermiddagen), *Keskellä päivää, kesää*: vid middagstiden, midt under sommaren, *Viikon perästä* (päästä, takaa): efter en vecka, *Lähellä joulua*: nära julen, *Joulun vaiheella l. vaiheilla*: omkring julen, *Kahden puolin joulua*: både före och efter julen, *Pitkin talvea*: hela vintern igenom, *Aikaa myöden l. myöten*: med tiden.

§ 28. **Tiden, hvarifrån** något beräknas, angives med

A) **Elativus**, då fråga är om **tidpunkten**, ifrån hvilken en **fortgående** handling tager sin början, hvarvid äfven hamasta kan föregå och asti eller saakka följa efter elativen, t. ex. *Heluntaista on kulunut*

kolme viikkoa: ifrån pingsten hafva tre veckor förflutit; *Meidän ajanlaskumme alkaa Kristuksen syntymästä*; *Kuu kiurusta kesään*: det är en månad till sommaren ifrån den tid, då lärkan begynner sjunga (ordspr.); *Sotaa on kestäänt Joulusta asti*; *Hamasta ikivanhoista ajoista (saakka) ovat Suomalaiset olleet taitavia seppiä*.

B) Ablativus,

a) i fråga om **tidpunkten**, hvarifrån något förskrifver sig, t. ex. *Tämä kirkko on kuudenneltatoista vuosisadalta*: denna kyrka förskrifver sig från det 16:de århundradet; *Talon verot ovat mennytt-vuodelta maksamatta*: gårdenas utskylder äro obetalade **för** det sista året. — Hit hör **datum** i förordningar, kungörelser och andra skriftliga handlingar, t. ex. *Keisarillisen Majesteetin armollisessa asetuksessa Helmikuun 20:lta päivältä 1865 asetettiin suomen kieli ruotsin rinnalle*; *Kirjeesi Elokuun kuudennelta olen saanut*.

Anm. Denna ablativ kan **icke** fogas såsom bestämning till **genitivus**, utan i dess ställe användes essivus af tidsordet, jämte participen *annettu*, *sääty* m. fl., t. ex. *Heinäkuun viidentenä annetun Keisarillisen Senaatins asetuksen määräys* (i *Keis. Senaatins Heinäkuun viidentenä antaman a. m.*)

b) då man vill uttrycka de **omedelbart** på hvarandra följande **tidsmomenter**, under hvilkas förlopp något sker. Nominativen af tidsordet föregår då alltid ablativen. T. ex. *Päivä päivältä ihmiset tulevat vanhemaksi*: människorna blifva äldre dag från dag; *Vuosi vuodelta tuo mies käy köyhemmäksi*; *Aikakausi aika-kaudelta sivistys tunkeutuu syvemmälle kansaan*. --- I enahanda betydelse kan äfven sägas *päivästä päivään*, vuodensta vuoteen m. m., hvilket talesätt också är mera ursprungligt och mera öfverensstämmande med finska språkets lagar.

§ 29. **Tiden, till** hvilken något beräknas, angives med

A) **Illativus** i fråga om den tid, som utgör **gränsen** för en handlings utsträckning. Därvid kan hamaan tilläggas **före** och **asti** l. **saakka** **efter** illat., t. ex. *Papin lesken armovuosi kestää Wapusta Wappuun*:

en prästenkas nådår räcker ifrån den ena Walborgsmes-san (1 maj) till den andra; *Vieras viipyjy meillä viikon loppuun asti; Minä odotin sinulta vastausta Syyskuuhun asti, jopa hamaan uuteen vuoteen saakka.*

Anm. „*Hamasta*“ och „*hamaan*“ få ej förekomma **jämte hvarandra** vid bestämmendet af samma tidslängd, t. ex. *Minä olen yhtä jaksoa ollut maalla hamasta Walpurista Pyhäin mesten päivään asti* (icke *hamaan Pyhäin mesten päivään asti*).

B) Translativus,

a) då den tillkommande tid omnämnes, under hvars **fortgång** en **påtänkt** eller **uppskjuten** sysselsättning eller **vistelse** kommer att äga rum, t. ex. *Hän menee kalaan kuudeksi viikoksi*: han begifver sig på fiske på 6 veckors tid; *Hän jätti kyntönsä tulevaksi viikoksi* (för att under denna vecka värkställas); *Poika tulee jouluksi koulusta kotia* (för att vara hemma öfver julen); *Harvoi isää iäksi, äitiä elin-ajaksi* (ordspr.).

b) då fråga är om den tid, som utgör **gränsen**, före hvilken en sysselsättning är **slutförd**, t. ex. *Kyllä tämä käänös jouluksi valmistuu*: nog blir denna öfversättning färdig före julen; *Pertteliksi oli kyntö tehty*: före Bartholomeus (24 aug.) var plöjningen värkställd; *Ei tätä taloa kesäksi rakenneta*: denna gård blir ej färdigbygd till sommaren.

§ 30. **Tidsenheten**, hvarefter något beräknas, angifves med

A) **Inessivus**, då fråga är om den enhet, hvarefter **predikatets handling** fördelas, t. ex. *Kankuri kutoo kymmenen kynärää päivässä*: väfverskan väfver 10 aln om dagen; *Hevonen juoksi penikulman tunnissa*.

Anm. Uti äldre språkläror föreskrefs i detta fall **illativus** singularis i förening med **3 persons suffix**, ss. *Mies käveli puolen penikulmaa tuntiinsa, teki työtä viisi päivää viikkona* o. s. v.

B) **Ablativus** i fråga om **arfvodet** för en sys-selsättning, t. ex. *Tyttö saa palkkaa sata markkaa vuodelta*: flickan får i lön 100 mark om året; *Ensimmäiseltä päivältä maksettiin minulle markka, toiselta puolitoista ja kolmannelta kaksi markkaa.*

§ 31. Årtalen i finskan uttryckas städse med **kardinala räkneord**, framför hvilka den kasus af vuosi användes, hvilken dess satsställning fordrar. Vid **lokalkasus** och **essivus** blir årtalet **oböjdt**, t. ex. *Hän syntyi vuonna tuhat seitsemänsataa yhdeksänkymmentä*: han föddes år 1790; *Roman keisari Augustus hallitsi itsevaltiaana vuodesta kolmekymmentä ennen Kristuksen syntymää vuoteen neljätoista jälkeen Kristuksen syntymän*; *Tämä asetus on vuodelta tuhat kahdeksantaan viisikymmentä ja viisi*. — Vid **genitivus** af vuosi böjas däremot **enheterna** och **tionalen**, t. ex. *Vuoden seitsemänsataa viidenkymmenen neljän vaiheilla ennen Kr. synt. perustettiin Roman kaupunki*; *Tuhat seitsemänsataa kahdeksankymmenen kahdeksan vuoden sodassa tehtün niinkutsuttu Anjalan liitto*.

Anm. 1. Om asti eller **saakka** utsättes, böjes räkneordet äfven vid **illativus**, t. ex. *Sotaa kesti vuoteen tuhanteen seitsemäänsataan asti* (l. saakka).

Anm. 2. Om årtalet ej innehåller enheter, böjas **tionalen** och **hundratalen**, ss. *Vuoden tuhat kahdeksan sadan seitsemänkymmenen kuluessa on paljo mullistuksia (omhvälfningsar) tapahtunut*. — I årtalen pläga vanligtvis **enheterna** följa **efter tionalen**. Sålunda säges ej gärna: *vuonna kaksisataa viisikolmatta, utan kaksikymmentä viisi*.

Anm. 3. Bokstafven **v.** framför årtalen användes för att beteckna singularis af *vuosi*; **vv.** för att uttrycka pluralis däraf, ss. *Sotaa käyttiin v. (vuonna) 1808 ja vv. (vuosina) 1854—1856*.

§ 32. **Datum** angifves sålunda, att **måndens** namn ställes främst i **genitivus** och därefter det **ordningstal**, som angifver dagen i månaden, i den kasus dess satsställning fordrar, t. ex. *Elokuun viidentenä päivänä tulin tänne*: jag kom hit den 5 aug. (Detta plägar betecknas **Elok. 5:nä** eller **Elok. 5:tenä**). *Tammikuun yhdennestätoista päivästä Helmikuun viidenteenkolmatta* (*Tammik. II:stä Helmik. 25:teen*) *on minulla virkavapaus*; *Maaliskuun toisesta päivästä saman kuun viidenteentoista asuin maalla* (ifrån den 1:sta **till den** 15 mars); *Sen Keisarillinen asetus Maaliskuun kolmannelta* (*Maalisk. 3:nnelta*) *määrää*; *Hän kuoli Jouluuk. 20:na v. 1859*.

Anm. Om dagen står i **nomit.**, **partit.** eller **accus.**,

får månadens namn äfven ställas efteråt i partit., t. ex. *Yhdeksästoista* päivä (19:s p.) *Tammikuuta* on *Heikin* päivä; *Kyllä sinä* palaat ennen viidettä päivää *Heinäkuuta*; *Minä olin matkalla ensimäisen* päivän *Toukokuuta*. — Äfven vid de öfriga kasus använda många skriftställare partitivus.

§ 33. **Timmerne** angifvas med **grundtal**, ss. *Kello* on viisi: klockan är fem; *Kello* tulee yksitoista. Då satsställningen fordrar grundtalets böjning, blir likväl ordet *kello*, som står framför, **oböjdt**, t. ex. *Minä tulin kello kuudelta* (jmf. § 26 G) l. *kello kuusi kaupunkiin*; *Kello* kuuden aikaan höyrylaiva tulee; *Kello* kahdentoista jälkeen lähden maalle; *Ennen* kello viittä minun täytyy olla kokouksessa. — Efter yli ställes grundtalet i **genitivus** eller **nominativus**, men i **nominativus** efter vailla och puolivälissä, t. ex. *Kello* on kolme minuuttia yli kolmen (kolme); *Kello* on kymmenen minuuttia vailla yksi; *Kello* on puolivälissä kaksi; *Kello* on neljännestä (en quart) vailla kolme; *Kello* on neljännekseen yli yksi. — *Kello* lõi yksi, kaksi, kolme m. m.; *Kello* käy yhtä, kahta, kolmatta, neljättä, viidettä - - -, yhtätoista, kahtatoista.

g) Tillfälle, väderlek, tillstånd, sysselsättning.

§ 34. **Tillfället**, vid hvilket någon befinner sig eller något sker, hvarifrån någon aflägsnar sig eller där någon infinner sig, återgives i finskan med **inre lokalkasus**, t. ex. *Hän* on pidoissa, häissä: han är på kalas, bröllop; *Mies* palasi hengissä sodasta: mannen återvände ifrån kriget med lifvet; *Huomenna* mennään näyttelyyn: i morgen besöka vi expositionen; *Hädässä ystävä tutaan* (ordspr.); *Joko* keräjistä tullaan; *Väki tulvaa soittajaisiin*.

Anm. 1. Af några ord begagnas äfven **yttre lokalkasus** i fråga om tillfället, t. ex. *Isäni* on markkinoilla: min fader är på marknaden; *Isäntä tuli papin puheelta* (ifrån samtal med); *Etkö ehtinytkää saapuville*.

Anm. 2. De ord, hvilka uttrycka något slag af **gästabud**, ss. häät: bröllop, ristiäiset: barnsöl, pejaiset: begravning, tuliaiset: hemkomstöl, läksiäiset (l. lähtiäiset): afskedskalas, m. m., användas **blott** i pluralis. Vid **sammansättningar** åter

användes stammen i singularis, ss. *ristiäisruno*, *peijaispuhe*, *häämatka* m. fl.

§ 35. Väderleken återgives

A) med **inre lokalkasus**, då man vill angifva, att någon tillika är utsatt för dess **invärkan**, t. ex. *Mies makaa auringon paisteessa*: mannen ligger i solskenet; *Riensin tuiskusta tupaan*: jag skyndade bort undan (ifrån) yrvädret i stugan; *Hevonen jää sateesen seisomaan*: hästen blef stående i regnet; *Kuun valossa on hauska kuljeskella*; *Tuulesta en lähde, sillä se lievittää tuskaani*; *Minä en mene tähän myrskyyn ja sumeesen purjehtimaan*.

B) med **adessivus**, då väderleken angifves såsom den **tidpunkt**, under hvars fortgång något inträffar (jmf. § 26 A), t. ex. *Kuivalla säällä on hyvä heiniä korjata*: vid tort väder (under den tid, då väderleken är torr) är det godt att bärga hö; *Rankkasateella* (under hällregn) *ihmiset mieluisimmin ovat huoneissaan*; *Joka tyvenellä makaa, se tuulella soutaa* (ordspr.).

§ 36. **Tillståndet**, hvari någon befinner sig, och ifrån hvilket eller till hvilket en öfvergång angifves, uttryckes med

A) **Inre lokalkasus**, t. ex. *Mies on eksyksissä* (kadoksissa, nukuksissa, suutuksissa, tainnoksissa, väsyksissä m. m.): mannen är vilsegången (försvunnen, insomnad, ledsen, afsvimmad, trött); *Karhu katosi näkyvistä*: björnen försvann ifrån åsynen; *Hiukset menevät kähärään*: håret blir krusigt; *Hän sairastui kuumeesen l. polteesen* (*rupuliin, vilutautiin*): han insjuknade i feber (messling, frossa). — Hithörande uttryck äro vidare: *olla iloissaan, murheissaan, ikävissään, näliissään, janossaan, hukassa, pääsemättömissä* (förlorad), *näkymättömissä*, *humalassa l. päässään l. juovuksissa* (drucken), m. fl.

Anm. **Illativus singularis** af några adjektiv användes adverbielt såsom bestämning till verb, t. ex. *Turhaan minua houkuttelet*: du lockar mig förgäfves; *Kyllä isä varmaan* (säkert) *tulee*; *Kuuntele nyt tarkkaan* (noga); *Joka taajaan kylvää, se laajaan leikkaa* (ordspr.).

B) **Yttre lokalkasus**, hvarigenom tillståndet eller läget angifves såsom något **yttre**, t. ex. *Kirje on alkeella l. alkeilla*: brefvet är påbörjadt; *Huone on sal-voksella (kehällä)*: huset är upptimradt (på stom); *Nyt on talvi kovimillaan* (som strängast); *Kivi putosi korke-alta maahan*: stenen föll från höjden ned (på marken); *Istualta on hyvä lähteä* (ordspr.); *Ruis nousee oraalle*: rågen skjuter brodd; *Naapuri tuli hyvälle tuulelle* (hyville mielin, hyvillensä): grannen blef glad, fornöjd; *Työ on tekeellä l. tekeillä*; *Lehti on hiiren korvalla*; *Lapsi on hereellä, valveella (hereillä, valveilla)*; *Kalat joutuivat kuivalle, kun vesi laskettiin järvestä*; *Valkea pääsi vallallensa l. valloillensa* (men: *turhuus on pääs-syt valtaan meissä*: fätt makt med oss); *Kangas pantiin kuteelle l. kuteille*; *Silloin lintu laihimmallaan, kulloin pojat pienimmällään* (ordspr.). — Hithörande uttryck äro ytterligare: *olla* voitolla, *tappiolla*, *häviöllä*, *pakosalla*, *seisoalla*, *istualla*, *korkealla*, *matalalla*, *säntillänsä* (i behörig ordning) m. fl.

Anm. 1. a) **Ablativus singularis** begagnas i nägra uttryck för att angifva det **tillstånd**, hvari ett föremål befinner sig, då det utsättes för verbets värvan, t. ex. *Söitkö kalat raa'al-tansa*: åt du upp fisken rå? *Lapsi pureiskelee leipää kuivaltansa* (tort); *Haava on helpompi parantaa verekseltänsä* (då det nyss erhållits); *Hän korjas Heinät siltänsä* (sådana de för tillfället voro); *Myin silakat tuoreeltansa* (färska); *Koira nieli oravan elä-vältä*. — I dylika fall kan äfven **essivus** begagnas, ss. *Myi silakat tuoreina, nieli oravan elävänä* m. m., jmf. § 20. — b) Ablativus begagnas äfven i sådana uttryck som: *Pääskyset lentää-vät matalalta, kun sade on tulossa*; *Kotkat kiitävät korkealta pääämme yli*; *Teen työtä seisoalta* (stäende), jmf. §. 22, ann. 5. — c) För att angifva det tillstånd, hvarifrån någon utträder, begagnas ablativus endast sällan, jmf. exx. i regeln.

Anm. 2. **Allativus** af åtskilliga adjektiv användes **ad-verbielt** i hithörande betydelser [jmf. A) anm.], t. ex. *Ole hil-jallensa*: var tyst; *Käykäämme verkalleen* (sakta); *Sen (on) tie-dän selvälenen, tajuelen tarkollehen* (Kal. III: 149 f.).

§ 37. **Sysselsättningen**, hvari någon är stadd, hvarmed någon upphör eller vidtager, återgives med

A) **Inre lokalkasus**, t. ex. *Poikanne on meillä työssä*: eder son arbetar hos oss; *Tytöltä kuluu aika kotiaskareissa* (i hemsysslor); *Joko miehet tulivat postin*

kyydistä: kommo mannen redan ifrån postskjuts; *Lapset palasivat marjan poiminnasta*; *Hevoset pannaan sannan ajoon*: hästarne skickas att släpa sand; *Rengit määrättiin puiden hakkuusen*.

Anm. Stundom uttryckes sysselsättningen genom det ord, som angifver **föremålet för** densamma. De vanligaste af dessa uttryck ärö: *olla marjassa, heinässä, elossa, kalassa, lehdessä, karjassa*: vara på bärplockning, höslotter, skörd, fiske, löfbrött, i vall, t. ex. *Talonväki on heinässä; Nyt lakattiin kalasta; Läksin marjahan metsälle, alle vaaran vaapukkahän* (att plocka hal-lon) Kal. IV: 139 f.

B) Yttre lokalkasus,

a) i fråga om **måltider** och **lekar** eller **spel**, t. ex. *Perhe on ruualla* (suuruksella l. eineellä, päivällisellä, ehtoollisella l. illallisella): husfolket sitter till bords (spisar frukost, middag, kvällsvard); *Lapset lakkaavat sokkositla* (lumisilta, keilasilta, pallosilta): barnen upphöra att leka blindbock (kasta snöbåll, käglor, båll); *Miehet uhkaavat ruveta miekkasille*: mannen hota att inlåta sig i envig; *Käskettiinpä kahville*; *Lähtääni otso painisille, tässä löydät vertojas* (Suonio).

b) vid de ord, hvilka uttrycka **föremålet**, med hvars **tillhjälp** sysselsättningen utföres, t. ex. *Poika on ongella* (nuotalla, arinalla, uistilla, koukuilla): gossen är för att meta (draga not, ljustra, ro drag, sätta ut krokar); *Minä tulen jadoilta* (verkoilta): jag återvänder ifrån skötfiske (nätfiske); *Nyt mennään luistille*: låtom oss gå att skrinna.

c) vid åtskilliga ord, hvilka benämna **stället**, hvarest sysselsättningen äger rum, t. ex. *Tänäpänä väki on pellolla*: i dag **arbetar** folket **på** **åkern**; *Poikani on merillä* (till sjös, sjöman); *Huomenna mennään nii-tylle*: i morgon gå vi på **höslotter**; *Rengit tulevat myllyltä ja menevät riihelle*: drängarne komma ifrån kvarnen (hvarest de sysslat med mäld) och begifva sig att **trösk** **ria**, jmf. § 22 B) anm. 3. — Besläktadt härmed säges: *Olen pinolla*: jag klyfver träd och radar den klufna veden i traf, *kehällä*: upptimirar en bygg-nad, *ojalla*: gräfver dike.

Allmän anm. I afseende å bruket af inre och yttre lokalkasus växla dialekterna, så att stundom samma begrepp i några återgifves med inre, i andra med yttre lokalkasus. Sålunda säges å några orter: *olla marjalla, kalalla, lainalla, lujalla, kuuluvilla, peloillaan m. m.* (i st. f. *marjassa, kalassa, lainassa, lujassa, kuuluvissa, peloissaan*).

h) Prisförhållanden.

§ 38. **Priiset**, för hvilket något köpes eller säljes, återgifves med

A) **Adessivus**, då priiset i allmänhet omnämnes, hvarjämte **elativus** användes om **försäljningspriset**, t. ex. *Minä ostin hevosen sadalla markalla*: jag köpte en häst för 100 mark; *Myisitkö talosi kuudella tuhanella markalla*; *Nyt myydään voinaula viidestäkymmenestä pennistä*; *Halvalla* (för billigt pris) *isäntä kärrynsä antoi, mutta halvalla hän ne itsekin sai*; *Helposta hinnasta se talo menikin*.

Anm. Den summa, hvars belopp motsvarar ett visst kvantum af en vara, uttryckes med genit. jämte postpositionen **edestä**, t. ex. *Ostin marjoja markan edestä*: jag köpte bär så mycket som stod att fås för en mark; *Myin villoja kymmenen markan edestä*; *Tuossa on rukiita sadan markan edestä*.

B) **Illativus**, då det pris omnämnes, till hvilket en vara **aflåtes** (nedprutas) eller **uppdrifves**, t. ex. *Hän myi hevosensa sataan markkaan*: han lät sin häst gå för 100 mark; *Olkoon menneksi (jääköön) viiteen penniin*; *Ruistynnyrin hinta kohosi viiteenkymmeneen markkaan*; *Paraimmat lehmät nousivat huutokaupassa kahteen sataan markkaan*; *Halpaan hintaan minä laivan huusin* (inropade å auktion); *Lampaat menivät kolmeen markkaan kappaleelta*.

§ 39. **Priiset**, huru mycket något **kostar**, eller hvilket man **betalar** för något, återgifves med **objektets kasus**, t. ex. *Tynnyri rukiita maksaa kaksikymmentä markkaa*; *Lihanaula ei maksa puolta markkaakaan*; *Hyvästä lehmästä maksetaan sata markkaa*; *Markka ennen saatiin voinaulasta, mutta nyt ei anneta enää viittakymmentä penniäkään*; *Tuo työ ei maksa mitään*; *No, maksahan tuo aina markan*.

§ 40. **Enheten**, hvarefter priset för ett parti beräknas, återgivves med **ablativus**, t. ex. *Minä ostan kymmenen naulaa voita ja maksoin markan naulalta*: jag köpte 10 skålpond smör och betalte för skålpondet en mark; *Tästä velasta maksan korkoa viisi sadalta*; *Vaivaisrahaa maksetaan kaksi markkaa hengeltä*.

Anm. 1. *Maksoin markan naulasta* (jmf. § 41) uttrycker blott, att jag för ett skålpond betalte en mark, oafsett huruvida jag köpte flera skålpond.

Anm. 2. Vid verbet *maksan* i betydelsen „**kostar**“ angivses **enheten**, hvarefter partipriset beräknas, med **nominativus**, t. ex. *Voi maksoi markan naula* (= *voista maksettiin markka naulalta*): smöret kostade en mark per skålpond; *Perunat maksavat tänä vuonna kaksi markkaa nelikko*.

§ 41. Det ord, som uttrycker **saken**, för hvilken priset eller **värdet angifves**, ställes i **elativus**, t. ex. *Rukiista sain viisitoista markkaa*: jag erhöll 15 mark för rågen; *Lehmistä pyydettiin sata markkaa*: för korna begärdes 100 mark; *Henki vaadittiin hengestää, hammas hampaasta, jalka jalasta*; *Maksoin pojalle markan hänen vaivastansa*.

Anm. Det ord, som uttrycker saken, hvilken träder **i stället för** en annan sak, sättes i elat., t. ex. *Sain tinarahän hoperahasta*: jag erhöll en tennpenning i stället för en silfverpenning; *Antoi minulle kiven leivästä*: han gaf åt mig en sten såsom bröd. — I detta fall kunna äfven postpositionerna **verosta**, **sijasta** och **asemesta** med genit. användas, ss. *Sain kiven leivän verosta* (*sijasta*, *asemesta*).

i) Öfriga kasusförhållanden.

Nominativus.

§ 42. **Nominativus** användes vid **tilltal alltid** och vid **utrop utan interjektion**, t. ex. *Tuleppas, poikaseni, tänne*: kom hit, min lille gosse; *Voi veikkoset, mikä nyt auttaa*: ack bröder, hvad står nu att göra; *Poika hoi!* hör hit, gosse; *Mieletön, mitä lörpöttelee*: hör på den fjollan, hvad hon sladdrar!

Anm. Nominativus såsom subjekt, predikatsfyllnad och objekt är redan i det föregående behandlad.

§ 43. Nominativus i förening med ett nomen i någon lokalkasus eller i essivus står ofta såsom bestämning till satsens **logiska subjekt (Nominativus absolutus)**. I svenska återgives denna nominativ vanligtvis genom praepositionen **med**, t. ex. *Hevonon juoksee pää pystyssä*: hästen springer med hufvudet upprätt (eg. i upprättstående ställning); *Ei vahinko tule kello kaulassa* (ordspr.); *Puu kaatui tyvi ilmaan, latva maahan*: trädet föll ned med stammen uppåt, toppen i marken; *Miehen on tapana miettiä asiaa pää kallellansa*; *Talonpojan täytyy olla porstuassa pää paljaana*; *Palvelia yhteen luettuna, heitä oli viisi henkeä*; *Päivän helteessä minua huvittaa kulkea (kuljen huvikseni)* hattu kainalossa. — I dylika fall användes äfven en **partitivus absolutus**. Jmf. § 46.

Anm. 1. Nomin. absolutus utgör egentligen subjekt uti en sats, som är samordnad med den sats, där hufvudsubjektet förekommer. Sålunda är „*Hevonon juoksee pää pystyssä*“ en förkortning af „*hevonen juoksee ja sen pää on pystyssä*“; „*Ei vahinko tule kello kaulassa*“ en förkortning af „*vahinko tulee ja kello ei ole sen kaulassa*“; „*Puu kaatuu latva maahan*“ en förkortning af „*puu kaatuu ja sen latva menee (joutuu) maahan*.“

Anm. 2. Vid det finska **passivet** kan nomin. abs. utgöra bestämning till **objektet**, t. ex. *Kotka ammuttiin kala suussa*: man sköt örnen, som hade en fisk i munnen; *Sauna rakettili seinät puusta, lattia kivistä*: en badstuga uppfördes med väggar af trä och golf af sten; *Puu kaadettiin latva järveen*. — I **poesi** anträffas nomin. abs. understundom äfven såsom bestämning till objektet i en **aktiv** sats, t. ex. *Laittoi miehet miekka vyölle, kaunot kassara olalle*: han försåg männen med svärd vid bältet, tärnorna med qvistyxa på axeln (Kal. XXXI, 47 f.).

Anm. 3. Om nominativus abs. skulle förekomma såsom bestämning till subjektet i en oförkortad attsats, bibehålls den äfven, då attsatsen förkortas, t. ex. *Minä näen veljeni tuolla kävelevän pää kallellansa*: jag ser min broder där vandra med hufvudet på sned (= näen, että veljeni tuolla kävelee pää kallellansa). Däremot säges ej: *Minä näen veljeni pää kallellansa*. — *Äiti antoi lapsen istua veitsi kädessä lattialla* (= äiti sallee, että lapsi istui v. k. l.); *Kiellä häntä menemästä piippu suussa papin luoksi!* — Obs. „Jag ser min vän där med bok under armen“ kan översättas: *tuolla näen ystäväni istuvan (kävelevän, seisovan) kirja kainalossa*.

Anm. 4. En med nomin. abs. besläktad form är nominatiyen af tidsorden framför adverbien **sitten** och **takaperin** äfven-

som stundom framför jälkeen och perästä, t. ex. *Minä tulin viikko sitten kaupunkiin*: jag kom för en vecka sedan till staden; *Isäni kuoli viisi vuotta takaperin*: min fader dog för fem år sedan; *Pari päivää sen jälkeen paloi taloni*; *Joku aika Juhannuksen perästä palasimme kotia*.

Partitivus.

§ 44. Det ord, som i finskan står i **partitivus**, betecknar det **totala**, d. v. s. begreppets **hela omfång**, i motsats till det **utsatta** eller **underförstådda partitiv-ordet**, som angifver en **del** af detta omfång, t. ex. *Joukko ihmisiä*: en **hop** sådana, hvilka alla benämnes **människor**; *Naula lihaa*: ett **skålpond** af det ämne, hvars gemensamma namn är **kött**; *Viisi veljeä*: fem bröder; *Tuossa on lintuja* (ett antal af fåglar).

Anm. 1. De fall, i hvilka partitiven står såsom subjekt, predikat och objekt, hafva redan blifvit behandlade i det föregående.

Anm. 2. Partitivus, hvars ursprungliga betydelse varit „**rörelse ifrån**“ ett föremål (jmf. § 21), har äfven i det nuvarande språket bibehållit sig i nägra uttryckssätt, hvilka utvecklat sig ur denna betydelse. Partitivus förekommer sålunda a) I betydelsen af **grund** (**Partitivus caussae**), t. ex. *Vanhuttansa hän mitättömiä jaarittelee*: han pladdrar bagateller af ålderdomssvaghet; *Köyhyyttänsä* (till följd af sin fattigdom) *hän huonoissa vaatteissa käy*; *Pahuuttansa poika ikkee*: af odygd l. ondska gråter gossen; *Mitä* (hvarför) *menit sinne?* *Piruako hän tänne tuli?* — b) I betydelsen af **afseende** (**partitivus respectus**), t. ex. *Hän on syntyänsä* (sukuansa, kotoperäänsä) *Suomalainen*: han är finne i anseende till sin börd (släkt, födelseort); *Tämä puu oli alkuansta* (ursprungligen) *aiottu laivan mastoksi*. — c) I de adverbialt begagnade **superlativen**: **korkeintaan**: högst, **vähintään**: minst, ävensom i nägra **positiv**, t. ex. *Korkeintaan kaksi päivää olen matkalla*; *Viimeistäänkin* (sist) *huomenna tarvitsen rahani*; *Kyliä on kaikkiansa viisi*; *Poika on totta toisiaan* (i sanning) *sokea*; *Huuda kovaa* (= *kovasti*), *että kuuluu*; *Hiljaa kauvas kerittää*. — d) I fråga om **tid**, t. ex. *Tätä nykyä, yhtä aikaa* m. fl. Jmf. § 26 H.

§ 45. **Partitivus** står såsom bestämning till

I. **Substantiva qvantitatis** (d. ä. substantiv, hvilka uttrycka **antal**, **mått** eller **vikt**). Sådana äro: *joukko*, *hop*, *parvi*, *skock*, *pari*, ett par, *kuorma*, lass, *penikulma*, mil, *virsta*, *verst*, *syli* famn, *kyynärä*, aln, *tynnyri*, tunna, *kappa*, kappe, *kannu*, *kanna*, *tuoppi*, stop,

leiviskä, lispund, naula, skålpond, m. fl. T. ex Naapuilla on iso joukko rahaa lainassa: grannen har en stor summa penningar utlånad; *Ostin eilen parin saappaita:* jag köpte i går ett par stöflar (*pari saapasta:* ett par stycken stöflar; jmf. § 17, anm. 1); *Niin vähällä rahamallalla en saa naulaakaan voita;* *Ennen virsta väärää kuin vaaksa vaaraa:* hällre en verst krokväg, än en spann backig väg (ordspr.); *Jolla on raunio (röse) rahoja, sillä on suova (stack) ystäviä (ordspr.).*

Anm. 1. Om **totalordet** ej har **attribut**, kan detta totalord sammansmälta med partitivordet till ett **sammansatt ord**, t. ex. *Osta minullekin vainaula* (eller: *naula voita*); *Nän lintuparven* (l. *parven lintuja*), *ihmisjoukon* (l. *joukon ihmisiä*). — Denna sammansmältnings äger **alltid** rum, då hvarken total- eller partitivordet har attribut och partitivordet **icke** står i **nominativus, partitivus eller accusativus**, t. ex. *Vainaulasta maksetaan markka* (**icke:** *naulasta voita*); *Väkijoukossa* (**icke:** *joukossa väkeä*) *on vaikea liikkua*.

Anm. 2. Om **totalordet** har **attribut**, äro **tvenne** olika **uttryckssätt** allmänt förekommande. Åtskilliga författare ställa härvid **totalordet alltid i partitivus**, ss. *Leivisküstää hyviä jauhoja maksetaan kaksi markkaa; Talon työt toimitetaan kolmella parilla vahvoja härtiä*. Andra däremot pläga i öfverensstämmelse med folkspråket i vestra Finland låta detta **totalord rätta sig i kasus** efter partitivordet, om partitivordet icke står i nomin., partit. eller accus. Ofta plägar i detta fall totalordet **föregå** och åtskiljas ifrån partitivordet genom ett eller flera ord, t. ex. *Kolmesta naulasta hyvästä voista sain neljä markkaa* l. hällre: *Hyvästä voista sain neljä markkaa kolmesta naulasta; Me ajoimme kaupunkiin kahdella parilla hyvillä hevosilla; Kolme kappaata maltaita menee tynnyriin hyvään sahtiin* l. *Hyvään sahtiin menee tynnyriin kolme kappaata maltaita*. — Vid puoli och dess sammansättningar, hvilkas betydelse närmar sig praepositionernas, begagnas likvälf af alla **partitivus**, t. ex. *Toisella puolella* (l. *puolen*) *jokea, molemmen puolin järveä, aamupuoleen yötä*, m. m. — Jämte dessa konstruktioner kan **totalordet** äfven stå i **genit.**, om det är ett **kollektivord** eller angifver rum-förhållanden, t. ex. *Sotamies palvelee ensimäisessä kompaniassa Suomen kaartissa* eller *Suomen kaartin ensimäisessä komppaniassa; Lönnrot on syntynyt Sammatin kappelissa Karjalohjan pitäjässä* (l. *pitäjää*) *Uudenmaan läänissä* (l. *lääniiä*) eller *Uudenmaan läänin Karjalohjan pitäjän Sammatin kappelissa*. — Om ordet „*osa*“ står såsom partitivord, ställes totalordet äfven i **elativus**, t. ex. *Suuri osa Lapinmaata* l. *Lapinmaasta on auto; Yhdessä osassa Turun läänistä* (l. *läänissä* l. *lääniiä*) *asuu ruotsia puhuva kansaa*.

Anm. 3. **Substantiva capacitatis** på -llinen (hvilka uttrycka fullheten af det rum, som det primitiva ordet betecknar) kunna ej bilda sammansättning med totalordet, utan totalordet rättar sig, äfven då det ej har attribut, i kasus efter dessa substantiv eller ock står i partitivus (jmf. anm. 2.), t. ex. *Kannuliseen veteen* (l. *vettä*) *pannaan naula sokuria*: på en kanna vatten sättes ett skålpond socker; *Pesällisestä puista* (l. *puita*) *ei kylmä huone lämpää*: med en brasa ved blir ett kallt rum ej uppvärmtdt.

II. Substantivt nyttjade **adjektiva** och **adverbia qvantitatis**, då de motsvara subjektet eller objektet eller med dessa besläktade bestämningar, t. ex. *Hänellä on paljo l. paljon* (*runsaasti, yltäkyllin*) *rahaa, mutta vähä* (l. *vähän*) *järkeä*: han har mycket (rikligt, öfverflödigt) penningar, men litet förstånd; *Täällä on juuri kohtuullisesti* (måttligt) *väkeä*; *Kuka teistä enimmän kaloja sai?* Nyt anetaan karjalle *runsaammin* ruokaa; *Minä olin ison aikaa matkalla, sillä kaiken yötä* (hela natten) *esti piimeä minua kulkemasta*.

Anm. 1. Några pronomen och adjektiv antaga, äfven då de stå i någon lokalkasus eller translativus, substantiv natur och stå tillsammans med partitivus, såsom: *Tällä (sillä, toisella, edellisellä) kertaa; täksi, siksi, toiseksi kertaa; tällä (sillä, millä) tapaa (aikaa); muutamaksi päivää, aikaa; vähäksi aikaa m. m.* Jmf. § 16, anm. 1.

Anm. 2. Adjektivet *täysi* (full) står i nominativus och essivus tillsammans med partit., t. ex. *Astia on vettä täysi* l. *täynnä*; *Kappa on täpotäynnä marjoja*: kappen är öfverfyld med bär. — Ofta behandlas *täysi* i finskan såsom **substantiv**, t. ex. *Minulla on piven täysi* (= *pivollinen*) *marjoja*; *Purret tuovat täytensä rahoja, alustansa aarteihia*: fartygen hämta full last med penningar, skatter så mycket som lastrummet inrymmer (Kal. XXXIX: 189 f.); *Pane amme vettä täyteen*: fyll karet med vattnen!

III. **Kardinala räkneorden** och **bråktalen**, t. ex. *Kaksi veljeä*: två bröder; *Viisi sisarta*: fem systrar; *Kolme kymmentä*: tre tior (= trettio); *Kuudennes penikulmaa*: en sjätteleds mil; *Seitsemän kahdeksannesta vuotta*: sju åttondeleds år. Jmf. § 17.

Anm. 1. a) Det svenska „öfver ett visst antal“ uttryckes i finskan genom omskrifning, hvarvid ett **ordinalt** räkneord angifver den **enhet**, det **tiotal**, **hundratal** m. m., som närmast följer på den redan **uppnådda enheten**, **tiolet**, **hundralet** m. m. Sålunda heter: Strömming fångades **öfver två tunnor**: *silakoita saatui kolmatta tynnyriä* (icke: *yli kahden tynnyrin*); Där funnos **öfver två hundra man**: *siellä oli kolmatta sataa miestä*; Barnet är redan **öfver två** år: *lapsi on jo*

kolmannella vuodella eller käy jo kolmatta (vuotta); I striden föllo öfver tre tusen man: tappelussa kaatui neljättä tuhatta miestä; Jag har 3 kappar öfver en tunna korn till salu: *Mi nulla on myytäväänä kauroja kolme kappaata toista tynnyriä.* — b) På samma sätt kunna hälfter under tiotalet angifvas vid bråktalen, ss. *Puolitoista:* $1\frac{1}{2}$, *puolikolmatta:* $2\frac{1}{2}$, *puolikymmenettä:* $9\frac{1}{2}$. Däremot heter „tio och ett halft“ vanligast: kymmenen ja puoli. — c) Likaså uttryckas talen mellan de jämna tiotalen, t. ex. *yksitoista:* 11 (eg. yksi toista kymmentä: en på det andra tiotalet), *neljäviidettä:* 44; *yhdeksän-yhdeksättä:* 89; *viideskolmatta:* den tjugufemte; *kahdeksas-kuudetta:* den 58:de. — Vid böjningen af räkneorden blir partitiven, som angifver tiotalet, oböjd, t. ex. *Tulen toimeen viidellä kolmatta markalla:* jag kommer till rätta med 25 mark; *Kolmesta kymmenestä kyynärästä* (af 93 alnar) *tulee iso purje* (*kolmesta kymmenestä kyynärästä:* af 30 alnar, jmf. § 17). — Dessa tal kunna äfven återgifvas på samma sätt som i svenska, t. ex. *kaksikymmentä kaksi:* 22; *kahdeksankymmentä kolme:* 83; *Hevonan myytin yhdeksään kymmeneen viiteen markkaan:* hästen såldes till 95 mark.

Anm. 2. Bråktalens

1) Nämnare uttryckes genom ett ifrån kardinaltalen bildadt ord på -nnes eller genom **ordningstalen** i förening med ordet **osa**, t. ex. *Kuudennes* eller *kuudes osa:* en sjätte del; *sadannes* l. *sadas osa:* en hundradedel.

2) Täljare a) utsättes **icke**, om den utgöres af enheten, jmf. exx. i 1); b) återgives i andra fall med **kardinaltalen**, hvarvid **nämnaren** i enlighet med § står i **partit.**, t. ex. *Kolme kuudennesta* l. *kuudetta osaa:* tre sjätte delar; *viisi sadanesta* l. *sadatta osaa:* $\frac{5}{100}$. — För att undvika böjningarnas antal har man dock begynt behandla **nämnarene** såsom **sammansatta** ord, t. ex. *Kaksi sadas-osaa,* $\frac{2}{100}$, *yhdeksän neljästoista-osaa,* $\frac{9}{14}$; *Jos yhdestätoista viidestoista-osasta* ottau pois *kolme viidestoista-osaa*, jää *kahdeksan viidestoista-osaa* jälille.

Anm. 3. På samma sätt som vid „*nomina quantitatis*“ växlar böjningen af totalordet äfven vid bråktalen, då partitivordet ej står i nomin., partit. eller accus., (jmf. I, anm. 2), t. ex. *Kolmeen neljännekseen laivaan* l. *laivaa meni 10,000 markkaa*; *Hän eli päivän kahdella kolmas-osalla leivällä* l. *leipää m. m.*

IV. Komparativ,

A) för att angifva det föremål, hos hvilket adjektivets egenskap förekommer i mindre grad än hos det föremål, till hvilket komparativen utgör bestämning (**Partitivus comparationis**). Partitiven ställes då hälst **framför** komparativen, t. ex. *Meli markkoja parempi*, *toimi töitä kallihimpi:* förstånd är bättre än penningar, klokhet af högre värde än arbete (ordspr.); *Isä eli äitiä vanhemaksi:* fadren uppnådde en högre

ålder än modren; *Vesi pysyi yhä siltaa ylempänä*: vattnet stod fortfarande högre än bron; *Tämä puhe koski hänenkin kiveä kovempaan sydämeensä*. — Satser af detta slag kunna äfven återgifvas på samma sätt som i svenska, så att jämförelsepartikeln „*kuin*“ utsättes, t. ex. *Mieli on parempi kuin markat*; *Isä eli vanhemaksi kuin äiti (oli)* m. m.

Anm. 1. **Kuin** måste utsättas, a) Om satsens **predikat** hänför sig till **hvardera** af de jämförda föremålen, t. ex. *Minä olen asunut suuremmissakin huoneissa kuin näissä*: jag har bott i större rum än dessa (i hvilka jag äfven bott eller nu bor); men: *Minä olen asunut näitä suuremmissa huoneissa*: jag har bott i större rum än dessa äro (utan afseende därpå, huruvida jag bott eller ännu bor äfven i dessa eller icke); *Kyllä minä olen kyntänyt paremmallakin auralla kuin tällä* (med hvilken jag nu plöjer eller förut har plöjt); *Minä en ole nähty komeampaa kaupunkia kuin tämän* (som jag nu ser). — Obs. **Jämförelsesatsen** är jakande, ehuru hufvudsatsen är nekande. Jmf. sista exemplet. — b) Om genom användandet af „**partitivus comparationis**“ **tvetydighet** skulle uppkomma, t. ex. *En ole nähty suurempaa kalaa kuin tämä on*: jag har ej sett en större fisk än denna (*tätä suurempaa kalaa*: denna större fisk l. en **desto större** fisk, jmf. IV, B); *En ole koskaan suustasi kuullut viisaampia sanoja kuin nämät ovat*: jag har aldrig hört från din mun klokare ord än dessa (*näitä viisaampia sanoja*: **dessa klokare** ord). — c) Om genom sammanträffandet af flere partitiv **konstruktionen** blefve **för tung**, t. ex. *En tunne iloisempaa ihmistä kuin hän on*: jag känner ej en gladare person än han är, (icke gärna: *häntä iloisempaa ihmistä*); *Edellinen virsi on kuutta värsyä* (jmf. IV, B) *pitempi kuin jälkimäinen* (icke gärna: *edellinen virsi on jälkimäistä kuutta värsyä pitempi*).

Anm. 2. Ett föremål jämfördes understundom med **sig själfst** under en annan tid, hvarvid partit. compar. utgöres af ett adjektiv med **suffix**, t. ex. *Hän on entistänsä terveempi*: han är friskare än förr (eg. än sitt förra); *Kirkko on muinaistansa korkeampi*: kyrkan är högre än fördom (eg. än sitt forna); *Isä on eilstänsä surullisempi*: fadren är sorgsnare än i går; *Pian pääsi tervehaksi, ehommaksi entistänsä, paremmaksi tuonnoistansa* (Kal. IX: 549 ff.).

Anm. 3. I stället för partitivus comparationis begagna några dialekter äfven **elativus**, t. ex. *Hän on minusta vanhempi*: han är äldre än jag; *Pappia pidetään muista parempana*.

B) För att närmare angifva, i **huru mycket högre grad** en egenskap förekommer hos det ena föremålet än hos det andra (**Partitivus mensuræ**). T. ex. *Torni on viittä syltä korkeampi kuin kirkko*:

tornet är fem famnar högre än kyrkan; *Sinä olet paljoa vanhempi kuin minä*: du är mycket äldre än jag; *Tämä tie on vähäistä pitempi kuin tuo toinen*; *Mitä (kutta, jota) pikemmin tulet, sitä parempi*: ju snarare du kommer, desto bättre; *Jota koulu kovempi, sitä pappi parempi* (ordspr.). — En **dylik partitivus** förekommer äfven vid prepositionerna *ennen* och *jälkeen*, t. ex. *Vuotta ennen Kristuksen syntymää*: ett år före Kristi födelse; *Vähää jälkeen joulun*: litet efter jul.

Anm. Jämte „partitivus mensuræ“ kan af några **adjektiv** och **pronomina** äfven **instruktivus** användas, t. ex. *Tuo amme on paljon parempi, vaikka vähän pienempi*; *En ole nähty sen pahempau* (desto styggare) *lasta*; *Tämän ikävämpää kirjaa tuskin lötyy*. — **Dialektvis** användes i stället för denna partitivus äfven **accusativus**, t. ex. *Minä olen sinua kaksi kertaa vanhempi*: jag är dubbelt äldre än du; *Isä on kyynärän pittempi kuin lapsi*.

V. Adjektiv, hvilka uttrycka en **dimension**, för att närmare angifva denna (**Partitivus mensuræ**), t. ex. *Puu on kolmea syltä pitkä*: trädet är 3 famnar långt; *Kaivo on kymmentä kyynärää syvä*; *Naula on tuumaa paksu*.

Anm. I stället för partitivus användas i detta fall äfven **objektets kasus**, jmf. § 15.

VI. Interjektioner, vid **utrop**, t. ex. *Kah kummaa, voi merkillistä*: kors så förunderligt; *Voi noita ämmä-riepuja*: o dessa stackars gummor; *Hyi semmoisia pojia*: fy sådana gossar.

Anm. Partitivus förekommer vid utrop stundom äfven **utan interjektion**, t. ex. *Hyvät ihmiset tuota ylpeyttä*; *Herranen aika tämmöistä ilmaa!*

§ 46. Partitivus absolutus förekommer understundom såsom bestämning till subjektet på samma sätt som nominativus absolutus (§ 42), dock med den skilnad i betydelsen, som partitivens natur förutsätter, t. ex. *Mustalaiset kulkevat useita kymmenkuntia parveissa*: zigenarne färdas flera tiotal i skocken; *Tuossa juoppo hoipertelee verta kasvoissa, likaa vaatteissa*; *Talonpoika pöyhistelee piippu suussa, kolikoita tas-*

kussa: bonden stoltserar med pipa i munnen och penningar i fickan.

Anm. Anmärkningarna till § 43 äga äfven här sin tillämpning.

Genitivus.

§ 47. **Genitivus** i finskan användes både såsom genitivus **subjectivus** och **objectivus**, t. ex. *Riemu on rauhan tytär*: fröjden är fridens dotter (ordspr.); *Raha rikkahan Jumala, uni köyhän kestipito*; *Rahan himo on yleinen*: begäret efter penningar (penningbegäret) är allmänt; *Ruuan puute on kova*: bristen på mat är svår; *Palkan toivo* (hoppet om lön) *kehoittaa työhön*; *Jumalan pelko* (fruktan för Gud, gudsfruktan) *on viisauden alku*.

Anm. 1. Genitivus subjectivus uttrycker ägaren till hufvudordets innehåll, genitivus objectivus föremålet för hufvudordets begrepp.

Anm. 2. a) Genitivus objectivus i finskan plägar i svenskan nästan alltid omskrifvas genom preposition och nominativus af ett nomen eller sammansmälta med hufvudordet till ett sammansatt ord, jmf. de 4 sista exx. i §. — b) En dylik omskrifning förekommer äfven understundom vid återgivandet af genit. subjectivus i finskan, t. ex. *Pitäjän nimismies*: länsman i socken; *Kirjeen pääkirjoitus*: utanskriften på ett bref; *Vuoren kukkula*: toppen af ett bärgr. — c) Om ett substantivum i finskan har såsom bestämning både genit. subjectivus och objectivus, bildas af den senare och hufvudordet ett sammansatt ord, t. ex. *Sotilaan kunnianhimo*: krigarens begär efter ära (ärelystnad); *Köyhien ruuanpuute*: de fattiges brist på föda.

Anm. 3. För att icke förväxlas med genit. subjectivus utbytes i finskan genitivus objectivus emot någon annan kasus eller uttryckes genom omskrifning. *Jumalan rakkaus* betyder sålunda den kärlek **Gud** hyser, *rakkaus Jumalaan* l. *Jumalaa kohtaan*: den kärlek **någon** hyser till Gud; *Pojan toivo*: det hopp **gossen** har, *toivo pojasta* l. *pojan suhteen*: det hopp **andra** hafva om gossen; *Viha erimielisiin* l. *erimielisiä vastaan* l. *erimielisten suhteen*: hatet emot olika tänkande. — Obs. Kohtaan använde som **vänkapligt**, vastaan om fiendtligt för hållande (jmf. *erga* och *contra* i latinet); Kohden och vasten beteckna riktning i fråga om **ort**, icke förhållande **emellan personer**.

Anm. 4. Om ett substantivum är bestämdt **både** genom ett **adjektivum** och en **genit.**, plägar det starkare betonade ordet **föregå**, hvarvid dock det ord, som tillsammans med huf-

vudordet uttrycker ett **gemensamt begrepp**, närmast föregår detsamma, t. ex. *Talon vanha isäntä asuu tuvassa*: gården gamla värd (som förut varit husbonde på gården) bor i stugan, men *vanha talon isäntä*: en gammal gårdsvärd (som engång varit husbonde på någon gård); *Upsalan vanha kaupunki*: det gamla Uppsala (der U. förut varit bygdt), men *vanha Upsalan kaupunki*: den gamla staden U. (åt nuvarande U. tilldelas epitetet gammal); *Helsingin vanha kaupunki*: Gammelstaden vid Helsingfors; *Suuri suolan rae*: ett stort saltkorn; *Hyöty on mailman mahtava hallitsia*; *Hän on mainio vankien vartia* (= *vanginvartia*).

Anm. 5. a) Då adjektiv, hvilka angifva **ort**, **land**, **folk** eller **person**, i svenska äro attribut till substantiv, återgifvas de i finskan med genitivus af det motsvarande substantivet, t. ex. en **björneborgsk** handlande: *eräs Porin kauppiaries*, ett **åländskt** skepp: *Ahvenanmaan laiva*, det finska språket: *Suomen kieli*, den **ryska** gränsen: *Wenäjän raja*, det **danska** riket: *Tanskan valtakunta*, den **preussiske** konungen: *Preussin kuningas*, den **svenska** adeln: *Ruotsin aatelisto*, det fersenska mordet: *Fersenin murha*, de **napoleonska** krigen: *Napoleonin sodat*, de **holländska** besittningarna: *Hollannin eller Hollantilainen alusmaat*. — b) I fråga om **ursprung**, **härförlighet**, **språk**, **seder** o. d. användas likväl äfven i finskan **adjektiv**, bildade medels härlédningsändelsen *lainen* l. *läinen*, t. ex. *Ruotsalainen aatelisto*: en ifrån Sverige kommen adel (*Ruotsin aatelisto*: Sveriges adel); *Tanskalainen kuningas*: en ifrån Danmark härstammande konung; *Helsingin suomalaiset asukkaat*: de finska talande innevånarne i Helsingfors; *Ranskalainen sanomalehti*: en på franska språket redigerad tidning (utkommande hvor som hälst); *Ranskans sanomalehti*: en i Frankrike utkommande tidning); *Ruotsissakin on jo suomalaisia* (i likhet med badstugorna i Finland inrättade) *saunoja*. — c) Äfven af några andra substantiv plägar genit. användas, då konstruktionen med det motsvarande adjektivet skulle förefalla altför tung, t. ex. *Vihollisen maa*: ett **fiendtligt land**; *Vihollisten joukko*: en fiendtlig här; *Immen kainous*: **jungfrulig blygsamhet**; *Hänessä ei ole ihmisen tunteita*: han har ej mänskliga känslor; *Nuoruuden into* (hans ungdomliga ifver) *elähytti häntä*.

Anm. 6. Genitivus i finskan användes ofta, isynnerhet i ordsspråk, såsom bestämning till **adjektiven**, t. ex. *Kylän vireä*, *kodin laiska*: den, som flitigt går på besök, är lat hemma (ordspr.); *Ei ole kirkon kaunis kaikkein kaunis*: den, som är vacker i kyrkläder, är ej därför vacker i allas ögon (ordspr.); *Muiden musta minun mieluinen*.

§ 48. I stället för genitivus af personalpronomina, då de bestämma substantiv, användas i finskan **suffixerna**, hvilka motsvara pronomina possessiva i andra språk, t. ex. *Pöytäni* (= *minun pöytä*): mitt bord; *Talomme*: vår gård. — Genitivus af 3:dje per-

sons pronomens **utsätttes** dock jämte suffixen regelrätt om pronomens anger en annan person, än satsens subjekt. Hvilar **tonvikten** på pronomens, utsätttes genitivus äfven af öfriga pronomina, t. ex. *Minä sain kirjani kotoon*: jag fick hem mina böcker; *Hän sai jo rahansa*: han erhöll redan sina penningar; *Hänen veljensä kuoli eilen* (ej: *veljensä k. e.*); *Talon omistaja tuli höyrylaivalla kaupunkiin, ja renki toi hänen hevosensa jälkeenpäin*: gårdsägaren kom på ångbåt till staden och drängen hämtade efteråt hans hästar (*renki toi hevosensa*: drängen hämtade sin häst eller sina hästar); *Otitko rahat minun kukkarostani*: tog du penningarne ifrån **min** börs? *Minä otin minun osani*, mutta *hän ei ottanutkaan hänen osaansa*: jag tog **min** del, men han tog ej **sin** del. — I stället för **hänen** och **heidän**, då dessa genitiv för eftertrycks skull borde utsättas, användes ofta adjektivet **oma** ss. attribut, t. ex. *Poikain mieleen ei johtunut omakaan vaaransa, saati vanhempain levottomius*: gossarne erinrade sig icke ens **sin** egen fara, så mycket mindre föräldrarnes oro; *Päällikkö ei säälinyt omaa eikä sotamiesten henkeä*: anföraren skonade hvarken **sitt** eller soldaternas lif.

Anm. 1. Då ett substantiv bestämmes a) af flere personalpronomina, rättar sig suffixen efter det **sista** pronomens, t. ex. *Minun ja sinun kirjasit*: min och din bok, men *Sinun ja minun kirjani*; *Poika hävitti meidän ja oman* (jmfr. exx. i §) *talonsa*; *Teidän ja meidän tarpeemme ovat suuret*; — b) af ett personalpronomens samt af ett substantivum **utelämnas** suffixen, om **substantivet** utgör den **senare** bestämningen, t. ex. *Teidän ja Mikon isännän vene* (men *Mikon isännän ja teidän veneenne*). — c) Suffixen för första och andra pers. plur. kan utlämnas, om *meidän* och *teidän* icke så mycket uttrycka ägaren, som **stället**, hvarest den talande eller tilltalade bor, t. ex. *Onko teidän isäntä kotona*: är eder (gårds) husbonde hemma; *Meidän metsässä on hyviä mastopuita*: i vår (gårds) skog finns goda mastträd; *Meidän maassa on paljo köyhiä*: i vårt land (i det land, där den talande bor) finnes mycket fattiga. — Efter de andra genitiverna (*minun*, *sinun*, *hänen*, *heidän*) får suffixen **icke** utlämnas.

Anm. 2. Genit. af personalpronomina utsätttes alltid såsom **predikatsfyllnad** till verbet *olla*, t. ex. *Tämä kirja on minun*: denna bok är **min**; *Nämät pellot ovat teidän*: dessa äkrar är **edra**.

Anm. 3. a) **Tredje persons suffix** utan föregående **genitiv** af personalpronomens (**hänen** eller **heidän**) kan äfven

hänföra sig till objektet vid det finska **passivet**, till **adessivus** vid **olla** och **genitivus** vid de **impersonella talesätten** (jmf. § 50), hvilka kasus i dessa fall angifva det logiska subjektet, äfvensom i en **sammandragen** sats till det ord, som utgör subjekt i den osammandragna satsen, t. ex. *Kuningas kruunattiin isänsä (icke hänen isänsä) kuoleman jälkeen*: man krönte konungen efter **hans** faders död (= konungen kröntes efter **sin** faders död); *Itsekullakin on oma luontonsa*: enhvar har sin egen natur; *Rikkaan tulee oikein käyttää rahojansa*; *Päälekantajan on vaatimus sanoa syynsä*; *Talon on veronsa maksaminen aineelle herralle*; *Isä käski tyttärensä tuoda kirjansa kotia* (I. k., että tytär toisi kirjansa); *Isäntä lähettilä poikansa kouluun kiittämään opettajiansa* (että poika kiittäisi opettajiansa); *Omistaja sai tietää laivansa myrskyssä menettäneen purjeensa* (että laiva oli menettänyt p.). — b) Äfven i **andra fall**, då tvetydighet icke uppkommer, begagnas **endast suffix**, isynnerhet om den har afseende på det närmast föregående substantivet, i följd hvaraf **nomitativus aldrig** står tillsammans med **genitiv** af pers. pronomen, t. ex. *Mitä jääpi taitollesi vanhan päivänsä varaksi* (Kal. XXXVI: 40); *Pitkällinen kuivuu ryösti kesältä viehätysensä (dess behag)*; *Minä myin taloni karjoineen, kapineineen*. — c) Understundom användes suffixen äfven i **allmänna uttalanden**, utan att något ord, hvarpå suffixen har afseende, är uttatt, t. ex. *Ajatuksissansa istuminen on ujan hukkaamista*: att sitta försänkt i sina tankar är att förslösa sin tid; *Veljeensä vihastuminen on hirmuista*.

§ 49. **Genitivus** af **nomina propria** sättes ofta vid **nomina appellativa**, hvilka benämna **liflösa** föremål, för att närmare bestämma dessa i anseende till **namnet (Genitivus definitivus)**. Jmf. § 18. T. ex. *Helsingin kaupunki*: staden Helsingfors; *Mynämäen pitäjä*: Wirmo socken; *Loimaan kylä, Tornion joki, Elben virta* m. fl. — På samma sätt säges äfven **ystävän nimi** *on rakas*: namnet **vän** är kärt; **Maan käsite** *on avara*: begreppet **maa** (i finskan) är vidstrakt.

§ 50. Genitivus subjectivus användes vid **impersonella talesätt** för att uttrycka det föremål, hvilket satsens innehåll närmast angår. Det motsvarande ordet i svenska är vanligtvis satsens subjekt, t. ex. *Pojan tulee (pitää, täyttyy) totella*: gossen bör (måste) lyda; *Kyllä köyhän käskee elää*: nog är det svårt för den fattige att lefva; *Lapsen on vanhempiansa totteleminen*: barnet bör lyda sina föräldrar; *Minun on nälkä (jano, vilu, kiire, ikävä m. m.)*: jag är hungrig

(törstig, fryser, har skyndsamt, ledsamt m. m.); **Minun on hyvä** (paha) olla: jag har godt (illa) att vara; **Minun tulee nälkä**, janoo m. m.: jag blir hungrig, törstig; **Minun tulee paha olla**: jag börjar känna obehag.

Anm. 1. De impersonella talesätt, vid hvilka den i § omnämnda genitiven användes, bildas dels af de **rent impersonella** verben **tulee**, **pitää**, **täyttyy**, **tarvitsee**, **sopii**, **kelpaa**, **käskee**, **onnistuu**, dels genom verbet **olla** (stundom äfven **tulla**) i förening med **substantiv**, **substantivt** nytjade **adjektiv** och **nominalmodi**, hvilka uttrycka **inre** eller **yttre känsla**, **plicht**, **rättighet**, **nödvändighet** m. m. Jmf. exx. i §. — Jämte genit. kan vid nägra af dessa talesätt äfven **adess.** användas.

Anm. 2. I åtskilliga talesätt förekommer genit. för att uttrycka det aflägsnare objektet, ss. *Ruoka tekee sairaan paha*: maten bekommer den sjuke illa; *Mitä pojan tekee*: hvad vill man göra med gossen? *Mitä hän sinun teki*: hvad gjorde han (för ondt) åt dig? *Isü antoi lapsen suuta*: fadren kyste barnet; *Mikä sun on*: hvad fattas dig? *Anna kättää köyhän miehen*, *köyhältä on läminn koura* (ordspr.). — Genitivus kan i alla dessa fall utbytas mot **allativus**.

Anm. 3. Genitivus subjectivus såsom bestämning till verbens nominalmodi, isynnerhet i förkortade **temporalsatser** och **attsatser**, behandlas längre fram under läran om nominalmodi.

§ 51. Genitivus sättes ofta såsom bestämning till åtskilliga **adjectiva qualitatis** på **-inen**, hvilka äro bildade af substantiv med betydelsen **ålder**, **mått** samt **inre** eller **yttre egenskap**. Genitiven anger då närmare dimensionen i **tid** och **rum** eller benämner det föremål, hvars egenskaper tilläggas hufvudordet, t. ex. *Lapsi on viikon ikäinen*: barnet är en vecka gammalt; *Poika kuoli viidentoista vuotisena*: gossen dog vid 15 års ålder; *Alus on sadan jalan pituinen*; *Masto on neljänkymmenen jalan korkuinen*; *Elävä oli vasikan kokoinen*: djuret var så stort som en kalf; *Työnsä muotoinen mies*: af arbetet kan man bedöma mannen (ordspr.); *Poika on aivan isänsä luontoinen*: gossen har helt och hållet sin faders natur. — Om det i genitivus stående ordet är ett **adjectivum**, **pronomen** eller **räkneord**, förenas det vanligast med adjektivet på **-inen** till ett **sammansatt** ord, t. ex. *Hevonen on vanhanlainen*, *mutta pahantapainen*: hästen är mera gammal, men ostyrig; *Isäntä on hyväntahtoinen*; *Leh-*

det ovat monenkarvaiset; Tällainen (eg. tämälainen), sellainen, millainen on asian laita; Kahdenvuotinen varsa on pihalla.

Anm. 1. Uttryck, hvilka i latinet skulle återgifvas med **genitivus** eller **ablativus qualitatis**, återgifvas i finskan vanligast genom **adjectiva qualitatis** på **-inen** jämte en föregående genitivbestämning, t. ex. *Hellän luontoinen nuorukainen*: en yngling med mildt sinnelag (*juvenis mitis ingenii*); *Samanniminen kaupunki*: *oppidum eodem nomine*. *Suurenarvoisen asia*: en sak af stor vikt. — Bruket af ett slags **elativus qualitatis** i finskan är däremot alldelens **oriktigt**. Man får sålunda icke **säga**: *Asia on suuresta arvosta*, *Minä olen siittä mielestä o. s. v.*, utan antingen måste adjektiv på **-inen** användas eller en **omskrifning** begagnas, ss. *Asia on arvoltansa suuri l. Asialla on suuri arvo*; *Minä pidän sitä mieltä*, m. m.

Anm. 2. Adjektivet **vanha** konstrueras i likhet med **adjectiva qyalitatis** på **-inen**. *Vanhainen* däremot är obrukligt. *Lapsi on viiden vuoden vanha*: barnet är 5 år gammalt; *Tyttö kuoli kuudentoista vuoden vanhana*.

Anm. 3. a) De **osammansatta räkneorden** (stundom äfven några af de sammansatta) kunna äfven i **nominativus** förenas med adjektiven på **-inen** till ett sammansatt ord, t. ex. *kaksivuotinen lapsi*, *tuhatuotinen puu*, *kolmiviikkoinen vasikka*. — b) Adjektiv på **-inen**, härledda från andra ord än de i § nämnda, kunna ävenså ofta bilda sammansättning med nominativus af ett substantiv eller adjektiv, ss. *Nahkakansinen kirja*: en bok med pergamentband; *Kukkalatvainen kuusi*; *Vaah-topäinen aalto*; *Monihaarainen puu*; *Kovasuinen hevonen*; *Harmaapäinen ukko* m. fl.

Anm. 4. I likhet med den i § omnämnda genit. kan äfven **suffix** fogas till några substantiv använder **adjectiva qualitatis** på **-inen**, t. ex. *Poika ei ole enää muotoisensa*: gossen är ej mera lik sig; *Tyttö on minun ikäisiäni*: flickan hör till mina jämnnäriga.

Lokalkasus.

I. Inessivus.

§. 52. **Inessivus**, som egentligen angifver ett varande uti det inre af ett rum, användes äfven för att uttrycka det **föremål** eller den **person**, hos hvilken en **inneboende egenskap** omnämnes, t. ex. *Orahassa oljen alku*, *varsassa hyväni hevoset*: i brodden röjer sig hal-

mens art, i fölet den goda hästens (ordspr.); Hänessä *on jaloutta* (*miestä, veitikkää*): han är då ädel (en man, en skälm); *Vaatteissa ei ole miehen kunnia*:mannens ära består ej i klädedrägten; *Pojalla on järjessä vika*; *Jaloissa jäniksen voitto, akan kehnon kielessänsä, miehen mielessä jalossa* (ordspr.).

Anm. 1. Användandet af inessivus i fråga om rum, tid, tillfälle, väderlek, tillstånd och sysselsättning är redan i det föregående omtaladt.

Anm. 2. Samma regler, hvilka gälla namn på enskilda föremål eller begrepp, gälla äfven de **kollektiva** ord, hvilka uttrycka inbegreppet af flere enheter, ss. *Rukiissa on nokipäitä* (brandax); *Sotaväessä on kova kuri*.

53. Det ord, som angifver **ämnet**, hvarmed något är **besudladt** eller **öfverdraget**, ställes i **inessivus**, t. ex. *Takki on voissa* (*tervassa, noessa*): rocken är besudlad med smör (tjära, sot); *Pää on veressä, otsa hiessä, suu piimässä, korva ruvessa*; *Pöytä on hyvässä maalissa*: bordet är öfverdraget med god färg; *Taivas on pilvessä* (**icke**: *pilvissä*): himlen är molnbetäkt; *Järvi on jäässä*: sjön är isbelagd (*Mies on jäissä*: mannen har fallit in i isen).

Anm. Grunden till det i § angifna bruket ligger i betydelsen af **vidfästning**, jmf. § 23.

II. Elativus.

§ 54. **Elativus**, som egentligen angifver rummet, ifrån hvars inre en rörelse sker, användes äfven för att uttrycka den **person** eller det **förhållande**, hvarifrån ett **aflägsnande, afhållande, afrådande, skyddande, befriande** sker (**Elativus separativus**), t. ex. *Mies ei saa luopua vaimostansa*: mannen får ej öfvergifva sin hustru; *Tuomari eroittiin virastansa*: domaren afsattes ifrån sitt ämbete; *Tuomari varoitti todistajia valapatosta*: domaren varnade vittnena för mened; *Hän varjeli* (*vapautti, pelasti*) *veljensä vaarasta, lunasti hänen linnasta*; *Vihdoin olen hänestä vapaa*; *Talo on vapaa veroista*; *Pääsin koko asiasta erilleni*.

Anm. 1. Elativus i fråga om rum, tid, tillfälle, väderlek, tillstånd, sysselsättning och pris är redan tidigare behandlad.

Anm. 2. Vid verb, som betyda **skydda**, står ett **lif-ägande** föremål, **för** hvilket man skyddar något, i ablat. (jmf. § 71), t. ex. *Isäntä varjeli talonsa varkailta*: husbonden skyddade sin gård för tjufvar; *Säilytti lihan madoilta*.

§ 55. Det ord, som angifver **ämnet**, från hvilket något rengöres, ställes i **elativus**, t. ex. *Pese takki s-vesta puhtaaksi*: tvätta rocken ren från lera; *Puhdistaka matot tomusta*: renen mattorna ifrån dam; *Viruta takki noesta*.

§ 56. Det **bestämda hela** (totala), af hvilket en del är i fråga, angifves med **elativus (Elativus partitivus)**. Det partitiva ordet, som **alltid** är ut-satt, utgöres af **komparativ**, **superlativ**, **räkneord** och andra **partitiv**, jmf. § 45. T. ex. *Vanhemp veljeksistä on täällä, mutta nuorempi heistä on kotona*: den äldre af bröderne är här, men den yngre af dem är hemma; *Jumala on suurin ja viisain kakkista*: Gud är den störste och visaste af alla; *Joulu juhlista jaloin, pappi paras vierahista* (ordspr.); *Moni meistä lähtee pian eri taholle*; *Kuka teistä tulee minulle apuun*; *Suuri osa isü-vainajan tavarasta annettiin velkamiehille*; *Tynnyri rukiistanne on jo jauhettu*.

Anm. 1. *Kappa rukiita* betyder en kappe af den vara, som kallas **råg**, *kappa rukiista*: en kappe af den råg, hvarom fråga är; *Kaksi ylioppilasta*: två sådana personer, hvilka benämnes studenter, *kaksi ylioppilaista*: två af vissa ifrågavarande studenter eller två medlemmar af studentkåren; *Minulla on kolme sisarta*: jag har tre systrar; *Kolme sisaristani on naimisisissä*: tre af mina systrar (jag har flere systrar) äro gifta. — I **tal-språket** och i **poesi** förekommer dock stundom partitivus, där elativen regelrätt borde användas, t. ex. *Clio oli yksi runottaria*; *Eräs noita miehiä kävi eilen kylässä*; *Mätäs on märkä maita vanhin, paju puita ensimmäinen* (Kal. III: 207 f.). — Utgöres partitivordet af ett **kardinalt räkneord** eller ett **indefinit pronomen**, kan totalordet, om det föregår detta partitivord, alltid sättas i partit., t. ex. *Mattilan poikia oli siellä kolme*; *Ei meitä ollut siellä monta*; *Haastettiinko teitä kaksi vai kolme miestä lakiin?* — Om **totalordet** sålunda föregår partitivordet, **böjes** det i öfverensstämmelse med detta (jmf. § 45 anm. 2), t. ex. *Meillä ei ole kummallakaan rahaa*; *Teistä ei tule yhdestäkään pappia*; *Me olimme kumpikin saapuvilla*; *Meille annettiin jokaiselle laja*.

Anm. 2. Elativus partitivus står ej såsom bestämning till en **genitivus**, utan totalordet ställes därvid äfven i genit., t. ex.

Tre mina gårdfors gröda: kolmen taloni *laiho* (icke *kolmen taloistani*); Erfarenheten hos många af de visaste män: **monen viisaimman miehen kokemukset**. — I enlighet med det västfinska språkbruket kan man äfven säga: *Yhden näiden kirjain hinta on viisi markkaa*: priset på en af dessa böcker utgör fem mark; *Kahden Ruotsin mainioimpain lehtien kirjeenvaihtojat sen kertovat*: korrespondenterna till tvänne af Sveriges förmästa tideringar omtala det.

§ 57. **Ämnet**, hvaraf något göres, samt **ursprunget** eller **början**, hvarifrån något **härstammar** eller **utvecklar sig**, uttryckes med **elativus (Elativus materiae et originis)**. T. ex. *Sormus on tehy kullasta*: ringen är gjord af guld (men *sormus on kulta*: ringen består af guld); *Tyhjästä loi Jumala tai-vaan ja maan*: af intet skapade Gud himmel och jord; *Hän on syntynyt rikkaista vanhemmista, suuresta suvusta* (men: *hän on suurta sukua*); *Minusta tulee pappi*; *Sinusta saadaan hyvä katteini*; *Siitä pojasta syntyy aika seppä*: den gosse blir med tiden en duktig smed; *Vuoresta on vetosen synty, tulen synty taivoesta alku ruan ruostehesta, vaskenkanta* (grundämne) *kalliosa* (Kal. III: 203 ff.); *Lapset oppivat pian pahoihin tapoihin toinen toisestansa* (**genom** hvarandras **exempel**). — Man säger äfven: *Hän on syntyisin, kotoisin Turusta, Helsingistä*.

Anm. 1. Personer och ting, hvilka man **fränkänner** förmåga till utveckling i någon angifven riktning, återgifvas äfven genom elat., t. ex. *Ei tule tuohesta takchia eikä lukkarista pappia*: af näfver får man ej en rock, af en klockare ej en präst (ordspr.); *Mitä hänestä olisi puhujaksi*: hvad skulle han duga till talare; *Kaikistapa runoilioita tulisikin*; *Ei tuosta ole pöydäksi*; *Mitä noin viärästä puusta mastoksi olisi?*

Anm. 2. Då det ord, som angifver **ämnet**, i svenska är bestämning till ett **substantiv**, kan elativus i finskan begagnas **endast** då ett verb tillägges. Eljes nytjas ett motsvarande **adjektiv** eller bildas af materialordet och hufvudordet ett **sammansatt ord**, t. ex. *Minulla on sormessani kullasta tehty* (l. *kultainen*) *sormus l. kultasormus*: jag har på fingret en **ring af guld**; *Sinä makaat oljista valmistetulla vuoteella l. olki vuoteella* (bädd af halm, **icke vuoteella oljista**); *Hopeakello l. hopeinen kello l. hopeasta tehty kello* (en klocka af silfver) *on pöydällä*.

§ 58. Den **sak** eller **person**, som är **grundens** eller **upphofvet** till a) en **handling** eller ett **tillstånd**,

b) en **känsla, iakttagelse, tanke** eller ett yttrande, återgives med **elativus** (*Elativus caussae et principii*), t. ex. a) *Isän käskystä poika meni kouluun: på fadrens befällning gick gossen i skolan; Ärmesta tulemme autuaaksi: vi blifva saliga af nåd; Mies vietin var-kaudesta (för stöld) linnaan; Hyvä lapsi pitää huolta vanhemmistansa* (vårdar sig om sina föräldrar); *Moni on kuollut nälästä ja vilusta; Mies on päässänsä viinasta; b) Ilo pojasta ei ollut suuri; Äidillä on alituinen pelko lapsesta; Kumma, kun suuttui yhdestä sanasta; Minulla on vielä toivo hänen paranemisestansa; Mistä sen näit; Ota vaaria opetuksesta; Minun ajatukseni tästä asiasta olen jo sanonut; Minä en ajattele (luule, usko, toivo) hänestä hyväät; Mitä kerrot (juttelet, lavertelet) veljestäsi; Hän laskee leikkiä kaikista; Josta paljo pu- hutaan, siitä paljo pidetään.* (ordspr.)

Anm. 1. a) Då **orsaken** till något angifves, kunna stundom i st. för elativus postpositionerna tähden (vuksi, takia, tautta) med genitivus användas, t. ex. *Isällä on paljo vaivaa lapsistaan l. lastensa tähden; Minä jouduin ajattelemattomuudessani l. ajattelemattomuuteni takia pulaan.* — b) Stundom är **betydelsen** af dessa konstruktioner **olika**, t. ex. *Minua soimattiin itaruudesta*: man beskyldе mig för nidskhet (ovisst, huruvida den var värlig), *minua s. itaruuteni tähden* (för min nidskhet); *Meitän autettiin sääliväisyystä*: man hjälpte oss af medlidande (m. a. sääliväisyystemme tähden, för det medlidande vi hyste för andra). — c) **Ofta** är **endast** konstruktionen med **postposition** möjlig, t. ex. *Mies jää avutta ilkeytensä vuoksi; Vesi kaivossa väheni kuivuuden tähden; Minua vihataan mie- lipiteitteni takia; Asia menestyi muiden vehkeiden tautta.*

Anm. 2. Personen, hvars **tycke** utgör grunden för ett omnämndt förhållande, återgives med elativus. Dock kan äfven **mielestä** därvid användas. T. ex. *Minusta* (l. *minun mielestän*) *tuo paikka on hyvin kaunis*: i mitt tycke är det där stället ganska vackert; *Isästä* (l. *isän mielestä*) *ei laulu ollut minkään arvoisen*: i fadrens tycke var sången af intet värde; *Kyllä tuo työ varmaankin hänestä on tyhmä*.

§ 59. I **elativus** ställes ytterligare det ord, som angifver **värdet**, hvilket en sak har eller erkännes hafva, t. ex. *Tämä raha käy markasta*: denna penning gäller för en mark; *Kyllä se raha vielä täydestä käy*; *Väkivalta kävi oikeudesta*: våld gick för rätt; *Hän käy herrasta maalla*; *Minä hyväksyn tämän rahan kolmesta*

markasta; *En ota sitä rahasta vastaan, vaikka tapettaisin; Sanotko sen oikein todesta?*

§ 60. **Ämnet**, hvarpå **öfverflöd** eller **brist** angifves (**Elativus copiae et inopiae**). T. ex. *Mies on rikas hyvistä avuista, mutta köyhä rahoista*: mannen är rik på dygder, men fattig på penningar; *Puute laulajista* (bristen på sångare) *on meillä sangen suuri*; *Tynnyri täytyi kaloista*: tunnan blef full med fisk; *Maa köyhyti väestä*.

Anm. Om konstruktionen af täysi se § 45 II, anm 2.

§ 61. Med **elativus** angifves jämväl den **del** af ett föremål, hos hvilken något anmärkningsvärdt framhålls (**Elativus respectus**). T. ex. *Täysi suusta köyhän aitta, vaan on tyhjänä takoa*: den fattiges boda är fyld vid dörröppningen, men tom baktill (ordspr.); *Tynnyri on pohjasta rikki*: tunnan är söndrig i bottnen; *Takki on kauluksesta (krage) kulunut*; *Pullo on päätä ympyriäinen*; *Poika on jaloistansa kipeä*, käsistänsä arka, päätänsä heikko; *Kaupunki on kirkostansa kuuluusa*.

III. Illativus.

§ 62. **Illativus**, som egentligen angifver rummet, till hvars inre en rörelse sker, användes äfven för att uttrycka den **sak** eller det **förhållande**, **hvardill** ett **tillstyrkande**, **inledande**, **tvingande**, **vänjannde**, **aftassande**, **använtande**, **utbytande** m. m. äger rum, t. ex. *Minä kehoitin poikia ahkeruuteen*: jag uppmanade gossarne till flit; *Älä yllytä lapsiasi vihaan*: reta ej dina barn till vrede; *Pappi saattoi (johdatti) sa-nankuulioitansa Jumalan tuntoon*; *Pakoita laiskat miehet työhön*; *Isä totuttaa (taivuttaa, kasvattaa) lastansa hyviin tapoihin*; *Kyllä se seinään sopii, kun sen siihen vaan sovitaa osaa*; *Poika pani (käytti, kulutti, tuhlaa) rahansa turhuuteen ja hekumaan*; *Räätäli vaihetti sak-sensa ja neulansa miekkaan* (blef soldat); *Isäntä yltyi (isäntää yllytettiin) vihaan*; *Ihminen tottuu (taipuu) helposti pahaan*; *Mies pystyy puuhun* (är skicklig att arbeta i trä);

Hän kykenee vaikka mihin. — Äfven de från dessa verb bildade **nomina** stå tillsammans med illativus, t. ex. *Pojalla on taipumus* (tottumus, pakko, johdatus) *työhön*; *Ei paljas kehoitus lukemiseen aina auta*; *Lapset ovat usein taipuvaisia tottelemattomuuteen*; *Hän on siihen toimeen tottumaton* (sopimaton, kel-paamaton, kykenemätön).

Anm. 1. Illativus i fråga om rum, tid, tillfälle, väderlek, tillstånd, sysselsättning och pris är redan i det föregående behandlad.

Anm. 2. Vid de **verb**, hvilka uttrycka en **likhet** eller ett **förlíknande**, står det ord i illativus, som benämner föremålet, hvilket något angifves likna, t ex. *Lapsi on* (l. tulee) *isäänsä*: barnet brås på sin fader; *Tuo työ vivahtaa mielivaltaan* (stöter på godtycke); *Sinä olet verrattava* (du är att jämföra med) *tuhlaajapoikaan*. — Grunden till denna konstruktion ligger i betydelsen af ett „kommande, närmande till“ det jämförda föremålet.

Anm. 3. Verbet *opin* är intransitivt, då fråga är om inlärandet af en **färdighet**, men transitivt, då det angifver ett **vetande**, t. ex. *Opin työhön, ahkeruuteen, tytyväisyyteen*, men: *opin läksyni, käskyin sanat, tämän asian*. — *Opetan* konstrueras på samma sätt, ss. *Opetan lasta nöyryyteen* l. *lapselle katkismusta*.

§ 63. **Ämnet**, hvarmed något blir besudladt eller öfverdraget, återgives med **illativus**, t. ex *Saappaat tulivat saveen*: stöflarne blefvo leriga; *Tuliko otsas hikeen siitä kävelemisestä*: blef din panna svettig af det gåendet; *Taivas on tullut (mennyt) pilveen sill' aikaa, kuin oltiin tuvassa*.

§ 64. **Illativus** användes ytterligare om den **person** eller **sak**, som är föremål för en **känsla**. Den- na känsla uttryckes förträdesvis genom verba intransitiva på -un eller -yn samt ifrån dem bildade nomina och **faktiva** verb, t. ex. *Minä suostun (mielistyn, rakastun)* *sinuun*: jag fattar tycke (behag, kärlek) för dig; *Minä suutun (vihastun, närkästyn)* *poikaan*; jag blir ut-ledsen (vred, förbittrad) på gossen; *Joko siihen ruokaan kyllästyit*; *Halajan kaupunkiin*; *Ikävöitsen kultani kotiin*; *Kiittävä se, joka onneensa tytyy*; *Mieltymys (rakkaus, suuttumus, närikästys, tytymys) häneen on yleinen*; *Minä*

olen tähän tuumaan mieltyväinen (tytyväinen, vihastunut, kyllästynt); Soittoniekka kyllästytti minun soittoon.

§ 65. **Adjektiv**, hvilka uttrycka **gagn, passlighet, ifver, benägenhet** m. m. eller ock motsatsen, ställas tillsammans med **illativus**, t. ex. *Tämä ilma on hyödyllinen (edullinen) meidän tarpeesemme*: detta väder är gagneligt för vårt behof; *Mies on hyvä (sovelias, kelvollinen, omansa [klipt och skuren] huono, kelvoton) siihen virkaan*; *Tyttö on ahkera (uuttera, innokas, näppärä, laiska, haluton) lukemiseen*; *Tuomari on pikainen (nopea, hidas) vihaan*; *Valmis kuin lakkari sotaan (ordspr.)*. — Några från dessa adjektiv bildade **substantiv** och **verb** kunna äfven stå med illativus, ss. *Kelvottomuus työhön on mitä ikävimpää puutteita ihmisesse*; *Minä en valmistu siihen matkaan*.

§ 66. **Saken**, af hvars **fortgående** invärkan ett föremål **öfverväldigas**, återgifves ävenså med **illativus**, t. ex. *Poika kuoli veteen*: gossen drunknade; *Kerjäläinen nääntyi nälkään*: tiggaren dignade af hunger; *Liha mätäni korjaamattomuuteen*: köttet ruttnade af bristande skötsel; *Hän uupui vaivoihinsa, hengästyti hyppyynsä, kaatui juoksuunsa*; *Akka vavahti (spratt till) ukkosen jylinään*; *Minä heräsin lapsen itkuun*; *Älä tapa vankia nälkään*; *Ei puukaan ensimäiseen lyömiseen kaadu (ordspr.)*; *Nukkui nuoret, nukkui vanhat Wäännämöisen soitantohon* (Kal. XLII: 79 f.).

Anm. I stället för denna illativus användes äfven **elativus**, hvarigenom en grund angifves, hvars medelbara följd verbet uttrycker (jmf. § 58), t. ex. *Kuoli janosta*: dog af törst, *Kuoli janoon* åter uttrycker, att någon råkat ut för en törst, hvars fortgående invärkan åtföljdes af dödlig utgång. *Heräsin kosken kohinasta* angifver blotta orsaken till uppvaknandet, *h. k. kohinaan* däremot betecknar, att någon vaknade vid forsens brus, som äfven efter uppvaknandet fortfor.

§ 67. **Illativus** angifver slutligen **gränsen** för det **antal** eller **mått**, hvartill något uppgår eller nedgår, t. ex. *Väkeä oli kokouksessa kahteen sataan henkeen*: de vid mötet närvarandes antal uppgick till 200 personer; *Tänäpänä saatii kalojia pariin kymmeneen tynnyriin*; *Matkaa kaupunkiin tulee neljään penikulmaan*; *Rutto vähensi väkiluvun entisestä puoleen*; *Alen-*

sin rukiin hinnan seitsemääntoista markkaan. (Jmf. § 38 B).

IV. Adessivus.

§ 68. **Adessivus**, som egentligen angifver det rum, på hvars yta eller i hvars närhet något är eller sker, användes för att uttrycka det **lifägande föremål**, i hvars **ägo** eller **hos hvilket** något är. Om denna adessivus **föregår** någon form af verbet „olla“, uttryckes ägandet vanligen med verbet „hafva“ i svenska, t. ex. *Minulla on kaunis kirja*: jag har en vacker bok; *Se kaunis kirja, josta puhut, on minulla*: den vackra boken, om hvilken du talar, är i min vård; *Minulla (meillä) on vieraita*: jag (vi) hafva främmande; *Vieraat ovat meillä*: främmandena äro hos oss; *Kyllä laiskalla pyhiä on* (ordspr.); *Tyttö palvelee Pynnosellä*: flickan tjänar hos P.; *Minä kävin teilläkin tänäpäin*: jag besökte äfven edert hus i dag.

Anm. 1. Adessivus i fråga om rum, tid, väderlek, tillstånd, sysselsättning och pris är redan behandlad i det föregående.

Anm. 2. Vid adess. står verbet „olla“ alltid i 3 pers. **sing.** (jmf. § 5 anm. 1) och **subjektet** ställes i **nomin.**, då det uttrycker något, som hos ett föremål anträffas lika till antal, eller något, hvars alla enheter äro likartade (jmf. § 1 anm. 2). — I ordspåk och i poesi kan adess. **följa efter** verbet **olla** i betydelsen af **hafva**, t. ex. *Aina on aikaa viriällä* (den driftige), *kiire laiskalla kotona* (ordspr.); *Ehdon valta* (fritt val) **on** **ahvenella**: *ottaa onkeen, jos tahtoo* (ordspr.).

Anm. 3. a) Adessiven vid „olla“ användes understundom äfven för att beteckna egaren till en **inre** egenskap, ehuru detta förhållande dock kraftigare uttryckes genom iness., jmf. § 52. T. ex. *Pojalla on hyvä sydän, mutta heikko tahto*: gossen har ett godt hjärta, men en svag vilja; *Akalla on paha sisu*. — I **ostfinskan** säges äfven: *minulla on nälkä, jano, vilu m. m.* **Västfinskan** använder här **genit.** (jmf. § 50), hvilket bruk torde vara att föredraga såsom mera uttrycksfullt och tydligt. — b) I nägra fall kan både adess. och genit. användas, dock med någon modifikation i betydelsen, t. ex. *Poikain on lupa mennä purjehtimaan*: det är **lofligt** för gossearne att begifva sig på seglats, *pojilla on lupa m. p.* (gossearne hafva fått lof); *Minun on oikeus naatia korvausta sinulta*: det är **enligt med rättsidan**, att jag fordra ersättning af dig, *minulla on oikeus v. k. s.*: jag har rättighet (gifven af lagen eller på något annat sätt) att fordra ers. af dig; *Minun on syy olla vihainen*: det finns orsak, som **berättigar** mig att vara ledsen, *minulla on syy o. v.*: jag har erhållit orsak att vara ledsen.

§ 69. **Medlet**, genom hvilket något uträttas, uttryckes med **adessivus (Adessivus instrumenti)**. T. ex. *Iksi virkkua vitsalla*: slog till springarn med spöet; **Neuvolla työt tehdään, ei väen paljoudella**: genom insikt utföras arbeten, ej genom massor af folk (ordspr.); **Älä suulla suurentele, ellet kunnossa kykene**; **Kieellänsä lintukin laulaa** (ordspr.); **Rikas pääsee (går fri) rahalaan, köyhä selkänahallaan** (ordspr.); **Tytö on emäntänsä käskyllä kylässä**; **Maaherran luvalla menen ulkomaille**.

Anm. 1. Då en **person** utgör medlet, hvarigenom något uträttas, användes i st. f. adessivus en **postposition** eller ett **särskilt ord**, t. ex. *Pappi toimitti asiansa minun kauttani* l. *minun avullani*: prästen uträttade sitt ärende **genom mig**; *Lautamiehen toimesta* (genom näm demannen) *pääsin koko rii-tajutusta vapaaksi*. — Endast vid **verba factiva** plägar stundom personen, som utför handlingen, ställas i adess., t. ex. *Mennyt-vuonna minä teetin nämät saappaat suutarilla*: i fjar lät jag skomakaren göra dessa stöflar; *Rakennutin koko tarharivin palkka-vällä*: jag lät legt folk uppföra hela ladugården.

Anm. 2. Om adess. af de ord, hvilka benämna **klädesplagg**, se § 22 A) anm. 2.

§ 70. **Adessivus** uttrycker jämväl **sättet**, hvarpå en handling sker, eller **åtföljande omständigheter (Adessivus modi)**. T. ex. *Päälikkö menetti kummallisella tavalla*: anföraren gick till väga på ett sällsamt sätt; *Oppilaat kuuntelivat opetusta suurimmalla tarkkuudella* (med största uppmärksamhet); *Lapsi täyttää vanhempainsa tahdon ilolla*; *Sillä ehdolla* (på det vilkor) *saat rahaa, että maksat pian takaisin*; *Adlercreutzin johdolla saivat Suomalaiset voiton Sükajoella*; *Vihollinen samosi (inföll) suurella sotajoukolla maahan*. — Hit höra äfven **mielellänsä**: gärna, *tahdollansa* l. *tahallansa*: afsiktligt.

Anm. 1. Adessivus användes **icke** såsom omedelbar **bestämning** till ett **substantiv** för att uttrycka det, **hvarmed** något är **försedt**, utan i dess ställe bildas i finskan af hufvudordet och dess bestämning ett **sammansatt ord** eller användes en **omskrifning**, t. ex. Schweiz är ett land med höga bärge: *S. on korkea vuorimaa*; Där står ett träd med äppel: *tuossa seiso omena-puu* l. *omenia kasvava puu*; På gården växer en björk med yfvig krona: *Pihalla kasvaa tuuhealatvainen koivu*; Jag har en bok med svarta pärmar: *minulla on mustakansinen l. mustilla kansilla varustettu kirja*.

Anm. 2. Af de ord, hvilka benämna en åtföljande **person**, förekommer icke adessivus modi, utan i dess ställe användes en **postposition** eller annat särskilt ord, t. ex. *Kilpailletko minun kanssani* (icke: *minulla*): täflar du med mig; *Hän meni muiden muassa kylään*: han begaf sig med de andra till byn; *Laiva ynnä sen katteini hukkui*: skeppet med dess kapten gingo förlorade. — Adessivus användes dock af de **kollektiva** orden, t. ex. *Isäntä tulee suurella miesjoukolla pellolle*. — Jmf. äfven reglerna om komitativus.

Anm. 3. Det svenska „med“ återgives i finskan ofta med **instruktivus** (i betydelsen **sätt**, jmf. § 82) ävensom med **nomin.** och **partit.** **absolutus**, t. ex. *Hän käy paljain päin* (l. *pää paljaana*): han går med bart hufvud; *Sotamies seisoo pyssy olalla* (icke: *pyssyllä o.*): soldaten står med gevär på axeln; *Renki raivoo pihalla veitsi kädessä ja kiviä taskussa* (med knif i handen och stenar i fickan). — Obs. „Han går med knif“ heter: *Hän käy veitsi vyöllä*; „Jag kom hit med alla mina penningar“: *tulin tänne kaikki rahani muassani* (icke: *kaikilla rahoillani*); „Jag satt i släden med päls på“: *minä istuin reessü turkit ylläni o. s. v.*

V. Ablativus.

§ 71. **Ablativus**, som egentligen angifver det rum, från hvars yta eller närhet en rörelse sker, användes äfven för att uttrycka det **lifgande föremål**, från hvars **ägo** eller **närhet** något **aflägsnas** eller **utgår**, af hvilket något begäres eller erhålls, för hvilket något bevaras, skyddas, förstöres, nekas eller **gömmes**, t. ex. *Varkailta otettiin rahat*: pennigarne fråntogos tjufvarne; *Käsky tuli keisarilta*; *Sana tuotiin kirkkoherralta* (**från** kyrkoherden); *Kysyin (pyysin, toivoin, vaadin) neuvoa naapurilta*; *Sain toria (banor) äidiltäni*; *Opin sen ammatin isältäni* (genom min faders undervisning); *Sen uutisen kuulin tuomarilta*; *Varjelin lihan madoilta vahvalla suolalla*; *Hän on lujilla luikoilla suojeillut tavaransa varkailta*; *Jerusalemi hävitettiin Juutalaistilta* (**för** judarne); *Lallin emäntä kielsi ruokaa pispa Henrikiltä*; *Äiti kätki avaimet lapsiltansa*; *Älä salaa mitään vanhemmiltasi*.

Anm. 1. Ablativus i fråga om rum, tid, väderlek, tillstånd, sysselsättning och prisförhållanden är redan tidigare behandlad.

Anm. 2. I alla de fall, där adess. användes om ägaren, kan tvärtom ablativus användas om den, som förlorat eller för-

lorar något. Detta sker isynnerhet vid verba intransitiva. I svenska återgives denna ablativus på olika sätt, t. ex. *Minulta katosi rahaa (lakki, saappaat m. m.), hevoselta kenkä:* jag förlorade penningar (min mössa, mina stöflar), hästen sin sko; *Tytöltä puuttuu kärsivällisyttä:* flickan saknar tålamod; *Isännältä (för husbonden) hukkui hevonen,* kuoli vaimo; *Pojalta särkyivät sormet, katkesi kaula;* *Päälikköltä kaatui viisikymmentä miestä;* *Minulta jää piippu pellolle;* *Koira söi emännältä lihan;* *Rakeet turmelivat talolta pellon;* *Tuhlasitko herralta rahaa?* — Besläktadt härmed säges: *Työ valmistuu (menestyy, käy hyvin laatuun)* mieheltä: arbetet blir färdigt (lyckas, går väl an) för mannen; *Lukeminan ei käy pojalta* (går trögt för gossen).

Anm. 3. Ehuru återgivandet af agenten med ablativus strider emot finska språkets natur, hafva många likvälv använt en sådan konstruktion. I alla händelser bör den sparsamt brukas och måste alltid undvikas, där något missförstånd af satsens betydelse skulle uppkomma. Man säger sålunda aldrig: *Raha vietin varkaalta* i den betydelse, att tjufven tog penningarna, utan satsen måste då uttryckas aktivt: *varas vei rahan.* „De af tjufven tagna penningarne“ återges med *Varkaan ottamat rahat:* hvaremot *Varkaalta otetut rahat* = „de penningar, hvilka blifvit tagna ifrån tjufven“. Jmf. § 8, ann. 4.

§ 72. Grunden, hvarför predikatets handling ej kan äga rum, återgives med ablativus (Ablativus caussae**).** T. ex. *Hän ei päässyt perille jäiltä:* isarne hindrade honom att komma fram; *Murheiltani en saanut unta silmiini:* sorgerna förjagade sömnen från mina ögon; *Lapsen itkulta ei äiti saanut lepoa koko yönä;* *En tohdi tehdä sitä isältäni* (för min faders skull).

Anm. 1. **Skilnaden** emellan elativus (§ 58) och ablativus caussae inses bäst af följande exempel: *Laulultani ei lapsi herää:* min sång hindrar barnet att vakna; *Laulustani ei l. h.:* min sång väcker ej barnet.

Anm. 2. I st. för abl. caussae kan postpositionen tähden eller vuoksi med genit. användas, t. ex. *Jäiden tähden l. vuoksi hän ei päässyt perille.* — Denna omskriftning måste alltid begagnas, då abl. skulle förorsaka tvetydighet, t. ex. *En voi lähteä teidän tähtenne* (ej teiltä: ifrån eder); *En tahdo salata sitä asiaa vanhempaini vuoksi* (för mina föräldrars skull), men: *en tahdo s. s. a. vanhemiltani* (för mina föräldrar).

§ 73. Den synpunkt, med afseende å hvilken något utsäges om ett föremål, uttryckes med ablativus (**Ablativus respectus**), t. ex. *Poika on suvultaan suuri ja tavoiltaan hyvä:* gossen är af hög börd och be-

römvärd med afseende å sina seder; *Kaupunki on laajuu-deltaan (i areal) penikulman suuruinen; Talossa on isäntä nimeltä Matti; Tuossa on arviolta* (efter uppskattning, ungefärligen) *kymmenen tynnyriä jyvä; Sieltä naios, poikaseni, paras Poljan tyttäristä, jok' on sievä silmiltänsä, kaunis katsannoisiltansa, aina joutuisa jalalta sekä liukas liikunnolta* (Kal. V: 236 ff.).

Anm. I st. för ablativus användes i denna betydelse stundom äfven **allativus**, t. ex. *Poika on hyvä taidollensa; Yksi on juoksulle jalompi, toinen raisu rähkehillé*: snabb i loppet är den ena och den andra rask i redet (Kal. III: 394 f.).

§ 74. Beskaffenheten af det **intrryck**, hvilket något af **sinnena** erfär, t. ex. *Omena maistuu mäkealta: äpplet smakar sött; Kala haiskahtaa happamelta; Laulu kuuluu kauniilta; Tytö näyttää näppärältä; Asia tuntuu minusta ikävältä*.

§ 75. I ablativus kunna ofta ställas de ord, som angifva, i hvilken **grad** eller **utsträckning** något äger rum, t. ex. *Kaupungissa on kosolta väkeä: i staden finnes ymnigt folk; Pellossa on paksulta savea; Hyvä pelto antaa runsaalta hedelmän; Kirkon tornista näkee avaralta ympäristön; Tuolla on peltoa nün pitkältä kuin silmä kantaa; Parempi kerran kyllältä (antaa) kuin aina niukalta (ordspr.)*.

Anm. Jämte denna ablativus använda några dialekter en adverbialform på **-lti**, hvilken äfven i skriftspråket begynt vinna inträde, ss. *laajalti*, *avaralti*, *niukalti* m. fl.

VI. Allativus.

§ 76. Allativus, som egentligen angifver det rum, till hvars yta eller närhet en rörelse sker, användes äfven om det föremål, som uttrycker det egentliga **målet** för ett verbs handling eller ett adjektivs egen-skap (det **aflägsnare objektet**). I svenska begagnas härvid praepositionerna **åt**, **för**, **till**, **emot** m. fl. T. ex. *Isä toi makeisia lapsillensa*: fadren hämtade sötsaker åt sina barn; *Virkkoi veikko naisellensa, kuiskaeli kultallensa* (Kal. XXIII: 813 f.); *Kyllä raha ahneelle*

kelpaa; Ei se takki sinulle sovi; Kyllä se sinulle hyvä on; Äiti on hellä lapsillensa: modren är öm mot sina barn; Jumala on laupias syntisille; Joka on julma juhdallensa, se on valju (kallsinnig) vaimollensa (ordspr.).

Anm. 1. Allativus i fråga om rum, tillstånd och syssel-sättning ävensom allativus respectus har redan tidigare behandlats.

Anm. 2. Vid adjektiv kan man i st. f. denna allativus använda partit. tillsammans med postpos. kohtaan (om ett väntligt förhållande) och vastaan (om fiendtligt förh.), t. ex. *Hän on hyvä köyhiä kohtaan; Isä on paha lapsiansa vastaan.*

§ 77. **Beskaffenheten af de inttryck**, hvilka medels **sinnena** erfaras, uttryckes äfven med **allativus** (jmf. § 74), t. ex. *Ilma näyttää kauniille: vä-dret ser vackert ut; Hän löykähtää viinalle: han dof-tar af brännvin; Ei ilo ilolle tunnu, eikä soitto soitan-nalle* (Kal. XL: 305 f.).

Anm. Om de i § nämnda verben hafva ett **adjektiv** så som bestämning, plägar vanligtvis ablat. användas; af **substan-tiv** åter kunna ablat. och allat. brukas om hvarandra.

Allmän anmärkning till lokalkasus. De ord, hvilka i svenska stå såsom bestämning till ett af **predikatsverbet** be-roende **substantiv** och angifva stället, hvarest det genom ifråga-varande substantiv betecknade föremålet befinner sig, härföras ofta i den finska satsen till självfa **predikatsverbet** och ställas i **samma** eller **motsvarande** kasus som det ord, hvilket motsvarar huf-vudordet i svenska, t. ex. *Palaan matkaltani Wenäjältä* (icke: *Wenäjällä*): jag återvänder från min resa i Ryssland; *Isäni läheee kärä-jin Wehmaalle* (icke: *Wehmaalla*): min fader begifver sig till tinget i Wehmo; *Nouse pois istumasta tältä tuolilta* (på denna stol); *Minä tulen myötä kirkkoherran luo Naantaliin; Kirjoitakö kirjeen veljellesi Helsinkiin?* — Denna **kasusharmoni** förekommer äfven vid konstruerandet af **totalorden** i öfverensstämmelse med partitivorden, till hvilka de utgöra bestämning (jmf. § 45 I anm. 2), t. ex. *Puolella leiviskällä hyvillä heinillä päivässä moni lehmä saa tulla toimeen.*

Abessivus.

§ 78. **Abessivus** uttrycker **brist** på eller **från-vara** af det, som ordet, hvilket står i abessivus, be-tecknar. För **eftertrycks** skull kan præpos. *ilman* ut-sättas före denna abessivus, t. ex. *Joka syyttää suuttuu, se lahjatta leppyy: den, som blir ledsen utan orsak, blid-kas utan gäfva (ordspr.); Joka kuritta (utan tukt) kas-*

vaa, se kunniatta kuolee (ordspr.); *Silloin itkin ilman syyttää, ilman vaivatta valitin, kun itkin isäni sylissä, paruin äitini parmoilla* (ordspr.).

Anm. 1. *Ilman* står äfven tillsammans med **partit.**, då brist på någon **egendom** utsäges, t. ex. *Mies on ilman vaatteita*: mannen är utan kläder; *Läksin ilman rahoja kaupunkiin*; *Kerjäläinen itkee, kun hänen täytyy käydä talosta taloon ilman kotia ja suojaa*. I stället för denna konstruktion kunna äfven **karitiva adjektiv** användas, ss. *Kerjäläinen on koditon ja suo-jaton*.

Anm. 2. Om det ord, som benämner saken, hvarpå brist angifves, bestämmes af ett adjektiv såsom **attribut**, användes hälst **partit.** i förbindelse med *ilman*, t. ex. *Ilman suuria mak-suja tästä ei saada toimeen*: utan stora omkostnader kan detta ej uträttas; *Ilman hyvää järkeää et tästä asiaa käsittää*; *Kyllä sen saa toimeen ilman mitään vaivaa* (utan alt besvär).

Essivus.

§ 79. **Essivus** begagnas för att uttrycka, att ett tillstånd eller en egenskap är något **tillfälligt**, under en viss tid förhandenvarande hos ett föremål, och användes i denna betydelse såsom **predikatsfyllnad** och **apposition**. [Jmf. § 9 c) och § 20]. T. ex. *Isäni on tänä vuonna perämiehenä laivassa*; *Kipeänä palasin minä matkaltani kotia*; *Piennä jän minä emosta, matalana maammostani* (Kal. L: 561 f.).

Anm. 1. **Essivus** med **3 persons suffix** har i några ord antagit **adverbial** natur. Sådana uttryck äro: yksinänsä: ensam, kokonansa, tykkänänsä: helt och hället, järkenänsä, yhtenänsä: oafbrutet, m. fl.

Anm. 2. Om essivus till betecknande af „tid“ jmf. § 26 B). — Om essivens ursprungliga betydelse se § 21.

Translativus.

§ 80. I **Translativus** sättas de ord, hvilka uttrycka:

I. **Saken** eller **tillståndet, till** hvilket något **öfvergår** eller **kan** öfvergå, t. ex. *Ylioppilas vihittiin papiksi*: studenten prästvigdes; *Pelto tehtiin niityksi*; *Vahingosta viisaaksi tullaan* (ordspr.); *Paljonko tahdot rahaa lainaksi*; *Talo ostettiin perinnöksi* (köptes till

skatte); *Tänäpänä syötiin lihaa päivälliseksi; Sinä olet sopiva merimieheksi; Leipä on kaunis kumppaniksi, hyvä vuosi vierahaksi* (ordspr.); *Täällä eletään herroiksi: här lefver man såsom herrar; Minä menin erikseni asiata miettimään, mutta jätin sen pian siksensä, kun se näytti vaikealta.* — *Parempi on olla lainaksi antaja kuin lainaksi ottaja; Ilmaiseksi (gratis) anto ei rikastuta.*

Anm. 1. Translativus bildar ett **komplement** till essivus, ty likasom essivus uttrycker varandet i ett tillstånd, uttrycker transl. en öfvergång till detta tillstånd. — Om translativens ursprungliga betydelse jmf. § 21.

Anm. 2. Vid verb med betydelsen **benämna, göra, utvälja, anse, visa sig** m. fl., hvilka i latinet konstrueras med en **objekts-** och en **predikats-accusativus**, ställes i finskan det ord, som motsvarar predikats-accus., i translativus. Då satsen förbytes till passiv, förblir transl. **oförändrad**, t. ex. *Vanhemmat nimittivät poikansa Matiksi; Hän teki (määräsi) papin perillisekseen; Luulin sinun hulluksi; Osoitit itsesi kelvolliseksi; Sinäkö puhujaksi valittiin; Minua ei panna paime-neksi.* — Endast verbet **pidän** (anser) står tillsammans med **essivus**, t. ex. *Minä pidän sen asian totena: jag anser denna sak för sann; Jos hullu taitaisi vaiti olla, niin usein viisaana piddättäisiin* (ordspr.).

Anm. 3. Då ett **nomen** såsom predikatsfyllnad står i **translativus**, kan **singularis** användas, ehuru hufvudordet är pluralis, t. ex. *Kaikki ihmiset tulevat päivä päivältä vanhemaksi; Saimme kumminkin heinät kuivaksi.* — Jmf. § 20, anm. 4.

II. **Förhållandet**, med afseende hvarå något förefaller **öfverraskande** eller **otroligt**, t. ex. *Näin varhaiseksi on paljo väkeä torilla: för att vara så här tidigt är det mycket folk på torget; Niin nuoreksi on hänellä kyllin voimaa; Hän on hyvin ymmärtäväinen iäksensä:* han är bra förståndig för sin ålder; *Sileähk' on siikaseksi, kuleahka kuujaseksi, haleahka haukiseksi:* den (fisken) är för slät för att vara en sik, för glänsande att vara laxforell, för black att vara gädda (Kal. V: 63 ff.).

III. **Saken**, hvartill något **länder** eller **tjänar**, t. ex. *Jumalan sana on ihmisse opiksi: Guds ord tjänar människorna till lärdom; Join vettä terveydekseni; Poika käytti varoituksen hyväksensä (sig till godo); Poudaksi kuun kehä, sateheksi päivän sappi: en ring*

kring månen bebådar uppehållsväder, vädersolen regn (ordspr.).

Anm. *Tämä lauta kelpaa* (*tätä lauttaa käytetään*) pöydäksi uttrycker, att brädet kan användas i **egenskap af** bord; *t. l. k. pöytäään* (jmf. § 62) däremot, att brädet kan ingå såsom en **beständsdel** i bordet. Man säger likaså alltid: *Hän sopii paiksi*, men: *h. s. papin virkaan*.

IV. Språket, på hvilket något uttryckes, t. ex. *Kalevala on käännetty ruotsiksi*: Kalevala är översatt till svenska; *Keskustelu kävi suomeksi*: diskussionen fördes på finska; *Kirjoita kirjeesi saksaksi*; *He riitelivät venäjäksi, etten heitä ymmärtänyt*.

Anm. Om kieli utsättas, begagnas af detta ord icke transl., utan **adess.**, **allat.** eller **instruktivus**, t. ex. *Hän käänsi puheen suomen kielelle*; *Etkö sinä osaa ruotsin kielellä (l. ruotsin kielin) ajatuksiasi selittää?*

V. Momenten, i hvilka något är **förde-ladt**, t. ex. *Ensiksi* (l. *ensimäiseksi*) *on puhuminen sodan syistä, toiseksi sodan tapauksista, kolmanneksi rauhanteosta ja viimeiseksi sodan vaikutuksista*.

Anm. Om translativus i betydelse af „**tid**“ se § 29 B).

Komitativus.

§ 81. I **Komitativus** sättes det ord, som uttrycker föremålet, hvilket befinner sig **i** någons **följe**, hvarvid komit. **alltid** har **suffix**. I svenska återges denna kasusändelse genom praepos. **med** eller **jämte**, t. ex. *Isä poikineen tuli kaupunkiin*: fadren kom till staden med sina söner; *Isäntä perheineen joutui maantielle, kun talo paloi*; *Hän myi talonsa kaluineen päivineen* (med rubb och stubb); *Mene huima huolinesi, epäkelpo itkuinesi* (Kal. III: 567 f.).

Anm. 1. Det ord, som står i **komitat.**, uttrycker egentligen en **bisak**, som åtföljer hufvudsaken; **genit.** tillsammans med **kanssa** däremot den **hufvudsak**, som bisaken åtföljer. „Fadren med sina söner komma“ heter sålunda: *Isä poikineen tulee* eller *Pojat tulevat isänsä kanssa*. — Man har dock altemra begynt använda genit. med **kanssa** äfven om en åtföljande person.

Anm. 2. I talspråket användes vanligtvis ej komit. **singularis**, utan i dess ställe pluralis, ehuru fråga är om **ett** föremål, ss. *Mies vaimoinensa*: mannen och hans hustru.

Anm. 3. Komit. står **sällan** tillsammans med attribut. Om likväld ett sådant förekommer, ställes detta ofta i **instruktivus**, t. ex. *Mies omin väkinensä sai kaikki pellen työt toimeen*.

Anm. 4. Komitativus sättes såsom bestämning till **subjektet** eller **objektet** ävensom till det ord, hvilket utgör det logiska subjektet eller motsvarar subjektet i en osammandragna sats. Jmf. § 20, anm. 1. — Till dessa satsdelar hänför sig alltid äfven komitativens suffix utan att genitiven af ett personalpronomen därvid utsättes, t. ex. *Metsästäjä tappoi suden poikinensa* (icke: *hänen poikinensa*): jägaren dödade vargen jämte **dess** ungar; *Annoin isännän renkineen päivineen* (jämte **hans** drängar) *mennä sitä tietä*; *Minun täytyi perheineni lähteä pakoon*; *Luulin vanhempain lapsinensa tulevan*. — Man kan således ej säga: *Antoi levän vaimolle lapsinensa*; vaimolta *lapsinensa* m. m.

Instruktivus.

§ 82. Det ord, som ställes i **instruktivus**, uttrycker **sättet**, huru verbets handling utföres, hvarvid **suffix icke** användes, t. ex. *Minä näin omin silmin, mitä nyt kerron*: jag såg med egna ögon det, som jag nu förtäljer; *Kerjäläinen kulkee avojaloin*: tiggaren färdas barfotad; *Et sitä kiveä yksin käsin nostaa, etpä kaksin käsinkään*; *Älä sormin kuumaan rautaan kajoo*; *Poik' oli porossa polvin, kypenissä kynäsvarsin* (Kal. XXX: 164 f.); *Vuoroin (turvis) vieraissa käydään* (ordspr.).

Anm. 1. I prosa användes ej instrukt. **sing.** af **substantiv**, utan alltid plur., om också fråga är om **ett** föremål, ss. *Poika on paljain päin*: gossen är barhufvad; *Tyttö istuu naurusuin*. — I poesi däremot, där instruktiven allmännare användes, anträffas ofta instrukt. **sing.**, isynnerhet i förening med ett **kardinalt** räkneord såsom attribut, t. ex. *Ei ollut sitä met-sässä jalan neljän juoksevata* (Kal. XLI: 32 f.); *Ei ollut veessä-känä evän kuuen kulkevata* (Kal. XLI: 118 f.); *Nousi siitä Wäinämöinen jalan kahen kankahalle* (Kal. II: 1 f.); *Tuossa nuori Joukahainen itkeä vetistelevi alla päin, pahoilla mielin, kaiken kallessa kypärin, sekä huulin hyppynyisin, nenän suulle langennuisen* (Kal. III: 499 ff.).

Anm. 2. I nägra dialekter plägar instruktivus **stundom** stå med suffix, isynnerhet då ordet **oma** utgör dess attribut, t. ex. *Hän teki sen omin päinsä l. lupinsa*; *Poika kuuli asian omin korvinsa*.

Anm. 3. Instrukt. **plur.** förekommer stundom såsom bestämning till **substantivt** använda **adjektiv** och **pronomen** i någon **lokalkasus**, ss. *Tällä (sillä, millä) tavoin, näillä*

(*niillä*) tavoin, jollakin neuvoin, hyvillä mielin, missä paikoin m. m. — Jmf. § 16, anm. 1.

Anm. 4. Begreppen **medel** och **sätt** äro med hvarandra så nära besläktade, att en bestämning till verbets handling ofta kan uppfattas både såsom det ena och det andra. Därför kunna också adess. och instrukt. understundom nytjas om hvarandra med någon liten modifikation i betydelsen, t. ex. *Näin omilla silmilläni och omin silmin*; *Tein tämän omalla luvalla och omin luvin*; *Älä kajoo rautaan kädelläsi l. käsin*. — Detta gäller hufvudsakligast om de ord, hvilka uttrycka **kroppsdelar**, ty på få undantag när ställas i prosa endast sådana ord i instrukt. Därför säger man alltid: *lyön vitsalla, puulla, teen työtä ymmärrykselläni, taidollani* m. m.

Anm. 5. Om instruktivens tidsbetydelse se § 26 E).

§ 83. Instrukt. singularis af adjektivens **positivus** användes adverbiet såsom **bestämning** till **adjektiv** och **adverb** samt **instrukt. plur.** af deras **komparativ** och **superlativ** äfvensom några positiv såsom **rena adverb**, t. ex. Merkillisen **huono**: märkvärdigt dålig, sanomattoman **kaunis**: outsägligt vacker, arvaamattoman **tärkeä asia**: en sak af oberäknelig vikt; **kauhean** (*äärettömän*) suuri, suuren suuri, pienen pieni, tuhman **ylpeä**, valkean **verevä**; **Hän kulkee kovemmin**, vikelämmin, hiljaisemmin **kuin sinä**; **Minä huusin kovimmin**, raikkaimmin (gällast), lujimmin; **Sinä suutuit kovin**, pahoin; **Sinä asiassa teit hyvin**, oikein, väärin.

Anm. 1. Då ett **adverb** i **posit.** är bestämning till ett **verb**, har det ändelsen **-sti**, som lägges till stammen af adjektivens positivus, t. ex. *Jättäkäämme hyvästi*: låtom oss säga farväl; *Älä käy niin kovasti*; *Nyt teit tuhmasti*. — Endast af några få adjekt. nytjas positivens instrukt. adverbiet. Jmf. de sista exx. i §.

Anm. 2. Instruktiven **paljon** får ej användas såsom **förstärkning till posit.**, utan i dess ställe **hyvin**, **kovin**, **varsin**, **aivan**, **sangen**. Såsom förstärkningsord till **komparativen** nytjas **paljon** och **paljoa**, till **superl.** **kaikkein** och **mitä**, t. ex. *Tuo tytö on hyvin* (**kovin** m. m.) **kaunis**, **mutta nuorempi sisar on paljon l. paljoa kauniimpi ja nuorin sisar on kaikkein kauniin**; *Tämä satu on mitä hupaisin*.

Anm. 3. **Adverb** med instruktivens ändelse bildas ifrån åtskilliga ord med tillägg af **-isin**, **-itellen**, **-ittain** och **-ittaisin**, ss. **Maisin**: landvägen, **merisin**: sjöledes, **jäisin**: öfver isen, **jalkaisin**: till fots, **väkisin**: med våld; **Kotoisin**, **peräisin**, **syntyisin**: hemma ifrån; **Öisin**: nattetid, **päivisin**: om dagarna, aa-

muisin, iltaisin (jmf. § 26 E); *Yksitellen* (l. *yksittäin* l. *yksittäisin*): en i sänder; *Vähitellen* (l. *vähittäin* l. *vähittäisin*): småningom, kannuttain (l. -taisin): kanntals, saavittain (l. -taisin): såtals, joukottain (l. -taisin): hoptals m. m., t. ex. *Myydääkö noita omenoita kappalittain vai kapoittain*: säljas dessa äppel stycketals eller kapptals?

Anm. 4. Om substantivt nytjade adverb med formen af instruktivus se § 45 II.

Prolativus.

§ 84. **Prolativus** begagnas för att uttrycka en rörelse längsmed eller längsefter ett föremål, t. ex. *Minä tulin meritse, mutta isäni tuli maitse*: jag kom sjöledes, men min fader kom landvägen; *Juoppo kulkee seinitse*.

Anm. Prolativus användes högst sällan. Dess ändelse förekommer på få undantag när endast i några till **partiklar** öfvergångna ord, ss. *ohitse, sivuitse, ylitse* m. fl. och fogas vanligen till stammen i pluralis.

B. Satsen utbildad genom partiklar.

§ 85. **Adverben, praepositionerna** och **postpositionerna** i finskan äro egentligen särskilda kasus af **substantiv**, hvilkas andra kasus kommit ur bruk eller också användas i en betydelse, som skiljer sig ifrån den, hvilken bibehållit sig hos dessa partiklar, t. ex. *Ulkona*: ute, *ulos* (för *uloksi*): ut; *Alas* (för -*ksi*): ned; *Edessä*: framför, *Takana*: bakom m. fl.

§ 86. **Praepositionerna** i andra språk motsvaras i finskan både af praepositioner och postpositioner. Dessa begagnas dock endast i de fall, då språket ej genom kasusändelser kan uttrycka åsyftade begrepps-förhållanden, ävensom då **tvetydighet** skulle uppkomma genom användandet af kasusändelserna. Sålunda heter: han ligger **på golfvet**: *hän makaa lattialla*, men däremot: han ligger **på täcket**: *han makaa peitteeen päällä*, emedan *hän makaa peitteellä* betyder: han ligger (betäkt) med ett täcke; Han rätade en spik **på en sten**: *hän oikaisi nauua kiven päällä* (h. o. n. *kivellä*: **med** en sten); Människorna lefva **på jorden**: *ihmiset*

eläväät maan päällä (maalla: **på landet**, i motsats mot staden och sjön, jmf. § 22 B, anm. 4).

Anm. 1. Några förhållanden, hvilka genom kasusändelser kunna angifvas, plägar man understundom uttrycka genom skilda ord för att sålunda fästa vid dem ett större eftertryck, t. ex. *Leski elättää itsensä sormiensa avulla (sormillansa)*: enkan lifnärer sig med sina fingrar; *Järjen avutta (järjettä) et sitä asiaa ymmärrä*.

Anm. 2. Praepositioner och postpositioner, använda i enlighet med svenska, där kasusändelsen i finskan varit den rätta, förekomma i stor mängd isynnerhet hos de äldre finska **skriftställarne**. Så har man återgivit t. ex. huru är det med dig genom: *kuinka on sinun kanssasi laita* (för: *kuinka on sinun laitasi*); Gud **förbarmar sig öfver** människorna: *Jumala armahataa ihmisten päälle* (för *ihmisiä*); Jag tror ej **på** dina löften: *en usko lupaustesi päälle* (för *lupauksiasi*); Alt får man **för penningar**: *kaikkia rahaa edestä* (för *rahalla*) *saa*.

§ 87. Emedan de finska praepositionerna och postpositionerna egentligen äro substantiv, sättas deras **bestämningar** antingen i **genitivus** eller **partitivus**. **Partitivus** står vanligast vid praepositioner och endast sällan vid postpositioner; **genitivus** däremot bestämmer hvardera, men **fornämligast dock postpositioner**. — De flesta af dessa partiklar angifva **rumsförhållanden**. De viktigaste äro:

1. (Ali: underliggande ställe). Däraf bildas följande **postpositioner med genitivus**:

Alla, alta, alle, alitse, t. ex. *Koira on pöydän alla* (under bordet), *tulee pöydän alta*, *menee pöydän alle*; *Kun portti on künni, niin menen sen alta l. alitse*; *Talon, vuoren alla* (nedanom gården, vid foten af bärget) *on niitty*; *Kaatui allen*.

Anm. „**Alla**“ användes ej för att angifva tiden. Man kan därför ej säga: *Keisari Neeron alla*, utan: *Neeron hallitessa* eller *aikana*; icke: *surun alla itken*, utan: *surun hetkinä l. suruis-sani itken*. — **Metaforiskt** kan däremot ságas: *Hän on vieraan vallan l. käskyn alla* (under en främmandes lydnad); *Minulla on suuret maat allani*: jag har stora länderier under mig.

2. Yli och ylitse, ylä, yltä, ylle. Deras bestämningar stå i **genitivus**.

A) Yli såsom **praeposition** uttrycker

a) ett varande **utöfver** något, t. ex. *Hän tekee työtä yli väkensä*: han arbetar utöfver sina krafter; *Viljaa tuli kaksikymmentä tynnyriä yli siemenen*; *Kello on yli viiden, kuuden m. m.*, jmf. § 33.

b) en **rörelse öfver** t. ex. *Poika hyppäsi yli aidan*; *Mi-nä lähdien yli joen*.

c) ett företräde framför, t. ex. *Hän on kunnioitettava yli muiden*: han bör framför andra äras; *Poika on jaloudessa asetettava yli isänsä*.

B) Yli såsom postposition uttrycker

a) ett framskridande öfver något, så att man blir hvilande däröfver, t. ex. *Oksat kasvoivat muurin yli*: grenarne växte öfver muren; *Aurinko oli noussut maan yli*: solen hade uppstigit öfver jorden (och var för ögonblicket där); *Ojenna kätes pöydän yli*.

b) ett förmanskap eller uppsikt öfver någon, t. ex. *Hän on asetettu palveliaiin yli*, *sotamiesten yli*: han är satt till herre öfver tjänarene, soldaterne; *Farao asetti Joosepin koko Egyptin maan yli*.

C) Ylitse är alltid postposition och uttrycker en rörelse öfver ett föremål, hvarvid rörelsen tänkes fortgående, ss. *Lintu lensi joen ylitse*; *Minä hyppäsin aidan ylitse*.

D) Yllä, yltä, ylle äro alltid postpositioner och begagnas om klädesplagg, t. ex. *Pojan yllä on uusi takki*: en ny rock är på gossen; *Riisu takki pojан yltä*: afkläd gossen rocken; *Pane pojан ylle eheä takki*. — I st. f. dessa former kunna äfven päällä, päältä och päälle användas, jmf. 3.

3. (Pää: hufvud, ända). Däraf nytjas A) ss. postpositioner med genitivus

a) Inre lokalkasus (iness., elat. och illat. om afstånd i rummet, elat. äfven om tiden), t. ex. *Vihollinen on virstan päässä*: fienden är på en versts afstånd; *Kuula menee kahden virstan päähän*: kulan går två verst; *Viikon päästä (efter en vecka) minä tulen kotia*.

b) Yttre lokalkasus 1) om rummet ofvanom, t. ex. *Taivas on pääni päällä*: himlen är ofvanom mitt hufvud; *Lintu lensi pääni päältä*; *Ukko menee uunin päälle maata*. 2) om klädesplagg (jmf. 2 D); *Minulla on takki päälläni* (på mig); *Riisu takki päältäsi*; *Pane takki päällesi*.

Anm. 1. Ett varande uppå och en rörelse ifrån eller till en yta kunna uttryckas med postp. päällä (-lä, -lle), då användandet af yttre lokalkasus skulle medföra tvetydighet, t. ex. *Maan päällä*: på jorden (*maalla*: på landet); *pään päällä*: ofvanpå hufvudet (*päällä*: med hufvudet); peitteens päällä: på täcket (*peiteellä*: med ett täcke); *Hän ei päässyt peitteens päältä alas* (ofvanifrån täcket, på hvilket han låg), men *hän ei päässyt peitteeltä alas*: täcket hindrade honom att komma ned (jmf. § 72); *Minä panen lippaan pääni päälle*: jag sätter skrinet på hufvudet, men *minä panen lippaan päälle*: jag sätter skrinet ofvanpå.

Anm. 2. Postpositionen päälle har ofta blifvit orätt använd i st. för kasusändelse, ss. *Armahda meidän päällemme* (för meitä); *Pelko tuli päällemme* (för meihin); *Minä uskon hänen sanaansa päälle* (för hänen sanaansa) m. fl. — Denna form såsom praeposition torde dock kunna nytjas vid räkneord, t. ex.

Meitä on kymmenen päälle sadan, kaloja saatiin kolmekymmentä päälle tuhannen, ehuru det alltid är mera öfverensstämmande med finska språkets natur att säga: kymmenen toista sataa, kolmekymmentä toista tuhatta.

B) ss. postposition med partitivus

Instrukt. pän: emot, åt, t. ex. *Hän tulee minua pän:* han kommer i riktning emot mig; *Minä pyrin kaupunkia pän.* — Metaforiskt säges: *Nyt menee pän seiniä* (l. pän mäntyä): nu går det på tok. — Pän användes äfven ss. adverb med illativus, t. ex. *Oveen pän*, rantaan pän m. m.

4. (Esi: stället framför, framsida). Däraf nytjas såsom postpositioner med genitivus

a) Inre lokalkasus i betydelsen framför, t. ex. *Opettaja seisoo pöydän edessä*: läraren står framför bordet; *Älä seiso edessäni*, kynttilän edessä: stå ej i vägen för mig, undanskym ej ljuset; *Otan hevosen reen edestä*: jag spänner hästen ur redet; *Siirry pois edestäni*: maka dig undan för mig; *Pilvi tuli auringon eteen*; *Älä mene herran eteen*: gå ej i vägen för herrn l. visa dig ej för herrn; *Katso eteesi*: se för dig, akta dig. — Metaforiskt säges: *Teen työtä isänmaani eteen*: jag arbetar för (till fromma för) mitt fosterland.

Anm. Edestä användes ofta oriktigt. Sålunda hör man sägas: *Kristus on kuollut edestämme* (ur vägen för oss) i st. f. puolestamme l. tähtemme; *Kiitoksia ruuan edestä* i st. f. ruuasta; *Saisiko ruokaa rahaa edestää* (för rahalla). — Edestä angifver endast rumförhållanden. Jmf. dock § 38 A.) anm.

b) Yttre lokalkasus i betydelsen framom, (mest vid ord, hvilka angifa lifägande föremål) t. ex. *Me ajämme kaikkein edellä*: vi köra framom alla; *Pyry pakkasen edellä* (ordspr.); *Me jouduimme heidän edeltänsä takapajulle* (på efterkälken); *Mies ajoi hevosensa koko joukon edelle*; *Ajaa (astua, lukea) edellensä*: köra (vandra, läsa) vidare framåt. — Edellä användes äfven såsom praepos. i fråga om tid, t. ex. *Edellä puolenpäivän*: på förmiddagen.

5. (Taka: stället bakom). Däraf användas såsom postpositioner med genitivus

Essivus, Partitivus och Translativus, jmf. § 21, t. ex. *Näytteliät ovat nyt esiripun takana*: skådespelarne äro nu bakom ridän; *Tule esiin oven takaa*: träd fram bakifrån dörren; *Minä palajan tänne vuoden takaa* (efter ett år = vuoden päästä, jmf. 3 a) l. vuoden perästä, jmf. 6); *Vedä voimasi takaa* (voimastakaa): drag af alla krafter; *Mene pöydän taa* (för taaksi) seisomaan; *Katso taasi l. taaksesi*. (Motsatser till edessä, edestä, eteen).

6. (Perä: det yttersta af något). Däraf begagnas såsom postpositioner med genitivus

Inre lokalkasus, t. ex. *Isä käy edellä ja lapsi juoksee isän perässä* (efter fadren); *Matti on ensimäinen oppilas ja Martin perästä* (i ordningsföljden) *tulee Erkki*; *Viikon perästä* (efter en vecka = viikon päästä, takaa, jmf. 3, 5) *avataan koulut*;

Juokse talonpojan perään, niin löydät tien. (Motsatser till *edellä, edeltä, edelle*).

7. (*Jälki: spår*). Däraf användas

a) såsom **postpositioner** med **genitivus** alla **lokalkasus**, t. ex. *Murhamies kulkee jälessämme l. jälissämme l. jältestämme l. jälistämme*: mördaren kommer efter oss; *Aitiivainaja jätti jälkeensä kolme pientä lasta*; *Kuoleman jälkeen sinua vielä muistetaan*.

b) såsom **praepositioner** med **genit.** *jälestä* och *jälkeen* i fråga om **tid**, t. ex. *Jälestä l. jälkeen puolenpäivän* (på eftermiddagen, efter middagen) *tulen tykös*; *Kohta jälkeen Perttelin päivän* (24 Augusti) *alotettiin kylvö*.

8. (*Väli: mellanrum*). Däraf användas såsom **postpositioner** med **genit.**

Alla **lokalkasus** och **prolativus**, t. ex. *Sormi särkyi kahden myllynpyörän välissä*: fingret krossades emellan två kvarnhjul; *Minä tulin kuormien välistä l. välistä l. välitse* (emellan lassen); *Älä pane sormias rattaiden väliin*; *Kirkon ja pappilan välillä on maantie*; *Riittää on vällä lämme*; *Älä synnytä riitää väillemme*; *Yöllä Syys- ja Lokakuun välillä*.

9. (*Sisä: det inre*). Däraf användas såsom **postpositioner** med **genit.** om **rummet** (*icke om tiden*)

Alla **lokalkasus**, t. ex. *Linnulla on pesä ontelon puun sisässä l. sisällä*: fågeln har sitt bo i ett ihåligt träd; *Minä otin pois omenan sisästä l. sisältä siemenet*; *Savu tunkee huoneen sisään l. sisälle* (vanligare dock: *huoneesen sisään l. sisälle*).

Anm. Dessa postpositioner begagnas i st. för inre lokalkasus, om man vill **skarpare framhålla** föremålets inre, isynnerhet i **motsats** mot något annat, ss. *Ei siinä kyllä, ettu satteet ovat saattaneet mökin pihan tulvilleen* (öfversvämmat), *vaan vettä lainehtii mökin sisässäkin*.

10. (*Vieri: kant, rand; Ohi: yttrre kant*). Af dessa ord användas såsom **postpositioner** med **genit.**

Inre lokalkasus och **prolativus**, t. ex. *Lapsi makaa äitinsä vieressä*: barnet ligger invid modren; *Kerjäläinen istuu tien vieressä l. ohessa*; *Mene pois valkean vierestä l. ohesta*, *taikka vaatteesi palavat*; *Tule viereeni istumaan*; *Etkö tohdi mennä yöllä kirkon ohitse*; *Luon lunta kivijalan vieritse*: jag måkar snö längs stenfoten. — *Sen (tämän) ohessa (därjämte, härjämte) voimme muutakin oppia*. — **Understundom** begagnas äfven **yttrre lokalkasus**, ss. *Istaasin tien ohelle*; *Elossa elävän mieli vielä haudan vierelläki* (ordspr.).

11. (*Rinta: bröst*). Däraf användas såsom **postpositioner** med **genit.**

Yttrre lokalkasus, t. ex. *Poika istuu pöydässä isänsä rinnalla*: gossen sitter till bords i brädd med sin fader; *Mikä*

sinä minun rinnallani olet: hvad betyder du i jämförelse med mig; *Runeberg on asetettava parhaiten runoilialin rinnalle.*

12. (Luo, tykō: närhet). Af dessa ord förekomma såsom postpositioner med genit.

Partitivus, Essivus och Translativus, t. ex. *Minä tulen juuri tuomarin luota l. tykōä (ifrån domaren); Asutko vielä vanhempaisi luona l. tykönä (hos dina föräldrar); Tuolla hän seisoo suuren kuusen luona l. tykönä (vid den stora granen); Tuletko tuttavamme luo l. luoksi l. tykō (till vår bekanta); Minä tulen hänen luokssensa l. tykönä.*

13. (Puoli: hälft, sida). Af detta ord användas ss. postpositioner med genit.

Alla lokalkasus, t. ex. *Mitä teidän puolessa l. puolesta kuuluu:* hvad hörs det **ifrån edra näjder**; *Turun puolella on satanut joka päivä tänä kesänä;* *Onko kerjäläisiä tullut Pohjanmaalta Turunkin puoleen;* *Herra käänräkön kasvonsa meidän puoleemme;* *Oletko ollut tuvan puolella:* har du varit **i stugan** (eg. på stugsidan af gården); *Kirkon puolesta l. puolesta* (ifrån den sidan, som väster åt kyrkan) *nousee paksu savupatsas;* *Tule kamarin puolelle saamaan suun-avausta.* — *Saan kiittää kaikkien puolesta (å allas vägnar); Kristus kuoli ihmisten puolesta;* *Ole sinä minun puolellani: stå på min sida.*

14. (Keski midt, Liki, Lähi: närhet, Alapuoli l. ali-puoli, Yläpuoli l. ylipuoli, Ulkopuoli, Sisäpuoli). A) Af dessa ord användas både såsom **postpos.** med **genit.** och **praepos.** med **partit.**

Yttre lokalkasus, t. ex. *Kirkko on kaupungin keskellä l. keskellä kaupunkia* (midt i staden); *Pannaan kirkko keskelle kylää l. kylän keskelle;* *Minä asun kirkon likellä (lähellä) l. likellä (lähellä) kirkkoa* (nära till kyrkan); *Kirkon likeltä (läheltä) l. likeltä (läheltä) kirkkoa paloi talo;* *Pihan ulkopuolella l. ulkopuolella pihaa on puisto;* utanför mangården är en park; *En päässytökään teaterin sisäpuolelle.* — *Keskellä kesää, päivää m. fl.*

B) Instrukt. Kesken förekommer a) såsom **praepos.** med **genit.** och **partit.** i betydelsen af afbrott, t. ex. *Poika nukkui kesken lukemisenä l. lukemistansa:* gossen somnade midt i läsningen; *Tyttö naurathi kesken laulunsa l. lauluansa.* b) såsom **postpos.** med **genit.**, angivande något ömsesidigt, t. ex. *Vihollisten kesken tuli sanominen:* fienderna emellan uppkom en ordtvist; *Olkoon se sanottu kahden kesken:* må det vara sagt oss två emellan. c) I besläktad betydelse användes äfven essiven keskenä med **suffix**, t. ex. *Kyllä me keskenämme jaosta sovimme:* nog komma vi oss emellan öfverens om delningen; *Älkää olko riidassa keskenänne;* *Naapurit tulivat ystäviksi keskenänsä.*

C) Nomin. Liki förekommer såsom **praepos.** med **par-**

titivus, angivande ett varande nära till, t. ex. *Minä asun liki sinua; Liki kirkkoa on pappila*.

Anm. a) Puoli i några sammansättningar med **nominativ** af de ord, hvilka angifva **väderstreck**, eller med **stammen** af de ifrån dem bildade adjektiven på -inen användes både såsom **praepos.** och **postpos.**, men med olika betydelse, t. ex. *Itäpuolella kaupunkia on sokuritehdas: öster om* staden är ett sockerbruk, men *Kaupungin itäpuolella on s.: i den östliga delen* af staden är ett s.; *Kirkon itäpuolella l. itäispualella on alttari*, men *Itäpuolella l. itäispualella kirkkoa on pappila*. b) Är puoli sammansatt med ett **tidsord** eller med en **genit.**, användes det endast såsom **praep.** med **partit.**, t. ex. *Syyspuolella suvea: på höstsidan af sommaren; Aamupuolella päivää; Vieras seisoo ovenpuolella tupaa* (på dörrsidan af stugan); *Aseta peili peränpuolelle salia* (på salens bakre vägg); *Heinäväki niittää ladonpuolella peltota; Rannanpuolella peltota kasvaa ohdaketta*. — I likhet härmed konstrueras **yttre lokalkasus** och **instrukt.** af puoli i förening med ett attribut, ss. Tällä, kummallakin puolella (puolen) jokea; *Moleminn puolin tietä; Kahden puolin Loppiaista*.

15. A) Ympäri: omkring, är

a) **postposition** och står tillsammans med **genit.**, om det uttrycker en **rörelse kring** ett föremåls **omkrets**, t. ex. *Laiva purjehti maan ympäri: skeppet seglade kring jorden; Jääät olivat niin heikot, ettei päässyt lahden poikki, vaan täytyi kulkea lahden ympäri*.

b) **praeposition** och står tills. med **partit.** eller **genit.**, om man angifver en **rörelse ikring inom** ett föremåls **omkrets**, t. ex. *Lapset soutelevat ympäri lahtea: barnen ro omkring (hit och dit) på viken; Sanoma levisi ympäri koko valtakunnan*.

B) **Ympärillä, -itä, -lle** förekomma såsom **postpos.** med **genit.**, t. ex. *Muuri on kaupungin ympärillä: en mur omgiver staden; Muuri revittiin maahan kaupungin ympäriltä; Sotaväkeä asetettiin kaupungin ympärille*.

16. A) **Läpi:** igenom (vanligen om en **obanad väg**), poikki, halki: **tvärsöfver, tvärsigenom**, användas a) såsom **postpos.** med **genit.**, då fråga är om en **värlig rörelse** igenom, b) såsom **praepositioner** med **genit.** i andra fall, t. ex. *Kuula meni ikkunan läpi, men: Aurinko paistaa läpi ikkunan; Minä tulin tänne joen poikki (tvärsöfver ån); men: Kuulin mie mereltä itkun, poikki joen juorotuksen* (Kal. VII: 167 f.); *Kävin metsän halki kylään*, men: *Halki metsän käy tie kylään*.

B) **Läpitse:** igenom, är alltid **postpos.** med **genit.** och uttrycker en **rörelse igenom** ett föremål, hvilken rörelse alltid tänkes **fortgående**, t. ex. *Nuoli tunkesi seinän läpitse ja meni taas ikkunasta ulos*.

17. **Kautta** står med **genit.** och är a) **postpos.** i betydelsen „**igenom**“ (jmf. Läpi 16), t. ex. *Minä menen tuvan*

kautta saliin; Ei naurismaan kautta koskaan väärää ole (ordspr.); *Minun kauttani (genom mitt förvällande) ei salaisuus tule ilmi; Lainasin veljeni kautta (genom min broder såsom ombud) rahaa Helsingistä;* b) **praeposition** med betydelse af „öfveralt uti“, t. ex. *Kautta kaupungin tunnettu: känd öfveralt i staden; Minun on hiki kautta ruumiini: jag svettas öfver hela kroppen.*

18. Pitkin: **längs**, **långsmed**, står ss. **praepos.** tills. med **partit.** och användes både om **rummet** och **tiden**, t. ex. *Aja pitkin tietä: kör längsmed vägen; Älä mene salmen poikki, vaan pitkin salmea; Pitkin talvea (under hela vintern) käydään täältü kaupungissa.*

19. (**Vasta:** motstående ställe.) A) Däraf användas

a) **inessivus** och **illativus** ss. **postpositioner** med **partit.**, t. ex. *Viholliset ovat meitä vastassa: fienderna äro oss till möte; Nyt mennään vihollisia vastaan; Tuomari on meitä vastaan: domaren står emot oss (on meitä vastassa: är oss till mötes); Isä on paha minua vastaan (jmf. § 76, anm. 2); Sitä vastaan: däremot. — Yöllä tiistaita vastaan.*

b) **instruktivus pluralis** ss. **praepos.** med **partit.**, t. ex. *Palvelia teki niin vastoin käskyäni (i trots af, i strid emot, tvärtemot min befallning), men: p. t. käskyäni vastaan: bröt emot min befallning.*

B) Instrukt. sing. **Vasten** (af en obruklig biform *vasti*) står med **partit.** a) ss. **praepos.** uttryckande en „rörelse åt“, t. ex. *Älä lyö poikaa vasten silmiä: slå ej gossen mot ansigtet; Ole äänesti, taikka saat vasten suutasi;* b) ss. **postpos.** i betydelse af „för skull“, t. ex. *Tämä takki on tehty sinua vasten (för din räkning); Moni tekee työtä ainoastansa omaa hyötyänsä vasten; Tämä huone on rakettu myymistä vasten (= myytäväksi).* — I denna betydelse användes äfven **varten** (jmf. 32).

C) Det sammansatta ordet **Vastapäättä** användes ss. **praepos.** med **partit.**, t. ex. *Minä asun vastapäättä yliopistoa: jag bor midteintot universitetet.*

20. (**Kohta:** stället gent emot, ungefärliga stället). A) Däraf användas a) **yttre lokalkasus** ss. **postpos.** med **genit.** t. ex. *Hän suittaa jo olla kirkon kohdalla: han tör redan vara i trakten af kyrkan (i kyrkans linje); Pysy kohdallas: hålls på din plats; Tänäpänä minä läksin Haminan kohdalta; Kun laiva pääsi Hankoniemen majakan kohdalle (i jämnhöjd med Hangö båk), tuli tyven.*

b) **Illativus** såsom **postpos.** med **partit.**, t. ex. *Isä on hyvä lapsiansa kohtaan: fadren är öm mot sina barn (jmf. § 76, anm. 2); Hän on ystävällinen kaikkia kohtaan.*

B) **Nominat.** och **instrukt. sing.** af biformen **kohti** står såsom **postpositioner** med **partit.**, t. ex. *Nyt kuljetaan*

kaupunkia kohti l. kohden (*i riktning åt staden*); *Nuot miehet näyttävät tulevan juuri minua kohden*. — I samma betydelse användas äfven *päin* (jmf. 3 B) och *käsin*. — *Pantiin mukaan leipä* miestä kohti (*per man*).

21. (Tasa: jämnhet, jämnvikt). Däraf användas **yttrē lokalkasus** ss. **postpos.** med genit., t. ex. *Lumi on aidan tasalla*: snön ligger jämnhögt med gärdet; *Vihollinen hävitti kaupungin maan tasalle*: fienden jämnde staden med marken; *Lapsi putosi katon tasalta maahan*.

22. (Noja: stöd). Däraf användas **inre** och **yttrē lokalkasus** i enahanda betydelse ss. **postpos.** med genit. t. ex. *Ukko seisoo sauvansa nojassa l. nojalla*: gubben står stödd mot sin staf; *Minä jättän hänen oman onnensa nojaan l. nojalle*: jag lämnar honom åt sitt öde; *Lain nojalla (i kraft af lag) sitä vaadin*.

23. (Seka: blandning, Joukko: hop). Af dessa användas ss. **postpositioner** med genit., **inre lokalkasus**. Seassa (seasta, sekaan) förekommer om sådant, som kan **blandas** i hop till **en massa**; **joukossa** (joukosta, joukkoon) om sådant som räknas **stycketals** och lätt kan ifrån hvartannat åtskiljas, t. ex. *Onko kahvin seassa* (ibland, i kaffet) *jo sokuria*; *Paniiko vettä viinan sekaan*; *Nyt olet ukko parka joutunut vierasten joukkoon*; *Ota kirjain joukosta huonot pois*.

24. (Kera: följe). Däraf användas ss. **postpositioner** med genit. **yttrē lokalkasus** (sällan ablativus) och **stammen kera**, t. ex. *Hauskempi on kulkea toisten keralla kuin yksin*: det är roligare att färdas! tillsammans **med** andra än ensam; *Tule keralleni*: gör mig sällskap; *Istuin isännän kera rannalle*. — **Vanligare** än dessa former användes isynnerhet i **prosa**

25. **Kanssa:** med, ss. **postpos.** med genit., t. ex. *En minū tule sinun kanssasi* (med dig) *kaupunkiin*; *Ei ole vasikain kanssa kilpaa juoksemista*; *Yhdessä tämän (sen) kanssa: i sammanhang härmed* (därmed); *Ynnä hänen kanssansa: jämte honom*.

Anm. **Kanssa**, som endast motsvarar „**tillsammans med**“ i svenska, förekommer synnerligen ofta **orättfullt** användt, ss. *Pojan kanssa kävi huonosti*: det gick illa **med** gossen, i st. f. *Pojan kävi huonosti*; *Mitä sinulla on sen asian kanssa tekemistä*, i st. f. *mitä sinulla on siinä asiassa l. sen asian suhteen tekemistä* l. *mitä sinun siihen asiaan tulee*; *Niin on sen miehen kanssa laita*, i st. f. *niin on sen miehen laita*; *Hän tuli kahden hevosens kanssa* (= i sällskap med två hästar) *kaupunkiin*, i st. f. *kahdella hevosella*. — Ihågkommas bör härvid äfven återgivandet af svenska præpos. **med** genom **nomin.** och **partit. absolutus** i finskan (jmf. §§ 43, 46).

26. (Muka: närhet, likhet). Af detta ord användas **ines-sivus** och **illativus** såsom **postpositioner** med genit., t. ex. *Ei minulla ole rahoja muassani*: jag har ej penningar **på** mig;

Lähde sinäkin toisten mukaan (jämte de andra); Saitko asian toimeen mielesi mukaan (i enlighet med din önskan = mieltäsi myöden, jmf. 27 B); Minä tein käskyn mukaan; Hinta on sen mukaan kuin kalukin: priset står i förhållande till varans beskaffenhet.

27. A) **Myötä: med, i följe**, användes ss. **postpos.** med **genit.**, t. ex. *Onko ruokaa miesten myötä: hafva männen mat med sig; Ota rahaa myötäsi; Onko lapsi myötänne?* — **Myötä** anger en **bisak**, som subjektet har med sig).

B) **Myöten l. myöden: längsmed, i enlighet med**, står ss. **postpos.** med **partit.**, t. ex. *Menkää maata myöten l. myöden kotia: gån hem landvägen; Kaikki kävi mieltä myöden (i enlighet med önskan); Pannaan suu säkiä myöden: låtom oss rätta mun efter matsäck (ordspr.); Miestä myöden miekka vyöllä, kilpi kantajan mukahan* (jmf. 26), **ordspr.** — **Aikaa myöden: med tiden.**

28. **Ennen: före**, står ss. **praepos.** med **partit.**, t. ex. *Hän-tuli kotia ennen minua: han kom hem före mig; Ennen kaikkia on sinun Jumalata pelkääminen: framförallt måste du frukta Gud.* — I några fall användes **ennen** äfven ss. **postpos.**, t. ex. **Tätä (sitā) ennen: härförinnan, därförinnan.**

29. **Ilman: utan**, står ss. **praepos.** med **partit.** (jmf. § 78, amm. 1), t. ex. *Mies menee metsään ilman kirvestä: mannen går i skogen utan yxa; Poikaparka on ilman rahaa; Ilman pitkiä puheita mies asiansa toimittaa; Ilman sitä (dessutom) lu'in vielä toisenkin kirjan.* — Om **ilman** såsom **förstärknings-partikel** vid abessivus jmf. § 78.

30. **Paitsi: utöfver, oberäknadt**, står såsom **praepos.** med **partit.**, t. ex. *Paitsi Porin kaupunkia (oberäknadt Björneborg) paloi samana vuonna pari muutakin kaupunkia; Paitsi sinua ei ole minulla yhtään hyvää ystävää; Paitsi Yrjöä on isännällä kolme muutakin poikaa; Paitsi sitä (dessutom).* — **Paitsi** användes äfven ss. **postpos.** med **partit.** vid verberna **olla** och **jäädä** och **angifver** då en **brist** (= *valla*), t. ex. *Mies on rahaa paitsi: mannen är utan penningar; Pöytä jää maalia paitsi: bordet blef omåladt.*

Anm. **Paitsi** står ofta såsom **konjunktion** angivande ett **undantag**, hvarvid det föremål, som utgör undantaget, uttryckes med den kasus, som dess satsställning fordrar, t. ex. *Kaikki perheen jäsenet saivat kirjeen paitsi minä: alla medlemmar af familjen med undantag af mig (jag erhöll ej bref) erhölllo bref, men Paitsi minua muutkin perheen jäsenet saivat kirjeen: förutom mig (jag, som äfven är en medlem af familjen, erhöll också bref) fingo äfven de öfriga medlemmarne af familjen bref; Hän laski kaikki vangit vapauteen paitsi yhden (på en nära); Ruokaa annettiin kaikille vieraaille paitsi suutarille; Tässä seudussa en tunne muita työhön kykeneviä paitsi naapurin*

isännän. — I nekande satser **sammanfalla** betydelserna af praepositionen och konjunktionen *paitsi*, t. ex. *Paitsi Mikkoa (oberäknadt M., som kom) ei ketään tullut; Ei kukaan tullut paitsi Mikko* (med undantag af M., som kom).

31. Suhteen: i förhållande till, Tähden, Vuoksi: för **skull**, står alltid ss. **postpos.** med **genit.**, t. ex. *Väkiluvun suhteen* (i förhållande till folkmängden) *on täällä vähän kuolleita tänä vuonna; Ikänsä suhteen on poika hyvinkin miehistynyt; Nälän tähden l. vuoksi* (till följd af hunger) *monen täytyy jättää kotonsa; Älä minun tähteni vaivaa näe:* besvära dig ej för min skull.

32. Varten: för **skull**, till förmån för (= Västen, jmf. 19 B b), står alltid ss. **postpos.** med **partit.**, t. ex. *Kauppana varten* (i handelsrärender) *kuljen yöt päivät ympäri maakuntaa; Mitä varten (hvarför) sinä itket; Sinua varten* (för din räkning) *on ruoka kauan pidetty lämpimänä.*

33. Vaiheella l. *vaiheilla* (af *vaihe*: växling): **omkring**, **ungefär**, står ss. **postpos.** med **genit.**, t. ex. *Kaloja saatün sadan vaiheella: omkring 100 fiskar erhölls; Vuoden 1840 vaiheella hän kuoli; Tästä on kahden virstan vaiheella (ungefär 2 verst) kirkkoon.* -- *Minä olen kahden vaiheella: jag är villrädig.*

34. (Vajaa: brist). Däraf förekomma såsom **postpositioner** med **partitivus**

Valla och vaille (smdr. af *vajaalla*, *vajaalle*), t. ex. *Sinä olet järkeä vailla: du är utan* (= saknar) förstånd; *Astia jää vettä vaille: kärlet blef icke fyldt med vatten.* — I fråga om tid står *valla* äfven såsom **praeposition**, t. ex. *Kello on viisi minuuttia* (l. *viittä minuuttia*, jmf. § 33) *valla yksi: klockan felar 5 minuter i ett.*

Anm. 1. Förutom ofvanuppräknade partiklar förekomma några postpositioner såsom adverbiella **förstärkningsord** till **lokalkasus**. Sådana äro **pän**, **käsin**, hvilka utmärka en **riktning** åt ett ställe, och **saakka**, **asti** (jmf. §§ 28 A, 29 A), hvilka angifa en **yttersta gräns**, m. fl., t. ex. *Lintu lensi itään pän, käsin: fågeln flög åt öster; Kaupunki on länessä pän; Tulen Turkuun saakka l. asti; Minä olen juossut kaivolta saakka; Poika juoksi rannalle käsin.* — Till dessa partiklar hör äfven **ilman** vid **abessivus**, jmf. § 78.

Anm. 2. Till de flesta af de ofvan anfördta partiklarne kan en **suffix** vidfogas. **Undantag** göra endast de, hvilka ändas på **-i**, samt instruktiven **ennen**, **ilman**, **kesken**, **kohden**, **myöden**, **pitkin**, **varten**, **västen**, **vastoin**, hvilka **alla** stå till sammans med **partitivus**. — Endast med **plural-suffix** förekommer ordet **keskenä**.

Anm. 3. **Många** af praepositionerna och postpositionerna kunna äfven förekomma såsom **adverb**, t. ex. *Minä käyn edellä ja sinä saat tulla perässä: jag går förut och du får komma efteråt; Nuora meni poikki, lauta halki: repet gick af, brädet i tu; Maaherra meni juuri tästä sivutse; Maa pyörii ympäri.*

§ 88. A) **Praepositioner**, hvilka styra

a) **partitivus**, äro: Ennen, ilman, kesken (om afbrott), *keskella (-ltä, -lle), liki, *likellä (-ltä, -lle), *lähellä (-ltä, -lle), paitsi, pitkin, *sisä-, ulko-puolella, vasten (en riktning åt), vastoin, vastapäättä, ympäri (rörelse ikring inom omkretsen).

Anm. De med * betecknade stå äfven såsom **postpositioner** med **genitivus**.

b) **genitivus**, äro: Edellä, jälestä, jälkeen (alla tre om tid), * halki, kautta (**öfveralt uti**), kesken (om afbrott), *läpi, *poikki, yli (se 2 A), ympäri (se 15 A b).

B) a) **Postpositioner**, hvilka styra **partitivus**, äro: Kohti, kohden, kohtaan, myöden, vailla, vaille, varten, vasten, vastassa, vastaan.

b) Alla **öfriga** postpositioner styra **genitivus**.

C. Satsen utbildad genom verbens
nominalmodi.

§ 89. **Infinitivus I** har **två former**, hvilka ursprungligen hafva varit **samma** form, nämligen **translativus** singularis. I den **längre** formen har translativens ändelse bibehållit sig fullständig; i den **kortare** däremot har af denna ändelse endast en aspiration kvarblifvit (jmf. *taa* i st. f. *taaksi*). — Den **kortare** formen, som i de flesta fall förlorat sin ursprungliga betydelse af **afsikt**, användes i det **nuvarande** språket:

I. Såsom **subjekt** till

a) **Verba impersonalia**, t. ex. *Minun täytyy lähteä pois*: jag måste fara bort (att fara bort är en nödvändighet för mig); *Kyllä sinun kelpaa kehua, kun olet terve*; *Piteä sinun pitävi pää tarkka, tanea mieli, aina ankara ajatus*: du bör äga skarpt hufvud, stadgadt sinnelag och alltid en sträng eftertanke (Kal. XXIII: 101 ff.). — På samma sätt säges: *Minusta tuntui kolikolla* (det föreföll mig obehagligt) *jättää armas kotini*;

Juohtui mielehen minulle käydä Untamon kylähän
(Kal. XXXIV: 115 f.).

Anm. 1. Utgöres subjektet till de impersonella verben af infinitiven **olla** i förening med ett **nomen** såsom **fyllnadsord**, står detta nomen i de för predikatsfyllnaden vanliga kasus: nominativus, partitivus eller essivus (jmf. § 9), t. ex. *Jokaisen tulee olla ahkera*; *Juomaveden pitää olla suolatointa*; *Nyt sopii kaikkein olla iloisena*, *kun tuli hyvä vuosi*; *Ei auta, meidän täytyy olla tyytyväiset l. tyytyväisiä*; *Nyt ei teidän enää tarvitse olla orjina* (l. *orjana*). — Några använda äfven accusativen i st. f. nomin., t. ex. *Jokaisen tulee olla ahkeran*.

Anm. 2. Vid de impersonella verben återgifves det **svenska subjektet** i finskan vanligen med **genit.**, jmf. § 50. — Vid **pitää**, **täytyy**, **tulee**, **sopii**, **tarvitsee** bör dock **nominativus** eller **partitivus** i en **jakande** sats användas, då handlingen, som behöver eller måste ske, är **intransitiv** eller återgifven genom ett **hjälpverb** med **predikatsfyllnad**, och densamma därjämte tänkes **oberoende** af föremålets **självvärksamhet**. Detta inträffar isynnerhet, då infinitiven utgöres af verb, hvilka betyda **vara** (finnas till), **inträffa**, **infinna sig** m. m. T. ex. *Hyvä vuosi pitää tulla, ennenkuin tästä kurjasta tilasta päästään*: ett godt år måste inträffa, innan man kan komma ifrån detta svåra läge; *Suuria muutoksia täytyy tapahtua tassä talonhoidossa*; *Hää pitää olla iloiset*; *Ruis tarvitsee olla jotenkin tihäätä* (tät); *Härkä tarvitsee olla lihava*, *jos siitä hyvää hintaa toivotaan*; *Isäntä pitää olla talossa*: det måste finnas husbonde i gården (*Isännän pitää olla talossa*: husbonden måste **upperhalla sig** i gården); *Koiria täytyy olla muassa*, *kun metsästämään mennään* (*Koirien l. koirat täytyy olla muassa*: hundarne måste följa med); *Pyhä raamattu tulee (sopii) olla joka mökissä*.

Anm. 3. I stället för den kortare formen användes ofta **dialektvis** den längre formen jämte suffix, då den handlande **personen** tillika är **utsatt**, t. ex. *Minun kelpaa ollakseni*; *Sinun täytyy mennäksesi*; *Meidän tekee mieli mennäksemme kylädän*. — I **poesi** plägar underständom **suffix** fogas äfven till den kortare formen af infinitivus, t. ex. *Mieleni minun tekevi*, *aivoni ajattelevi*, *lähteäni laulamahan*, *Saa'ani sanelemahan*: min håg manar, min hjärna närer den tanken, att jag må skrida till sång, att jag må begynna orda (Kal. I: 1 ff.); *Piti naiset naurellani* (Kal. XI: 353).

Anm. 4. Om konstruktionen af **pitää** och **täytyy** jmf. äfven § 97, I.

b) Verbet **olla** med ett **adjektiv** såsom **predikatsfyllnad** samt **verba factiva**, hvilka angifva åstadkommandet af en **känsla** eller en **yttring** däraf, i fall **subjektet** följer **efter** predikatet, t. ex. *Aivan ter-*

veellistä on juoda vettä aamuisin: det är ganska häl-sosamt att dricka vatten om morgnarne; **Somap' on sotahan kuolla, kaunis miekan kalskehesen** (Kal. XXXVI: 31 f.); **Minun on mahdotoin** (det är omöjligt för mig) **kaikkia tietää;** **Paha on olla paimenessa, tyttölapsen liiatenki** (Kal. L: 75 f.); **Minua illettää nähdä häntä:** jag vämjes vid att se honom; **Lapsia peloittaa kuulla hirvittäviä satuja;** **Häntä arvelutti** (han hyste betänklig-het) **lähettää ainoa poikansa kaukaiselle matkalle;** **Minua nauruttaa kuulla tuon ilkiön kehumista;** **Minua huvittaa olla leikin johtajana.**

Anm. 1. I st. f. infinit. användas såsom **subjekt** i detta fall äfven **substantiva verba**, hvilket alltid måste ske, då **subjektet** går före **predikatet**, t. ex. *Veden juominen* l. *juonti on terveellistä;* *Sotahan kuoleminen on soma;* *Hänen näkönsä illettää minua* m. m. — Personens genitivus förbytes härvid till **allativus**, t. ex. *Paimenessa olo on liiatenkin tyttölapselle vaikea.* — Då subjektet har **fle**re **bestämningar**, **föredrages** i finskan vanligen verbets **infinitiv**, t. ex. *Paha on tehdä työtä myöhäiseen yöhön kynttilän valolla:* skadligt är att arbeta långt in på natten vid eldsljus.

Anm. 2. Det **totala objektet** till en såsom subjekt stående infinitivus sättes alltid i **nominativus**, jmf. § 11 c) III.

Anm. 3. Om en förnekad infinitiv i svenska är subjekt i satsen, kan i finskan **infinitivus I** af det förnekade verbet aldrig begagnas, utan i dess ställe **abessivus** af infinitivus III i förening med infinitiven **olla** eller **pysyä**, eller uttryckes detta subjekt genom någon annan **omskrifning**, t. ex. Det är bäst att **icke gå** dit: *Paras on olla* l. *pysyä sinne menemättä;* Det är klokast **att icke lyda** honom: *Viisainta on olla häntä tottematta;* Det är skam att **ej kunna läsa:** *Lukutaidon puute on häpeällistä* l. *häpeää on,* kun ei osaa lukea; Det är vanhe-drande för en hvar **att icke arbeta:** *Työtöinnä oleminen hä-päisee jokaista;* Det är illa **att icke utföra** ett förelagd arbete: *Paha on jättää määräältty työ tekemättä.*

II. Såsom **predikatsförstärkning** till **ofullständiga** verb, t. ex. *Minä lupaan tehdä, mitä pyydät:* jag lovar göra, hvad du begär; *Minä en jaksa kai-vaa ja kerjätä minä häpeen;* *En saata pyyntöäsi täyt-tää;* *Saapi jouset jouten olla, jalot kaaret kuivaella* (Kal. XXX: 411 f.); *Rauta tahteli tavata vanhempata veik-koansa* (Kal. IX: 68 f.).

Anm. 1. Sådana ofullständiga verb är: **Alan:** begynner, **aion:** ärnar, **annan:** låter, **jaksan:** orkar, **kehtaan:** täckes, **koen,**

koetan, försöker, käskan: bjuder, befaller, lupaan: lofvar, mal-tan: näntes, gifver mig tid, muistan: minnes, osaan, saatan: kan, saan: får, sallin: tillåter, tahdon: vill, taidan: kan, uh-kaan: hotar m. fl. — **Många** af dessa verb kunna äfven ut-göra ett fullständigt predikat, t. ex. *Tästä alkaa tie*; *Minä hä-peen työtäni*, muistan tehtäväni, saan kiitoksia m. m.

Anm. 2. Åtskilliga verb, hvilka i svenska hafva sin be-stämning i infinitivus, måste i finskan återgifvas genom en annan konstruktion. Sålunda heter: Hans tal afsåg att förbättra åhöraren: *hänen puheensa tarkoitti kuulijan parantamista*; Han fortsatte att läsa: *hän jatkoi lukemistansa*; Han valde att gå en annan väg: *hän katsoi paraimmaksi kulkea toista tietä*; Han älskade att uppehålla sig där: *hän rakasti siellä oloa* l. *hän oleskeli mielellään siellä*; Han begynte att skrifva: *hän alkoi kirjoittaa* l. aloitti kirjoittamisensa.

Anm. 3. En för finskan egendomlig konstruktion före-kommer vid de s. k. **verba descriptiva** (jmf. § 5, ann. 4), i det att hufvudverbet, beroende af dessa verb, sättes i infinit. I. Härvid föregår vanligtvis **hufvudverbet** detta verbum descrip-tivum, t. ex. *Renki ajaa suhutteli tietä myöden*: drängen körde i sakta mak längs vägen; *Mitä lapsi tuolla itkee hyryttelee* (grå-ter sakta); *Hevonen juosta hykytti* l. *hykytti juosta* (sprang skum-pande). — På samma sätt säges: *Minä hulluttelin myydä taloni*: jag var nog däraktig att sälja min gård.

Anm. 4. Vid verben annan, käskan och sallin (suon) sättes **föremålet**, som erhåller **tillåtelsen** eller **befallningen**, i genitivus, t. ex. *Annapas ajan kulua*, *päivän mennä*, *toisen tulla*, *taas minua tarvitahan* (Kal. L: 491 ff.); *Käske pojan tuoda hevonen tänne*; *Isäntä sallei (soi) palkollisten olla yhden päivän vapaina*; *Annettiinko lapsen jäädä kotia*; *Enpä ole käskenyt hänen tulla tänne*. — Ett nomen såsom **fyllnadsord** till verbet **olla** ställes härvid i **accusativus**, **partitivus** eller **essivus**, t. ex. *Käski poikansa olla kuuliaisen* (lydig); *Hempeä äiti antoi lapsiensa päiväkaudet olla laiskana*; *Salli meidän olla alhaisia*. — Är den handling, hvilken tillåtes eller påbjudes, i svenska uttryckt genom ett **passivum**, användes i finskan **infinit**. **I activi**, t. ex. Guvernören befalde fängarne **föras** på slot-tet: *maaherra käski viedä vangit linnaan*; Jag tillät ett torp **uppföras** på min lägenhet: *annoin l. sellein rakentaa torpan tilallen*; Konungen låter landet **förstöras** af fienderne: *kunin-gas antaa vihollisten hävittää maan*.

Anm. 5. Då **kopulan** är en form af verbet **vara** och en **svensk infinitivus** därvid står såsom **predikatsfyllnad**, återgives denna infinitivus i finskan med **partit. sing. af infinit. IV**, t. ex. *Kasken polttaminen on metsän raiskaamista*: att bränna sved **är** att **förstöra** skogen; *Luvaton ottaminen on va-rastamista*: att taga olofligt **är** att **stjäla**; *Onko tämä rihen*

puimista: skall detta vara (kallas) att tröskas ria; *Tämä ei ole kutsumista:* detta är icke att bjuda l. att blifva bjuden.

III. Såsom bestämning till **substantiv** för att uttrycka den **handling**, hvartill substantivets begrepp **föranleder**, t. ex. *Minulla on aikaa tulla tykösi:* jag har tid att komma till dig; *Pojilla on lupa mennä luistimaan;* *Minä sain käskyn ottaa varkaan kiini;* *Maa-herran on valta eroittaa nimismies virasta(an);* *En saanut tilaisuutta tuoda asiaani esille.*

Anm. 1. Denna infinitivform hänför sig hälst till ett såsom **subjekt** eller **objekt** stående substantiv Jmf. exx. i regeln. — Eljes användes vanligen **infinitivus IV** eller något **substantivum verbale**, hvilket då oftast ingår en **sammansättning** med det substantiv, hvilket motsvarar det svenska hufvudordet t. ex. *Sinä saat monta vihamiestä moittimis-halullasi:* du åsamkar dig många fiender genom din **lust** att **klandra;** *Lasta kiitettiin lukemishalustaan:* (för sin **lust** att **läsa**); *Akka on mainio noitumisen taidostaan l. noitumistai-dostaan* (**förmåga att trolla**). — Samma konstruktion kan användas äfven då substantivet är subjekt eller objekt, ss. *Hän-nellä on laulamiskyky l. kyky laulaa;* *Minä keksin valituksen syyn l. syyn valittaa.*

Anm. 2. I poesi anträffas understundom den kortare formen i förening med **suffix**, t. ex. *Onpa syytä itkeäni, vaivoja valittoani:* orsak har jag nog att gråta, vedermödor att beklaga (Kal. IV: 55 f.).

IV. Såsom bestämning till **adjektiv** för att uttrycka den handling, **med afseende hvarå** adjektivets egenskap utsäges om något. Om den **person**, hvilken handlingen tillägges, är utsatt, uttryckes den med **genitivus**, t. ex. *Jumalan käskyt ovat mahdottomat täyttää:* Guds bud äro omöjliga att fullgöra; *Tuo kir-ja on hyödyllinen lukea:* den där boken är nyttig att läsa; *Sepä oli iloista kuulla;* *Tätä asiaa katson vai-keaksi toimittaa;* *Kirjat ovat hyödylliset lasten lukea:* böckerna äro nyttiga **att läsas af** barn; *Nämät ruuat ovat terveelliset sairasten nauttia (att **ätas af sjuka**).*

V. Såsom bestämning till **verb** för att uttrycka **ändamålet** med dessas handling

a) **utan** en föregående **subjekts-genitiv**, t. ex. *Isä toi lapsillensa omenoita syödä:* fadren hämtade åt sina barn äppel att **ätas**; *Minulla on rahaa antaa si-nulle:* jag har penningar att **gifva** åt dig; *Suutari te-*

kee saappaita myydä (att försäljas l. till salu); *Onko teillä huoneita hyyrätä?* — Man säger äfven: *panen*, (*lasken*), menen maata: jag lägger mig, går att sovva.

Anm. 1. I st. f. denna form kan äfven **essivus** och **translat.** af **partic.** **I pass.** användas, t. ex. *Suutarilla on saappaita myytäväänä*; *Isä toi omenoita syötäväksi*; *Suutari tekkee saappaita myytäväksi* m. m.

Anm. 2. Infinitiv sättes i ostfinskan till verbet **olla** för att uttrycka den handling, som är i begrepp att ske, t. ex. *Olin kuolla*: jag var nära att dö; *Tuli tuhmaksi rupesi*, oli *polttaa* (*polttaa*) *poloisen*, *rauta raukan veikkosensa* (Kal. IX: 71 ff.).

b) **tillsammans med genitivus af personen**, som utför **bihandlingen**, t. ex. *Isä toi omenoita lasten syödä*: fadren hämtade äppel att ätas af barnen; *Rievut viskoi virran vieä*: han slängde blöjorna att **bortföras** af vattnet (Kal. XXXI: 227); *Myös on marjoja mäellä, ahomailla mansikoita, poimia sinun poloisen* — i prosa: *sinun poloisen poimia* — (Kal. III: 575 ff.); *Tupa on tehty miesten tulla, talli seisoa oriitten* — i prosa: *oriitten seisoa* — (ordspr.).

Anm. 1. Denna konstruktion får ej användas, om infinitiven skulle hafva **objekt**. Man får således ej säga: *Tuotiin kovasin* (*slipsten*) *miehen hioa veistää*, utan: *tuotiin kovasin*, ettå mies hioisi veistää. — I poesi förekomma dock undantag, jmf. Kal. I: 25 ff. m. fl.

Anm. 2. I st. f. infinit. I kan **translat.** (och vid verbet **olla essivus**) af **particip.** **I pass.** oftast användas, t. ex. *Rievut viskoi virran vietäväksi*; *Marjoja on mäellä tytön poimittavaksi* l. *poimittavana* m. m.

§ 90. **Infinitivus I** förekommer ej af **passivum**, utan passivets infinitivus i finskan återgives i finskan

a) med **infinit.** **I af aktivum**, om infinitiven är **predikatsförstärkning**. **Verbū finitum** sättes därvid **i passivum** eller också användes **3:dje pers. sing.** af **aktivets** tempora impersonelt (jmf. § 2, anm.), t. ex. *Tämä kaupunki voidaan valloittaa* l. *tämän kaupungin voipi valloittaa*: denna stad kan eröfras; *Kirjat saadaan myydä* l. *saa myydä*: böckerna få försäljas; *Paha koira täytyy tappaa*: den arga

hunden måste **dödas**; *Köyhää tulee auttaa*: den fattige bör **understödjas**; *Ahkeraa oppilasta ei tarvitse muistuttaa (påminnas)*.

b) genom **omskrifning** med tillhjälp af verb eller genom **substantiv**, då den svenska infinitiven är satsens **subjekt** eller **objekt**. — En **jakande** infinitiv **utan agent** återgives vanligen genom **translat.** af **particip.** II pass. i förening med **infin.** IV af **tulla**; en **förnekad** infinit. **utan agent** genom **abess.** af **infin.** III act. i förening med **infin.** IV af **jäädä**. Sålunda heter: Att **berömmas** fröjdar den äregirige, att **icke berömmas** bedröfvar honom: *kiitetyksi tulainen* (l. *kiitos*) *ilahuttaa kunnianhimoista*, *kiittämättä jääminen surettaa häntä*; Att **icke straffas** anser jag skadligare än **att straffas** för en begången förseelse: *rankaisematta jäämistä luulen vahingollisemmaksi kuin rangaistusta* (l. *rangaistukseen joutumista*) *tehdystä rikoksesta*; Att **skickas** till en aflägsen ort syntes honom vara detsamma som att **landsförvisas**: *lähetys kaukaiseen paikkaan näytti hänestä maanpakolaisuudelta*; Att **älskas** af barnen är föräldrarnes ljufvaste lön: *lasten rakkaus* l. *rakkaus lasten puolelta on vanhempain suloinin palkka*; Det glädjer läraren **att älskas af** eleverna, men det smärtar honom att **icke älskas** och lydas af dem: *opettajaa ilahuttaa olla oppilisten rakkaudessa* l. *rakkauden esineenä, mutta häntä tuskastuttaa jäädä heidän rakkauttansa ja kuuliaisuuttansa paitsi* l. *jos hän jää* (l. *kun hän jää*) *heidän rakkauttansa paitsi*; Att **icke åtlydas af** barnen är ledsamt för en fader och moder: *lasten tottemattomuus on ikävä isälle ja äidille*.

Anm. 1. Om återgivandet af passivets infinit. i svenskan, då denna angifver ändamålet med huvudverbets handling, se § 89 V a, b. — Jmf. äfven § 89 II anm. 4 och IV.

Anm. 2. Om det **svenska passivets** öfversättande öfverhufvud i finskan genom **intransitiva verb** se § 8, anm. 1.

Anm. 3. Ett **nomen** såsom **fyllnad** till en af ett passivt verb beroende infinitivus ställes alltid i **pluralis**, om dess kasus är **nominat** eller **partit.**, t. ex. *Kyllä luvattiin*

kumminkin olla ahkerat l. *ahkeria*: nog lofvade man åtminstone vara flitig. — Af **essivus** och **translativus** åter kan både **singularis** och **pluralis** användas, t. ex. *Koetetaan toisella kertaa olla viisaampana* l. *viisaampina*; *Kyllä aiottiin tulla rikkaaksi* l. *rikkaaksi*, mutta ei *tultukaan*. — Jmf. § 8, anm. 5.

§ 91. Den **längre** formen af **infinitivus I** sättes såsom bestämning till **verb** för att uttrycka **afsiiken** med dessas handling. Infinitiven måste då **alltid** hafva **suffix**, t. ex. *Minä juon vettä terveyttäni parantaakseni*: jag dricker vatten för att förbättra mitt hälsotillstånd; *Lyökäämme käsi kätehen, lauloaksemme* (= *laulaaksemme*) *hyviä, parahia pannaksemme*: hand i hand vi då må taga för att sjunga goda kväden, fram de bästa sånger lägga (Kal. I: 21 ff.); *Minulla on lupa oleskella täällä paikkakunnan kieltilä oppiakseni*; *Heidän täytyi mennä kylään ruokaa saadakseen*. Jmf. § 97 II anm. 2, IV a) anm. 3. — Beväktadt härmad säges: *Mies on luullakseeni (tietääkseeni) rikas*: mannen är **enligt** **hvad** **jag** **tror** (så **vidt** **jag** **vet**) **rik**.

Anm. 1. Den längre formen af infinit. I användes vanligast, då **suffixen** därvid hänför sig till **hufvudverbets subjekt**, till **adessivus** vid verbet **olla** eller till **genitivus** vid de **impersonella** talesätten, jmf. exx. i §. Även i andra fall kan dock den suffixerade translativen användas, isynnerhet om suffixen hänför sig till det genom allat. uttryckta **aflägsnare objektet**, t. ex. *Tänne tuotiin kirjoja lukeaksemme*; *Isäntä antoi minulle maata torppaan rakentaakseeni*; *Anna lapselle maitoa (hänen) juodaksensa*. — Bättre uttryckas de senare fallen likväl genom den **kortare** **formen** af **infinit. I**, **translat. af particip. I** **passivi** (jmf. § 89 V a, b jämte anm.) eller en **bisats**, t. ex. *Kirjoja tuotiin meidän lukea* l. *luettavaksemme l. jotta me saisimme lukea*.

Anm. 2. **Objektet** till denna form ställes vanligen i **partitivus**. Isynnerhet i **poesi** förekommer dock ofta **nomin.** och **accus.**, t. ex. *Onko saarella sioa minun leikki lyöäkseni* (Kal. XI: 127 f.); *Veti veitsensä tupesta leivän leikkaellaksensa* (Kal. XXXIII: 81 f.).

Anm. 3. Då den **finala** satsen i svenska är **förnekad**, kan den **icke** återges i finskan med **infinitivus I**. Sålunda heter: „Gossen läser flitigt om sommaren, för att han icke måtte glömma hvad han lärt sig“: *poika lukee ahkerasti kesä-aikana, ettei hän unohtaisi, mitä hän on oppinut* (aldrig: *ei unohtaaksensa*).

Infinitivus II.

§ 92. **Inessivus** af infinit. II användes för att uttrycka den handling, **under hvars fortgång** hufvudhandlingen inträffar. I svenska återgives denna form oftast genom en **temporalbisats**, t. ex. *Aika menee arvellessa, päivä päättää käännellessä*: tiden förflyter, medan man betänker sig, dagen, medan man vänder på hufvudet (ordspr.); *Kyllä hyvin eläissä paljokin kuluu*: nog går också mycket åt, då man lefver väl (ordspr.); **Mennessä** (under framfarten) *viivyttiin päivä, tullessa* (på återfärden) *viikko*. — Om återgivandet af en **öfverstånden** handling i temporalsatser jmf. § 109.

Anm. Inessivus af infin. II uttrycker stundom äfven den handling, med hvars början hufvudhandlingens början sammanfaller, t. ex. *Hänen nähdessäni tulin iloiseksi*: vid åsynen af honom blef jag glad.

§ 93. **Subjektet** till infinitivens handling återgives med **suffix**, om det är detsamma som hufvudverbets subjekt, men i öfriga fall med **genitivus**, hvarvid jämte genit. af personalpronomina äfven suffixen plägar utsättas, t. ex. *Palatessani poikkesin kirkonkylään*: då jag återvände, vek jag in i kyrkbyn; *Niut' ennen isoni lauloi kirvesvartta vuollessansa*: dessa sjöng min fader fordom, då han slöjdade sitt ykskaft (Kal. I: 37 f.); *Susi näki miehen ja meni hänen lähetessänsä* (då mannen nalkades) *metsään*; *Sinun iloittessasi itken minä*; *Talven tullessa lähevät muuttolinnut muille maille*; *Tiellä kissat, tiellä koirat pahan vainon leipoessa* (ordspr.).

Anm. 1. Då den temporalets **bisatsen** i svenska föregår hufvudsatsen, står det för hvardera gemensamma subjektet i bisatsen och angifves i hufvudsatsen endast genom ett pronom. Vid förkortandet af denna bisats i finskan öfverföres subjektet till hufvudverbet, t. ex. Då **husbonden** kom hem, sjöng **han**: *kotiin tullessansa lauloi isäntä*; Då grannens **hustru** såg elden, skyndade **hon** till sin man för att förkunna detta: *valkean nähdessänsä naapurin vaimo riensi miehensä tykö ilmoittamaan tätä*.

Anm. 2. Vid **adessivus** med **olla** och **i** **impersonella** satser får vid iness. af infinit. II **suffixen ensam** användas, då den har afseende på personen, hvarom i satsen något utsäges,

t. ex. *Miehellä oli paljo rahaa isännäksi ruvetessansa; Minua janotti kulkeissani vainiolla; Hiki laiskan (laiskan on hiki) syödessänsä, vilu työtä tehdessänsä* (ordspr.). — Även i andra fall användes stundom suffix utan motsvarande **genitiv**. Detta inträffar isynnerhet vid **1:sta** och **2:dra** pers. suffix. T. ex. *Meiltä palatessansa katosi hänetä huvi (= kadotti hän hui-vinsa); Järvellä kulkeissamme tuuli tyveni; Autuas ero mullen suo täältä lähteissän* (Lönnrot, Virsikirja).

§ 94. Inessivus af infinit. II användes **äfven i passivum**, t. ex. *Kirkkoa rakennettaissa tapahtui suuri onnettomuus*: medan kyrkan uppfördes (eg. medan man uppförde kyrkan), inträffade en svår olyckshändelse; *Eikä lie sinua nähty tätä maata saataessa, ilmoa suettaessa* (Kal. III: 245 ff.); *Tämä seteli on vaadittessa* (vid anfordran) lunastettava.

Anm. 1. Om denna infinit. i svenska återgives med en bisats, blir det finska objektet i svenska subjekt. Jmf. exx. i §.

Anm. 2. **Objektet till inessivus** måste alltid sättas **i partit.**, då verbets handling tänkes fortgående. Jmf. § 11 b) III. — Med **accusativus** stå isynnerhet de verb, hvilka icke kunna uttrycka en sådan fortgående handling, ss. *näen*, *huomaan*, *havaitsen*, *keksin* och *kuulen*, t. ex. *Karhun änen kuullessani pelästyin*.

Anm. 3. **Förnekningen** af iness. värkställes sålunda, att det **förnekade verbet** ställes i **abessivus** af **infinit.** III (jmf. § 97 VII) och därtill fogas **infinit.** II **inessivus** af hjälpp-verbet **olla**, t. ex. *Toisten pojain lukematta ollessa luen minä*: medan andra gossar ej *läsa*, läser jag; *Työtä tekemättä oltaessa maattiin*: medan man icke arbetade, sofde man. — **Vanligare** är dock att härvid begagna en **bisats**, ss. *Sillä aikaa kun toiset pojat eivät lue, luen minä o. s. v.*

§ 95. Instruktivus af infinit. II begagnas för att närmare bestämma **sättet**, hvarpå hufvudhandlingen sker, eller därmed **åtföljande omständigheter**. Understundom kan **bihandlingens subjekt** därvid ställas i **genitivus**. T. ex. *Äiti meni käyden kylään ja lapsi tuli juosten perässä*: modren begaf sig gående till byn och barnet kom springande efteråt; *Meni itkien kotihin, kallotellen* (högljutt gråtande) *kartanolle* (Kal. IV: 37 f.); *Ei maaten* (medan **man** ligger) *markat juokse, istuen isot hyvyydet* (ordspr.); *Kuuset paukkuen* (med brak) *palavat, hullut kulkevat kehuen* (ordspr.); *Mies luki kirjeen kaikkien*

kuullen: mannen uppläste brefvet, så att alla hörde på; *Tuossa hän kaikkein nähden riitelee; Kyllä se minun tieteni, luulteni (så vidt jag vet, tror) on tosi.* — *Olin tullen, mennen pappilassa:* jag var både på fram- och återresan på prästgården.

Anm. 1. Denna form förekommer ej i **passivum**.

Anm. 2. Några skriftställare sätta vid **ollen** handlingens subjekt i **nominativus**, t. ex. *En anna sinulle rahaa, ollen minulla syy siihen.* — Ett sådant bruk torde dock knapt förståna efterföljd.

Infinitivus III.

§ 96. Då ändelsen för **infinitivus III** sättes till verbets stam, uttrycker denna form **substantivt** den **fullbordade handlingens resultat**, ss. Sanoma: det som blifvit sagdt, **sägen**, **tidning**; Tekemä: det som blifvit gjordt, **handling**, **värk**; Runoelma: dikt, skaldestycke; Elämä: lif; Kuolema: död. — Denna form användes äfven för att återgifva det **svenska praeteritum particip. passivi**, då participet har **agent**. **Agenten** uttryckes härvid med **genitivus** eller med **suffix**, hvilken suffix fogas till den verbala formen, t. ex. *Isän antama lahja on rakas lapselle:* en af fadren gifven gäfva är kär för barnet (*annettu lahja*: gifven gäfva); *Lämmin paita liinainenki oman äitin ompelema, vilu (kall) vaippa villainenki vaimon vierahan tekemä* (ordspr.); *Kirjoittamassasi kirjeessä* (uti det af dig skrifna brefvet) *et puhunut tänne tulostasi ollenkaan;* *Minä lähden huomenna ostamaani taloon;* *Tämä pöytä on oma tekemäni:* detta bord är gjordt af **mig själf**; *Hänen itse kyntämässänsä pelloissa rehotti kaunis laiho:* på de af **honom själf** plöjda åkrarne frodades en rikligt växande säd.

Anm. 1. Emedan infinit. III substantivt angifver en **slutförd** handlings **resultat**, kan vid sådana verb, hvilka uttrycka en **känsla** eller **sinnesstämnings**, den i § omnämnda konstruktionen **icke** användas. Man kan sälunda ej säga: *isän rakastama lapsi*, utan *lapsi*, *jota isä rakastaa* eller *isältä rakastettu lapsi*; ej: *Kadehtimani naapuri*, utan *naapuri*, *jota minä*

kadehdin l. olen kadehtinut. — Likaså bör 3:dje infinitiven undvikas, då det svenska participet har flere bestämningar. Sålunda heter „den af min fader ur spillrorna efter den plötsliga branden räddade egendomen“: *tavara, jonka isäni pelasti äkillisen palon raunioista.*

Anm. 2. **Substantivt** kunna understundom några kasus af denna form användas äfven i de ord, hvilka ej öfvergått till rena substantiv, t. ex. *Kiitoksia tänne tulemastasi; Älä lisää mitään papin kirjoittamaan; Henkensä heittämällä hän rikoksesta sovitti.* — **Hällre** användas härvid dock **substantiva verbalia**.

Anm. 3. I **poesi** användes ofta denna form i samma betydelse som det svenska praeteritum partic. passivi, äfven utan att en agent är utsatt, t. ex. *Viel' on muitakin sanoja, ongelmoita oppimia, tie-ohesta tempomia, kanervoista katkomia, risukoista riipomia* (Kal. I: 51 ff.).

§ 97. I rent **verbal** betydelse användas af **infinit. III** i singularis:

I. **Genitivus** i förening med pitää och understundom i förening med täytyy, t. ex. *Sinun pitää usein käymän kirkossa: du måste ofta besöka kyrkan; Pojan pitää antaman vanhemmillensa tieto olopaikastansa; Minun täytyy tuleman teille; Se työ pitää tehtämän: det arbetet måste göras.*

Anm. 1. I **ostfinskan** användes icke denna form, utan i dess ställe den kortare formen af infin. I act., jmf. § 89 I a).

Anm. 2. Anm. 1 och 2 till § 89 I a) finna äfven här sin tillämpning.

Anm. 3. **Genit. af passivets infin. III** får användas, då **personen**, för hvilken något är af nöden, **ej är utsatt**. Det svenska subjektet blir därvid i finskan objekt, t. ex. *Ruis pitää nyti leikattaman: man måste nu skära rågen (rågen måste skäras); Tätä kirjaa pitää luettaman, sillä se on opettavainen.*

II. **Inessivus**, som uttrycker den handling, **i** **hvars utförande** någon **är stadd**, t. ex. *Herrat ovat kävelemässä, uimassa, metsästämässä: herrarne ärö på spatserfärd, simfärd, jakt; Kävitkö Turussa kouluja tarkastamassa: var du i Åbo för att inspektera skolorna; Viel' olin miesnä kuumentena ilman piletä pistämässä, tavon kaarta kantamassa* (Kal. III: 255 ff.).

Anm. 1. **Objektet till denna form står vanligen i partit.** och ställes hälst före det styrande **verbet**.

Anm. 2. Jämte iness. af denna form kan understundom den **längre** formen af **infinit.** I användas, då **stället**, hvarest

bihandlingen sker, tillika är **utsatt**, t. ex. *Minä olin rannassa uimassa l. minä olin rannassa siellä uidakseni; Minä kävin jäällä luistimassa l. siellä luistiakseni.* — Iness. uttrycker då sysselsättningen med självva handlingen, infin. I handlingen såsom subjektets afsikt.

III. **Elativus**, som uttrycker den handling, **hvarmed** någon upphör att sysselsätta sig eller **hvarifrån** någon afhålls, t. ex. *Tulen juuri uimasta*: jag kommer just nu ifrån en simfärd; *Ystäväni esti minun puilaan joutumasta*: min vän hindrade mig att råka i nöd; *Joko lakkaat (herkeät) lukemasta*; *Kielsi vanha Wainämöinen hopealle horjumasta, kullalle kumartamasta* (ordspr.); *Kun minä suutuin survomasta* (arbeta med stampjern), *väsyin vettä kantamasta, suurus suustani putosi, hyvä leipä leuoiltani* (ordspr.); *Minä tapasin opettajan kotoa lukemasta* (läsande).

Anm. Sådana verb, hvilka företrädesvis står med elativen af infinit. III, ärö **förnämligast** följande: *estän*: jag hindrar, *herkeän*: upphör, *häpeen*: blyges, *kartan*: undviker, *kiellän*: nekar, *kieltäyn*: vägrar, *laiminlyön*: försummar, *takkaan*: slutar, *suutun*: ledsnar, *unhotan*: glömmer, *varoitan*: varnar, *viivyn*: dröjer, *väsyn*: tröttnar. — **Objektet** till denna elativus står i **partitivus** och ställes vanligen före det styrande verbet.

IV. **Illativus**, som uttrycker den handling, **hvarmed** någon begynner eller är **skicklig** att sysselsätta sig. Denna kasus användes såsom bestämning till:

a) **Verb**, hvilka uttrycka en **rörelse** eller ett **tillstyrkande, inledande, vänjande** m. m. (jmf. § 62), t. ex. *Veli kulta, veikkoseni, lähe nyt kanssa laulamahan*: du min egen, gode broder, red dig nu med mig att sjunga (Kal. I: 11 f.); *Siitä seppo Ilmari-nen nousi kuuta noutamahan, Otavaista ottamahan* (Kal. X: 145 ff.); *Isäntä panee poikansa palvelemaan*; *Ke-hoita (ylltyä, käske, houkuttele)* ystäväisi tulemaan tän-ne; *Minä pakotan (vaadin) sinun tottelemaan itseäni*; *Vanhempain tulee totuttaa lapsiansa työtä tekemään*; *Nälkä Lappalaisen ampumaan opettaa* (ordspr.).

Anm. 1. Rupeen såsom intrans. står tillsammans med illat. af infinit. III, alan såsom transit. med infinit. I, (jmf. § 89 II anm. 2) t. ex. *Minä rupeen lukemaan eller alan lukea*. — Ennätän:

„jag hinner“ står med hvardera formen, t. ex. *Joko hän ennätti mennä l. menemään?*

Anm. 2. Illativus af infin. III förekommer stundom, isynnerhet i en lifligare framställning, äfven utan något styrande verb (**Infinitivus historicus**), t. ex. *Nytkö pojat juoksemaan*: nu må man tro, att gossarne begynte springa; *Minäpä täyttää kurkkua huutamaan*; *Emo tuosta itkemähän, kyynelevierus viere-mähän* (Kal. IV: 435 f.).

Anm. 3. Vid de verb, hvilka uttrycka rörelse, kan äfven infin. I i den längre formen begagnas, jmf. § 91. Infin. I uttrycker då subjektets **afsikt** med rörelsen; illat. af infin. III rörelsens **mål**. Om det beroende verbet ej har någon lokalbestämning, användes härlre illat. af infin. III, t. ex. *Minä menen metsäään ampumaan l. m. m. m.*, siellä ampuakseni; *Poika juoksee niittyyn hevosta tuomaan l. sieltä hevosta tuodaksensa*; *Mies jää kotia kirjettä kirjoittamaan l. siellä kirjettä kirjoittaaksensa*.

Anm. 4. Den handling, som genom illat. af infinit. III uttryckes, hänför sig till **subjektet**, om **hufvudhandlingen** är **intransitiv**, men till **objektet**, om den är **transitiv**. Jmf. exx. i IV.

b) **Adjektiv** och **particip**, hvilka styra illativus (jmf. § 65), för att uttrycka den handling, **med afseende hvarå** en egenskap utsäges om subjektet, t. ex. *Mies on valmis* (*taipuva, mieluinen, halukas, vel-vollinen*) *lähtemään sotaan*: mannen är färdig (böjd för, beredvillig, lusten, skyldig), att begifva sig i krig; *Poika on hyvä juoksemaan*: gossen springer bra; *Koira on paha puremaan*: hunden biter gärna; *Lapsi on huono lukemaan*: barnet läser illa; *Isäntä on tottunut työtä tekemään*; *Lintu on luotu lentämähän, huolellinen lau-lamahan* (ordspr.). — På samma sätt säges: *Sinä et ole mies sitä tekemään*: du är ej **karl** (**vuxen**) att göra detta.

Anm. 1. Genom **illativus** af infinit. III, då det är bestämning till ett adjektiv, angives en handling, som **subjektet** själfst **utför**, genom den kortare formen af infinit. I, (jmf. § 89 IV) den handling, för hvars värfan **subjektet** är utsatt, t. ex. *Poika on hyvä lukemaan*: gossen läser väl; *Kirja on hyvä lukea*: boken är nyttig att läsa (*kaikkein lukea*: att läsas af alla). Infinit. I kan därför stundom utbytas mot translat. af particip. I **passivi**, t. ex. *Ruoka on terveellistä nauttia l. nau-tittavaksi* (*sairasten nauttia l. nautittavaksi*).

Anm. 2. I svenska bör man noga uppmärksamma, när infinitiven är subjekt och när den är bestämning till ett adjek-

tiv, emedan infinitivens satsställning i dessa fall ofta vid första påseendet förefaller likformig, t. ex. Det är roligt att leka: *hauska on leikitellä*; Gossen är färdig att leka: *poika on valmis leikittelemään*.

Anm. 3. **Inessivus** och **illativus** af infinit. III förekomma **icke i passivum**. Såsom motsvarande former användas i **passivum essivus** och **translativus** af **particip.** I, t. ex. *Minä kävin koulussa opettamassa* (för att lära, ope-ttavana: för att läras); *Mies tuli saunaan kylpemään* (för att bada, kylvettäväksi: för att badas).

V. **Adessivus**, som uttrycker:

a) den handling, som någon är **i begrepp** att företaga sig. Härvid användes **alltid suffix**, t. ex. *Olen juuri lähtemälläni*: jag är just i begrepp att af-resa; *Olin jo nukkumallani, kun sinä kolkutit ovea*; *Vi-hollinen oli juuri kaupungin valloittamallansa, kun rau-ha solmittiin*.

Anm. Denna betydelse motsvarar hufvudbetydelsen hos adessivus af substantiven, emedan subjektet befinner sig **vid en handling**, men ännu ej är därmed sysselsatt.

b) den handling, som utgör **medlet**, hvarigenom hufvudhandlingen uträttas (jmf. § 69), t. ex. *Ostamalla kaikkia saapi*: genom att köpa kan man erhålla allting; *Linnut kulkevat lentämällä*; *Matti kulutti aikaansa tyhjiä toimittamalla*; *Jonka saapi vuolemalla* (tälja), *sen syöpi nuolemalla* (slicka), ordsp.

Anm. *Linnut kulkevat lentäen* uttrycker **sättet**, huru fåglarne röra sig; *Linnut k. lentämällä medlet*, som möjliggör fåglarnes rörelse.

VI. Ablativus, som uttrycker den handling, **för hvars skull** hufvudverbets handling **ej inträffar** (jmf. § 72), t. ex. *Vastustajani riitaa pitkittämältä en kahteen päi-vään päässyt keräjistä*: emedan min motpart fortsatte tvisten, slapp jag ej på två dagar ifrån tinget.

Anm. Användningen af denna ablat. är ytterst **sällsynt**. I dess ställe nyttjas ablativus af substantiva verbalia.

VII. Abessivus, som uttrycker den handling, **utan hvars medvärkan** hufvudhandlingen sker. **Per-sonen**, som utför den genom abessivus angifna hand-lingen, uttryckes med **genitivus** eller med **suffix**, t.

ex. *Minä tulin tänne isältäni lupaa kysymättä*: jag kom hit **utan att begära** lof af min fader; *Sen asian minä tiedän sinun sanomattasikin*: den saken känner jag, äfven utan att du talar derom; *Vihollinen lähestyi muuria vartian huomaamatta* (utan att **märkas af** väktaren); *Sorea sotainen tauti, äkin (hastigt) poika pois tulevi, potematta* (utan att sjukas) *pois menevi, laihtumat ta lankeavi* (Kal. XXXVI: 33 ff.).

Anm. 1. Abess. af infinit. III är egentligen en **förnekad infinitivus**.

Anm. 2. **Objektet till abess. af infinit. III** ställes alltid i partit. och föregår hälst det styrande verbet. Denna form står dock aldrig självständigt, utan utgör städse **bestämning till ett verb eller verbalt substantiv**. Då en **förnekad infinitiv** i svenska är **subjekt eller objekt**, måste därför i finskan verbet **olla** eller en därav härledd form tilläggas, t. ex. „*Att icke lyda dig* hade varit bättre“: *parempi olisi ollut olla sinua tottelematta* I. *sinua tottelematta oleminen olisi ollut parempi*; Kom ihåg att **icke gråla** i dag: *sinun pitää muistaa olla tänäpänä riitelemättä*. — Ofta återgives det svenska „**utan att**“ i finskan genom mutta ei eller eikä, t. ex. „Jag har länge bott här **utan att** ännu hafva lärt känna min granne“: *Olen kawan asunut tällä, mutta en ole vielä oppinut tuntemaan naapuriani*; „Du har varit bra djärf till sjös **utan att** lida någon skada“: *sinä olet ollut hyvin rohkea merellä etkä ole kuitenkaan vahinkoa saanut*. — I **poesi** påträffas äfven **totalt** objekt till denna form, t. ex. *Oisin heinänä helynnyt, kukostellut kukkapääänä, nämät kummat kuulematta, haikeat havaitsematta* (Kal. XXXV: 251 ff.); *Ei kasva Kalevan kaura ilman maan alistamatta, ilman kasken kaatamatta, tuon tulella polttamatta* (Kal. II: 253 ff.).

Anm. 3. Före denna abess. kan **ilman** ställas såsom **förstärkning**, isynnerhet om en **motsats** framhålls, t. ex. *Morsian meni vaativat vihille, mutta ilman vaativat ei mennyt ylkä*: bruden gick till vigseln utan tvång, men otvungen gick ej fästmannen.

Anm. 4. Då abess. af verba **transitiva** användes såsom bestämning till verben **olen** och **pysyn** utan att ett objekt till denna abess. är **utsatt**, har den **oftast passiv betydelse**, t. ex. *Kirje on vielä kirjoittamatta*: brevet är ännu **oskrifvet**; *Palkka on vielä pojalle antamatta* (ej **gifven**); *Haava on parantamatta*: såret är **obotadt** (*h. on parantamaton*: såret är **obotligt**); *Puute on vielä poistamatta*: bristen är ännu ej afhjälpt (**poistamaton**: kan ej afhjälpas); *Niin laiskalta pojalta läksy pysyy lukematta*: för en så lat gosse **förblir** lexan **oläst**. — **Jää**n och **jätän** stå **merendels** med abess. af **transitiva** verb, hvilka då **alltid** hafva **passiv** betydelse, t. ex. *Kirje jää vielä*

lukematta: brefvet blef ännu **oläst**; *Jätitkö minun lukematta*: lämnade du mig **oräknad** (räknade du ej mig); *Minkä kerran tekemättä jättää, se usein tekemättä jäakin*. — En **ablativus** vid *jää*n uttrycker härvid personen, som **underläter** att utföra den transitiva handlingen, t. ex. *Se kirja jää sinulta lukematta*: den boken blir för dig **oläst**.

Infinitivus IV.

§ 98. Ändelsen **-minen**, tillagd till verbets stam, uttrycker verbets handling **substantivt**, och den sålunda bildade formen böjes i alla kasus och numerus, t. ex. *Vaatteiden tekeminen ei näytä sinulta menestyvän*: **förfärdigandet** af kläder tyckes ej vilja lyckas för dig; *Päivän muut tekemiset estivät lukemistani*: de öfriga **göromålen** för dagen hindrade min **läsning**; *Semmoisella lukemisella ei pitkälle päästä*; *Mitä sinun siellä on tekemistä*: hvad har du där att skaffa; *Onko tämä saarnan pitämistä* (jmf. § 89 II anm. 5); *Minulla on paljo tekemistä*: jag har mycket att göra; *Eikö sinulla ole mitään lukemista*.

§ 99. För att uttrycka en handlings **oafbrutna fortskridande** fogas ofta till ett verb **partitivus sing.** af samma verbs **infinit.** IV tillsammans med **suffix (Verbum continuativum)**, t. ex. *Poika ampuu ampumistansa, mutta ei saa saalista*: gossen skjuter **med** ens l. **fortfar att** skjuta, men får icke något byte; *Vaikka kuljemme kulkemistamme, niin matkaa yhä kestää*; *Aamusta alkain olen istumistani istunut kirjoituspöydän ääressä*.

Anm. Denna konstruktion förekommer ej vid **ofullständiga** verb med predikatsfyllnad. Man säger sålunda ej: *Hän kasvoi kasvamistansa suuremmaksi*, utan: *hän kasvoi yhä suuremmaksi*.

§ 100. **Verbalt** förekommer denna form i

a) **Nominativus** sing. såsom **subjekt** till verbet **olla** och utsäger då verbets handling såsom **nödvändig**. **Personen**, för hvilken handlingen är nödvändig, ställes i **genit**, t. ex. *Minun on kouluun meneminen*: jag måste

gå i skolan; **Pojan on tämä kirja** [jmf. § 11 c) III] lukeminen: gossen måste genomgå denna bok; *Sitä kuutta kuuleminen, jonka juurella asunto* (ordspr.).

Anm. 1. Nomin. kan äfven användas vid verbet käydä, t. ex. *Käykö näin sanominen: kan man* (går det an att) säga så; *Kyllä tätä ruokaa käy syöminen: nog kan man äta* denna mat.

Anm. 2. I poesi finner man stundom ett **totalt objekt** vid denna form äfven af sådana verb, hvilkas betydelse aldrig medgifver detta i prosa, t. ex. *Tehty kauppa kiittäminen, teke-mätön tietäminen*: en gjord handel bör man prisa, en ogjord handel bör man prófva (ordspr.); *Nyt on neiti neuvominen, morsian opastaminen* (Kal. XXIII: 1, 2).

b) **Partitivus singularis** såsom partielt **subjekt** till verbet *olla* i en **förnekad sats**, t. ex. *Ei ole koiraa karvoihin katsomista*: man **bör** ej döma hunden efter håren (ordspr.); *Ei sinne ole menemistäkään*: det är icke ens **värdt** att gå dit; *Ei ole kummeksimista, että vanhus väsy*: man **kan** icke förundra sig, att en åldring tröttnar; *Ei ole kauppatavaroida näyttämistäkään, minä en kumminkaan osta*.

Anm. Några författare använder denna infinit. **verbalt** äfven i **andra kasus** genom att sätta ett objekt därtill, ss. *Pa-haa suomisella häpäiset itseäsi; Veroa ottamisestasi olet joutunut huonoon huutoon; Rahoja lainaamisella saat ystävi*. Rättare användas här **verbalsubstantiv**, vid hvilka **handlingens föremål** sättes i **genit.**, som ofta ingår en sammansättning med hufvudordet, t. ex. *Pahan suonti (pahan-suonti), Veron otto (veron-otto), Lainan-anto m. m.*

Infinitivus V.

§ 101. Af **infinitivus V**, hvars stam ändas på -maise, -mäise, förekomma verbalt använda två kasus, **adessivus** och **ablativus plur.**, af hvilka

a) **Adessivus** uttrycker den **handling**, som någon just är i begrepp att företaga sig, hvarvid **alltid** en **suffix** är utsatt, t. ex. *Olin järveen putoamaisillani*: jag höll just på (var nära) att falla i sjön; *Pappi oli kirkkoon menemäisillänsä, kun minä tulin pappilaan*.

Anm. Då objektet kan uppfattas **totalt**, står det i **accus.** eller **nomin.**, t. ex. *Viholliset olivat kaupungin valloittamaisillaan*,

kun sotaväkeä tuli avuksi: fienderna stodo just i begrepp att eröfra staden, då en krigshär kom den till hjälp; *Oltiin suuri saalis saamaisillaan, kun nuotta repesi.* — I samma betydelse och med samma konstruktion af objektet förekommer äfven adess. af infin. III, jmf. § 97 V a), och den kortare formen af infin. I, jmf. § 89 V a), anm. 2.

b) **Ablativus** den handling, **ifrån** hvars **utförande** någon **afhålls** i det ögonblick, då han står i begrepp att påbegynna densamma. Äfven till denna form fogas **alltid suffix**, t. ex. *Lukemaisiltansa pappi kutsuttiin sairaan tykö:* då prästen just ärnade begynna läsningen, kallades han på sjukbesök; *Vahingon saamaisiltansa pelastui hän ystäväni avun kautta.*

Allmän anmärkning till infinitiven. I passivum förekommer rätteligen endast **inessivus** af infinit. II (jmf. § 94) och **genit.** af **infinit.** III (jmf. § 97 I). — I pluralis användas såsom **rena** verbalformer endast **adessivus** och **ablativus** af **infinit.** V.

Participen.

§ 102. **Participen** i finskan motsvara participen i andra språk och kunna användas i samma satsställningar som adjektiven. Ofta **förlora** de sin **tidsbetydelse** och blifva **rena** adjektiv, då de äfven (med undantag af **partic. II passivi**) kunna **kompareras**, t. ex. *Lentävä lintu saa jotakin, istuva ei mitään:* en flygande fågel får någonting, en sittande intet (ordspr.); *Tuossa ovat palaneen huoneen raunitot:* där äro ruinerna af det nedbrunna huset; *Hän on kunnioitettava mies ja tunnettu koko pitäjässä;* *Poika on oppinut, mutta isä on oppineempi;* *Naapuri on luotettavin kylnän miehistä.*

Anm. De ursprungliga partic. **taattu**: pålitlig, och **tuttu**: bekant hafva helt och hållt förlorat sin verbala betydelse och kunna därför kompareras.

Participium 1 Activi.

§ 103. **Partic. 1 activi** har betydelse af **praesens** och **futurum**, hvilken senare betydelse alltid innehålls i denna form, då den är predikatsfyllnad till hjälperbetet *olla*, t. ex. *Huonetta rakentava mies on minun sukuani:* mannen, som håller på att uppföra byggnaden, är släkt med mig; *Kyllä sinä vielä olet monet kovat kokeva:* nog **skall** du ännu **få** **prüfva** många

hårda öden; *Naapurin poika oli kerta tuleva (skulle komma att blifva) mainioksi mieheksi* (jmf. § 7 II anm. 3); *Et ymmärrä, mihinkä onnettomuuteen olisit joutuva (skulle komma att råka), jos saisit noudattaa omaa mieltäsi.*

Anm. 1. Nära besläktad med partic. I activi är i finskan ett verbalsubstantiv med ändelsen -ia, -iä (-ja, -jä), som kan härledas ifrån nästan alla verbalstammar. Denna s. k. **substantivus actor** anger i allmänhet personen, som plägar utföra den genom stamordet uttrykta handlingen, men kan användas äfven såsom **attribut**, t. ex. *Hän on vastusten poistaja mies*: han är en man, som plägar aflägsna hinder; *Mies on kirkon rakentaja*: mannen sysselsätter sig med att **uppföra** kyrkor (*mies on kirkon rakentava*: mannen skall [en gång i framtiden] uppföra en kyrka l. kyrkan, *m. o. kirkko rakentava*: mannen skall engång **deltaga i uppförandet** af en kyrka); *Hyvä työntekijä* (en god arbetskarl) *saa aina paikan*; *Haudankaivaja* (dödgrävaren) *on jo hyvin vanha* (hautaa kaivava mies: en man som håller på att **gräfva** en graf); *En sinä pitkänä ikänä lähe Pohjolan tuville, miesten syöjille sijoille, urosten upottajille* (Kal. X: 107 ff.). — Substantivus actor uttrycker äfven personen, som har utfört verbets handling, t. ex. *Kuka tämän kirkon rakentaja on* = *kuka tämän kirkon on rakentanut*; *Minä olen tämän kirjeen kirjoittaja*: jag är den, som skrifvit detta bref.

Anm. 2. **Objektet till particip.** I står merendels i **partit.**, då partic. har betydelse af **praesens**.

Anm. 3. **Particip.** I af **några** intransitiva verb har helt och hället **förlorat** sin **verbala** betydelse och angifver ej en **förestående** handling, då det är predikatsfyllnad till verbet *olla*, t. ex. *Kala on elävä*: fisken är lefvande; *Taakka on painava*: bördan är tung. — I poesi förekommer någon gång äfven i andra fall **praesens** partic. med *olla utan futural*-betydelse, t. ex. *Silloin lieto Lemminkäinen oli päättänsä sukiva, hapsiansa harjoava*: men den muntra Lemminkäinen **höll just på** att håret kamma och att borsta sina lockar (Kal. XII: 201 ff.); *Ukko oli uunilla asuva* (Kal. VIII: 271).

Anm. 4. Om **praesens** **particip.** i svenska är **apposition** i satsen, återgifves det i finskan med **instrukt.** af **infinit.** II, t. ex. *Hän tulee juosten kotia*: han kommer hem **springande**; *Tyttö lähtee itkien kotoa*: flickan begifver sig **gråtande** hemifrån.

§ 104. **Essivus af partic.** I med **suffix** såsom **predikatsfyllnad** till verbet *olla* angifver en handling, som subjektet **lätsar** eller **tycker sig utföra**. Ofta användes essivus **plur.** äfven då fråga är om endast ett föremål, t. ex. *Poika on olevanansa* (l. *olevinansa*) *oppinut*: gossen **lätsar vara** (**uppträder såsom**) lär;

Tyttö on itkevinänsä ja surevinansa: flickan hycklar tårar och sorg; Kaikkia te olettekin ymmärtävinänne; Unissani olin näkevinäni isä vainajani: i drömmen tykte jag mig se min aflidne fader; Olin kuulevanani opettajani äänen.

Anm. Om man vill framhålla, att **subjektet** verkligens **hyser** en **falsk** föreställning om sig, användes verbet *luulen* i förening med en förkortad attsats (jmf. § 110), t. ex. *Poika luulee olevansa oppinut*: gossen tror, att han är lärde.

Participium II Activi.

§ 105. **Particip. II act.** angifver en **öfverstånden handling** och användes dels såsom attribut, dels för att i förening med hjälperbvetet *olla* bilda **sammansatta tempora**, t. ex. *Kadonnut lapsi löydettiin*: det försvunna barnet återfans; *Viisaat miehet ovat tulleet itämaista katselemaan äsken syntynytä lasta*; *Olitko lukenut eilen painosta tulleen kirjan, ennenkuin isäsi tuli luoksesi*; **Vaaroja kokeneella miehellä olisi ollut suurempi hyöty kertomuksestasi kuin minulla**; **Tuskan tunteneella ei ollut niin kova sydän, kuin tuskan tuntemattomalla**.

Anm. Translat. sing. i förening med verbet *tulla* uttrycker en **tillfälligt skeende handling**, t. ex. *Tulimme meneksi kylään*: vi begåfvo oss af en händelse till byn; *Tulit tuhmia sanoneeksi*: du råkade säga dumheter; *Hän tuli kirjoittaneeksi* (kom att skrifva, aldrig: *kirjoittamaan*) asiasta, jonna ilmaisemista hän sitte katui. — Man säger likaså: *olkoon meneksi: måggå!*

Participium I Passivi.

§ 106. **Particip. I pass.** angifver verbets handling såsom **nödvändigt skeende** eller **kommande att ske**. **Personen**, för hvilken handlingen är nödvändig, sättes härvid i **genit.**, t. ex. *Neuvottava lapsi on uein tyytymätön*: det barn, som skall l. måste undervisas (eg. som man skall l. måste undervisa), är ofta missnöjd; *Päästä pino aljettava*: med vedtrafen bör man börja ifrån ändan (ordspr.); *Tämä tärkeä kohta ei ole unohdettava*; *Työ olisi miesten toimitettava*: arbetet borde utföras af män l. männen; *Vaivaisen hevosen varsa kaikkien ajel-*

tavana: onnettoman eukon lapsi kaikkien saneltavana (ordspr.); *Vieraan kasvatettavalla lapsella an monta ikävää kärsittävänä:* ett barn, som en främmande person skall uppföstra, har att uthärda många ledsamheter. — *Nyt meidän on kirkkoon mentävä:* nu böra vi gå i kyrkan; *Eikö teidän jo ole lähdettävä kalaan.*

Anm. 1. Är handlingen, som bör ske, **intransitiv** och **personen**, som skall utföra den, därjämte **utsatt**, har **infinitiv**. **IV activi** företräde framför particip. I passivi, hvilken senare form dock äfven kan användas (jmf. de sista exx. i §), t. ex. *Nyt meidän on kirkkoon meneminen; Eikö teidän jo ole kalan lähteminen m. m.* — Är **personen icke utsatt**, kunna dessa båda former nytjas om hvarandra. ss. *Nyt on mentävä, lähdettävä, istuttava l. meneminen, lähteminen, istuminen:* nu bör man begifva sig af, sätta sig. — Äfven af de **transitiva** verben kan **particip**. I pass. användas **impersonelt**, och handlingens föremål konstrueras då enligt vanliga objektsregler, t. ex. *Lasta on neuvottava:* man bör undervisa ett barn; *Lahjoja on annettava sinulle:* man bör gifva skänker åt dig.

Anm. 2. **Particip.** I pass. angifver äfven en handling, som är **möjlig** eller **värd** att utföra, hvarvid det motsvaras af adjektivändelserna **-lig** och **-bar** i svenska, t. ex. *Se on hyvin luultavaa:* det är ganska **troligt**; *Minä katson asian hyväksyttäväksi (antaglig)*; *Semmoinen työ on rangaistava (straffbar)*. — I denna betydelse förekommer detta particip äfven **substantivt**, t. ex. *Syötävä kuluu, pidettävä pehmenee* (ordspr.); *Koulussa on paljo moittittavaa* (mycket klandervärdt); *Ei sieltä sanottavia kuulu:* därifrån höres ej något, som är **världt att omtalas**; *Tuo toivomus ei ole saavutettavissa* (möjlig att uppnå); *Joko hänen matkansa on tullut tietäviin?*

§ 107. **Essivus** och **translativus** af particip. I pass. användas för att uttrycka **ändamålet** med huvudhandlingen, då detta är **passivt** uttryckt i svenska, t. ex. *Vanki on tuomio-istuimen edessä tutkittavana:* fänglen är inför domaren för att **ransas**; *Vanhus on pitäjällä elätettävänä* (att **underhållas**); *Hän toi lapsensa kaupunkiin kasvatettavaksi:* han hämtade sitt barn till staden att **uppföstras**; *Moni kasvi on luotu ihmisten syötäväksi:* många växter äro skapade åt människor till föda (att **ätas af människor**); *Sorruin sornin lainehesen, tuulen tuuiteltavaksi, aaltojen ajelta-vaksi* (Kal. VII: 72 ff.). — Jmf. § 89 V a) anm. 1. och b) anm. 2.

Participium II Passivi.

§ 108. **Particip. II pass.** har samma **tidsbetydelse** och användes på samma sätt som det motsvarande particip. II **act.** (jmf. § 105), t. ex. *Syöty leikkattu palanen, annettu luvattu lahja*: ett skuret stycke är (så godt som) uppätet, en utlofvad gåfva (så godt som) gifven (ordspr.); *Älä lyö lyödyn mietä, särje särjetyn sydäntä*: lägg ej sten på börla (ordspr.); *Lehmä on jo tapettu ja lihat ovat myydtyt*; *Lahja tuli luvatuksi*: gåfvan **råkade blifva** utlofvad; *Eilen tuli rahaa annetuksi, jota nyt kadun* (jmf. § 105, anm.).

Anm. 1. Om användandet af passivets sammansatta tempora jmf. äfven § 8, anm. 2.

Anm. 2. I st. f. translativus af particip. II pass. använda, många dialekter **partit.** sing. af samma form, t. ex. *Ei tulut mentyä*: man kom sig icke till att gå; *Kyllä minä sen asian saan toimitettua*; *Paljo tuli kulutettua*.

§ 109. **Partitiv. sing.** af particip. II pass. användes för att i **förkortade temporalsatser** återgifva en handling, som är **öfverståenden** i förhållande till hufvudhandlingen, och har härvid alltid **aktiv betydelse**. **Bihandlingens subjekt** uttryckes med **suffix** eller **genitivus** på samma sätt som vid inessivus af infinit. II activi (jmf. § 93 jämte anmärkningar), t. ex. *Käytyä matkan tuntee*: vägen känner man efter det man gått den; *Syötyä mentiün maata*: efter måltiden gick man till sängs; *Kevään tultua jäät lähtevät*: sedan våren kommit, försvinna isarne; *Jäähyväiset omaisillensa sa-nottuaan sairas kuoli*: sedan den sjuke sagt farväl åt de sina, dog han; *Luettuansa teki pojан mieli mennä juoksemaan*; *Tunnin käytyäni rupesi minua janottamaan*.

Anm. 1. I talspråket och i **poesi** plägar **suffixen** understundom **bortlämnas**, ehuru den skulle hafva afseende på subjektet i en personell sats, t. ex. *Sillan poikki tultua kohtasin vanhan tuttavan*: sedan jag kommit öfver bron, träffade jag en gammal bekant.

Anm. 2. Om den **temporala** bisatsen i **svenskan** är **passivt** uttryckt, kan den i finskan återges förkortad endast i det fall, att bihandlingen och hufvudhandlingen utföras af **samma** person; hvarvid den temporala bisatsen i **finskan** förbytes

till **aktiv**, t. ex. Sedan fienderna blifvit af fältherren besegrade i striden, bjöd **han** hären uppstämma en lofsång: *viholliset tappelussa voitettuansa käski päälikkö sotajoukon laulaa kiitosvirren*; Sedan sonen blifvit begravfen, återvände fadren sörjande hem: *poikansa haudattuaan palasi isä surumielisenä kotia* (obs. *pojan haudattua*: sedan sonen begravvit; **icke**: begravvits). — I **öfri**ga fall **utsättes** äfven i finskan alltid den temporala **konjunktionen**, t. ex. *Kun työ oli tehty, lähti työväki pois* (**icke**: *työn tehtyä*); *Kun virsi oli aljettu, tulin minä kirkkoon*.

Förkortade objekts-attsatser.

§ 110. Om en **jakande attsats** utgör **objekt** till ett **verb**, **kan** den i finskan **förkortas** sålunda, att

I) **konjunktionen utelämnas**;

II) **Subjektet** återgivses a) med **genitivus**, om det i finskan uppfattas totalt, b) med **partitivus**, om det i finskan uppfattas partielt (jmf. reglerna om subjektet, § 1 jämte anmärkningar), c) med **suffix**, om attsatsens subjekt utgöres af ett personalpronomen, som har **afseende på det styrande verbets subjekt**;

III) **Predikatet** ställes i a) **genit. sing.** af **participium I**, om **handlingen** är samtidig med eller **förestående** i förhållande till hufvudhandlingen, b) **genit. sing.** af **particip. II**, om den är **öfverstånden** i förhållande därtill, t. ex. *Oppimattomat luulevat auringon liikuvan maan ympäri*: de olärde tro, att solen rörer sig kring jorden; *Suomalaiset toivoval katovuosien aikaa voittain vähenevän*: Finnarne hoppas, att missväxtåren med tiden skola aftaga; *Tuomari tunnusti minulla olleen syytä valitukseen*: domaren erkände, att jag haft skäl till klagomål; *Minä pelkään virheitä tulleen kirjoitukseeni*: jag fruktar, att fel insmugit sig i min skrifvelse; *Toivoo köyhä hyötyvänsä, poteva paranevansa*: den fattige hoppas, att han skall förkofra sig, den sjuke, att han skall tillfriskna (ordspr.); *Minä luulin sinun vihastuneen minulle*. — I alla dessa fall kan **äfven** en **oförkortad** attsats användas. En förkortad attsats plägar dock vanligast blifva föredragen, om dess subjekt kan återgivvas med suffix.

Anm. 1. a) De verb, hvilkas objekt plägar återgivvas med en förkortad attsats, uttrycka vanligtvis en **känsla**, en **mening**

eller ett **yttrande** (*verba sentiendi et dicendi*). Sådana verb är: arvaan: förmadar, luulen, uskon: tror, epäilen: tviflar, näen, huomaan, havaitsen: ser, märker, kuulen: hör, erfar, muistan: minnes, tiedän: vet, ymmärrän: inser, tunnen: känner, suon: unnar, önskar, toivon: hoppas, pelkäään: fruktar för, sanon, lausun, kerron, juttelen: säger, förtäljer, kehun: skryter öfver, tunnustan: erkänner, kiellän: förnekar, ilmoitan: tillkännagifver, vakuutan: försäkrar, uhkaan: hotar, valitan: klagar öfver, m. fl. — b) **Några** af dessa verb stå äfven såsom ofullständiga predikat tillsammans med **infinit**. I, hvarvid infinit angifver en **handling i allmänhet**, partic. en **handling**, som inträffar vid ett visst tillfälle, t. ex. *Ymmärrän tehdä pahaa*: jag förstår att göra illa; *Ymmärrän tekeväni pahaa*: jag förstår, att jag nu gör illa; *Hän uhkasi rangaista minua*: han hotade att straffa mig, *hän uhkasi rankaisevansa minua*: han hotade att han (en gång) skulle straffa mig; *Kyllä kauppias ymmärsi hinnan ottaa*; *Tunnen mie (minä) tupakan purra, pii-pun suussani piteä* (*pitää*), ordspr. — c) Verben näen och kuulen konstrueras med en genitivus **cum participio** äfven då fråga är om ett **egentligt** seende och hörande (med ögat och örat), t. ex. *Näen tähden tuikkivan*: jag ser en **stjärna tindra**; *Kuulin Kuuttaren kutovan, Päivättären kehreävän*: (jag) hörde månens dotter väfva, solens sköna dotter spinna (Kal. IV: 141 f.)

Anm. 2. Några skriftställare och poeter använda en **för-kortad attsats**, äfven då den är **förnekad**, t. ex. *Poika sanoi isänsä ei tulevan häihin*; *Toivoi ei saavansa*; *Sanoit et käväsi sotoa* (= *sotaa*), (Kal. XLIII: 237). **Rättare** användes dock härvid en otörkortad attsats, t. ex. *Poika sanoi, että hänen isänsä ei aikonut tulla häihin*; *Toivoi, että hän ei olisi saava*; *Sanoit, ettet kävisi sotaa*. — Stundom kan negationen ifrån attsatsen öfverföras till det styrande verbet, t. ex. Han trodde, att han icke skulle komma: *Hän ei luullut tulevana*.

Anm. 3. Om den svenska attsatsens **subjekt** i finskan återgives med **genitivus** (jmf. § 50), bör satsen **icke förkortas**, t. ex. *Luuletko, että sinun tätyy mennä keräjiin (**icke**: **tätyvästi**); *Tiedäthän, että lapsen tulee totella vanhempionsa* (*lapsen tulevan*: att barnet skall komma); *Minä pelkäään, että sinun on nälkä* (**icke**: *sinun olevan n.*).*

Anm. 4. **Suffixen** utan något personalpron. i den **för-kortade** attsatsen har alltid **afseende på subjektet** i denna attsats, t. ex. *Poika sanoi isän ottaneen rahansa myötänsä*: gossen sade, att fadren tagit **sina penningar** med sig; *Poika sanoi isän ottaneen hänen rahansa myötänsä*: gossen sade, att fadren tagit **hans** (gossens eller någon annans) **penningar** med **sig**.

Anm. 5. Den **förkortade attsatsens subjekt** ställes äfven i **accusativus**, bland annat då det utgöres af ett **kardinaltal**, t. ex. *Naapuri kertoii viisi outoa miestä tulleen kylään*: min granne omtalade, att fem främmande personer kommit i byn;

Minä laskin yksitoista virstaa olevan meiltä tänne; Soisin laiskat Lappihin menevän: jag skulle önska, att de late begåfve sig till Lappland (Ktltr I: 90); Veen emonen, ilman impi luuli polvensa palavan, kaikki suonensa sulavan (Kal. I: 218 ff.).

§ 111. Om **predikatet** i attsatsen utgöres af verbet **olla** jämte en **predikatsfyllnad**, **öfvergår** vid satsförkortningen **nomin. singul.** i den oförkortade attsatsen **till genit.**, om subjektet äfven återgifves med **genit.**, men i **öfriga fall** står **predikatsfyllnaden i samma kasus** som i den **oförkortade** attsatsen, t. ex. *Luulen pojан olevan ahkeran*: jag tror, att gossen är flitig (*luulen*, *että poika on ahkera*); *Poika luuli olevansa taitava*; *Tiedän raudan olevan kovaa* (*että rauta on kovaa*); *Luulen isäni olevan terveenä*; *Opettaja saanoi poikien olevan laiskat* (*että pojat olivat laiskat*); *Luuletko hänen kertomustensa olevan todemukaisia* (*että hänen kertomuksensa ovat todemukaisia*); *Toivon huoneitten olevan lämpiminä, kun tulen kotia* (*että huoneet ovat lämpiminä*).

§ 112. Om **predikatet** i den förkortade attsatsen utgöres af **olevan** jämte en **predikatsfyllnad**, **kan** **olevan** **utelämnas** och **predikatsfyllnaden** sättas i **translativus**. Det ord, som förut varit **subjekt** i attsatsen, blir härigenom **objekt** till **huvudverbet** och följer vanliga objektsregler, t. ex. *Minä näen ponnistukseni turhaksi* (*ponnistukseni olevan turhan*): jag ser, att min ansträngning är fäfäng; *En luule puhettani huonoksi* (*puheeni olevan huonon*): jag tror ej, att mitt tal är dåligt; *Kehui isäntäänsä hyväksi* (*kehui isäntäänsä olevan hyvän*).

Anm. Om attsatsens subjekt är återgifvet med suffix, användes i stället för suffixen **pronomen reflexivum**, då **olevan** **utelämnas**, t. ex. *Hän luuli olevansa suuri mies l. hän luuli itsäänsä suureksi mieheksi* (= *h. l. itsensä olevan suuren miehen*); *Sanoitteko olevanne Ruotsalaisia l. sanoitteko itseänne l. teitäne Ruotsalaisiksi*.

§ 113. Vid de intransitiva verben **näkyy**: synes, visar sig, befinnes, näyttää: tyckes, förefaller, har utseende l. sken af, tuntuu: kännes, kuuluu: höres, konstrueras **predikatsfyllnaden** i enlighet med de för

den förkortade attsatsens predikat gällande reglerne, t. ex. *Tuolla isä näkyy tulevan*: där synes fadren komma; *Tyttö näyttää olevan kaunis*: flickan tyckes vara vacker; *Ilma tuntuu olevan kylmä*; *Keisari kuuluu tulleen* (skall hafva kommit) *kaupunkiin*.

Anm. 1. Vid de i § angifna verben kan subjektet ställes äfven i genitivus, om det föregås af dessa verb, t. ex. *Näyttääpä (kuuluupa) Ranskalaistenkin voittavan*.

Anm. 2. Olevan kan utelämnas vid näkyy och näyttää i enlighet med § 112, t. ex. *Työlääksi näkyy tuo tehtävä*: denna uppgift visar sig svår; *Kyllä talo näyttää kauniaksi*: nog tyckes gården vara vacker. — Oftare säges dock: *Talo näyttää minusta kauniilta*; *Aika tuntuu ikävältä m. m.*, jmf. § 74.

§ 114. Om attsatsens predikat är passivt, användes genit. sing. af passivets particip impersonelt och det svenska subjektet blir i finskan objekt, hvarvid valet af nominativus och accusativus såsom det totala objektets kasus beror af det inledande hufvudverbet, t. ex. *Minä toivon monen ikävän näin vältettävän*: jag hoppas, att många led-samheter sålunda undvikas; *Minä tiedän ruusuin kauneutta kehuttavan*: jag vet, att rosornas skönhet bepri-sas; *Isäntä kertoi peltoansa par'aikaa kylvettävän*: hus-bonden omtalade, att hans åker just besädde; *Hän var-kuitti ahkeruuttansa kiitetyn*: han försäkrade, att hans flit blifvit berömd; *En usko lupaa saadun*; *Minä ar-vasin tämän uutisen otetun Suomettaresta*; *Siinä ju-tussa sanotaan tehdyn suuret petokset*; *Tänä vuonna kehuttiin saadun hyvä viljavuosi*; *Viimeisessä sodassa mainitaan talot poltetun ja vaimot ja lapset tapetun*; *Luuletko huonekaluja tuodun taloon ulkomaalta?*

Anm. Då den förkortade attsatsens predikat motsvarar ett sammansatt tempus, kan hjälpverbet olevan jämte participen såsom predikatsfyllnad begagnas eller ock, vid ute-lämnandet af kopulan olevan, translativus af dessa particip (jmf. § 112), t. ex. *Minä luulen talon olevan myytävän l. m. l. talon myytäväksi* (= m. l., että *talo on myytävä*): jag tror, att gården måste (l. kommer att) säljas; *Isäntä sanoi hevosien olevan kotiin tuotavat huomiseksi l. hevoset kotiin tuotaviksi* (= i. s., että *hevoset olisivat kotiin tuotavat h.*): husbonden sade, att hä-starne borde l. skulle hämtas hem till morgondagen (*I. s. hevoset tuo-*

tavan kotia = *i. s.*, *että hevoset tuodaan k.*); *Luulin työn olevan hyvin tehdyn l. luulin työn hyvin tehdynksi* (= *l.*, *että työ oli hyvin tehty*); *Kun tulin kotia, näin taloni ryöstetyksi; Ennen epäilin, mutta nyt en pelkää toivoani petetyksi; Minä vaivainen varoan kuoreni kolottavaksi, lehtivarvat vietäväksi* (Kal. XLIV: 110 ff.). — På samma sätt nytjas i egenskap af ett adjektivt fylnadsord stundom äfven aktivets particip, t. ex. *Nün tuli kevätkäkönen, näki koivun kasvavaksi* (Kal. II: 361 f.); *Itse seppo Ilmarinen luulevi, ajattelevi Mehiläisen tulleheksi, tuon (on) mettä tuoneheksi, kantaneheksi simoa* (Kal. IX: 245 ff.).

§ 115. Vid den **passiva formen** af ofvanan-gifna **verba sentiendi** och **dicendi** kan attsatsens totala **subjekt** sättas både **i genit.** och **nominat.**, då dess predikat är **aktivt** eller utgöres af **olevan** jämte predikatsfylnad. I detta fall kan **olevan** äfven **utelämnas** i enlighet med § 112, t. ex. *Sanottiinpa miehen hukkuneen mereen l. Mies sanottiin hukkuneen mereen:* man omtalade, att mannen drunknat; *Sairaan l. sairas luullaan paranevan;* *Sanotaan Suomalaisen olevan jäykän miehen l.* Suomalainen sanotaan **olevan jäykkä** mies *l.* Suomalaista sanotaan **jäykäksi** mieheksi: finnen säges vara en styfsint man; *Nykyisten kouluin (l. Nykyiset koulut) kehutaan olevan kauniaksi korjatut l. Nykyisiä kouluja kehutaan kauniaksi korjatuksi (l. nykyiset koulut kehutaan korjatun kauniaksi, jmf.* § 114).

Anm. 1. **Objektet till en aktiv form** i en af ett passivt verb beroende förkortad attsats ställes **i samma kasus**, hvari det skulle stå **i den** motsvarande **oförkortade attsatsen**, t. ex. *Varas sanotaan vieneen kellon* (ej: *kello*): tjufven säges hafta tagit klockan.

Anm. 2. Då attsatsens subjekt återgives med genitivus, plägar **genit.** ofta följa efter det **passiva** verbet; uttryckes subjektet däremot med **nominativus l. partitivus**, föregå dessa kasus **passivet**.

III. Den sammansatta satsen.

A. Samordnade satser.

§ 116. **Kopulativa konjunktioner**, hvilka sammanbinda enskilda ord och satser, äro I) **i jakande** satser ja: och, sekä: samt, sekä — **että: både** —

och; II) i nekande satser anhangspartikeln -kä, som alltid förenas med förnekningsverbet **en** (et, ei o. s. v.) — enkä (etkä, eikä o. s. v.): hvarken — ej häller, t. ex. *Sinä itket ja minä nauran*: du gråter och jag skrattar; *Äiti kehrää sekä laulaa lapsellensa*: modren spinner samt sjunger för sitt barn; *Poika kasvaa suureksi ja miehistyy sekä viisastuu*; *Minä olen myynyt sekä taloni* että irtaimen omaisuuteni enkä aio enää maata viljellä: jag har sålt både min gård och lösegendom och ärnar icke mera idka åkerbruk; *En ole oikein tyytyväinen enkä juuri ole tytymätönkään*: jag är hvarken fullkomligt nöjd ej häller alldelers missnöjd.

Anm. 1. I jakande satser plägar den kopulativa konjunktionen ofta **utelämnas**, ss. *Minä herra, sinä herra: kumpi meistä kontin* (väskan) *kantaa* (ordspr.); *Varas tuli, näki arkuun, mursi kannen, pisti rahat pussiin, korjasit luunsa* (ilade bort): *ota kiini, jos saat*. — Konjunktionen utelämnas alltid emellan tvänne komitativ, ss. *Isäntä renkineen piikoineen tulee*: husbonden kommer jämte sina drängar och pigor; *Ostin talon kaluineen päivineen* jmf. § 81.

Anm. 2. Anhangspartikeln -kä i förening med **tredje pers. sing.** af förnekningsverbet användes såsom bindeord emellan tvänne **bestämningar till predikatet**. Då detta bindeord däremot hänför sig till **subjektet** eller **hela predikatet**, böjes förnekningsverbet, t. ex. *En minä tunne isää eikä poikaa*: jag känner hvarken fadren eller sonen; *En kohdannut opettajaa kotona eikä koulussa*; *Ette tahdo laulaa eikä kastaa kaulaa*; *Ei vaimoni tahdo mennä vieraisin enkä minäkään* (*tahdo mennä*); *Poika ei nähty mitiä, emmekä mekään mitään hiiskuneet*. — *Älä ole ahne eikä tuhlari*: *Älä kiroo äläkä valhettele*; *Älkää riidelkö älkäättekä pettäkö*. — Förnekningsverbet kan dock böjas äfven då det hänför sig till predikatets bestämningar.

Anm. 3. En nekande sats får ej inledas af "ja en" (et, ei m. m). Man säger sålunda icke: *Minä olin poissa ja en nähty vierasta*, utan **alltid**: **enkä nähty**. Fordrar tonvikten där emot, att förnekningsverbet ställes senare i satsen, så att ett eller flera ord skilja det ifrån konjunktionen, får ja användas, t. ex. *Minä pidän, mitä löysin, ja omistajalle sitä en aio antaa*.

Anm. 4. I jakande satser kan anhangspartikeln -kin, i nekande och fråge-satser ävensom i de satser, hvilka angifa osäkerhet eller tvifvel, anhangspartikeln -kaan, -kään fogas till de ord, hvilka man vill starkare framhålla. Ännu starkare betonas det med -kin förenade ordet, då det föregås af adverbien *ynna* (smdr. af *yhtenä*), *vielä* (-pä), *myös*, *yksin*, *jopa*, t. ex. *Minäkin pääsin mukaan*: äfven jag slapp med; *Varas vei*

rahat, veipä ynnä kukkaronkin (till och med börsen); Kaikki, yksin (jopa, vieläpä) lapsetkin (till och med barnen) käskettiin pitoihin; Etpä saanutkaan rahaa: du fick ju ej häller pennningar; Ei hänkään sitä tietänyt: icke häller han viste däraf; Tulliko isäntäkään; Tuskinpa sain omanikaan takaisin, saatikka korkoa; Tuolla miehellä, jos kenelläkään, on hyvä äly; Jos kerran kaan olisin sen tehnyt, en sitä kieltaisi. — Af dessa partiklar bör „myös“ icke inleda satsen. Sälunda säges: *Keisarikin oli kaupungissa 1. Kaupungissa oli myösken keisari (icke: myös keisari oli kaupungissa).*

§ 117. **Disjunktiva** partiklar, hvilka sammanbinda ord och satser med hvarandra, äro I) eli l. elikkä: „eller, eller med andra ord“, som förenar liktydiga begrepp; II) Tahi l. tai l. taikka: eller, som förenar motsatta begrepp; III) Taikka — taikka, joko — tai (taikka): antingen — eller, milloin — milloin: än — än; IV) Vai: eller, i en disjunktiv fråga, t. ex. *Minun on jano eli minua janottaa: jag är törstig; Isäni muuttaa Turkuun taikka lähtee Ruotsiin; Taikka mennään taikka ruvetaan työhön; Joko poika tai (taikka) tytär saa talon; Lapsi milloin itkee, milloin nauraa; Totteletko minua, vai aiotko noudattaa omaa mieltäsi?*

Anm. 1. Taikka står äfven adverbieilt i betydelse af „eljes“, „i motsatt fall,“ och inleder därvid satsen, t. ex. *Kuoleta hyvään aikaan pahat himosi, taikka ne surmaavat sinun:* förkväf i tid dina lustar, eljes förgöra de dig; *Pojan täytyy lukea täksynsä, taikka opettaja kurittaa häntä.* — Taikka l. taikka mar användes äfven för att besvara en fråga afgjordt nekande, t. ex. *Tuliko sade?* — Taikka: blef det regn? — Alt annat än; *Saitko rahaa?* — Taikka mar (visst också).

Anm. 2. Det svenska än — än, den ena — den andra kan i finskan stundom återgifvas genom tvänne efter hvarandra stäende olika former af de indefinit använda pronomina kuka och mikä, t. ex. *Hän kokoelee rahoja milloin milläkin (kulloon kullakin) keinolla:* han samlar penningar än på ett, än på ett annat sätt; *Hän saa joka vuosi joululahjan minkä milloinkin (än en, än en annan); Vieraita tuli kuka kustakin (mikä mistäkin):* det kom främmande, den ena härifrån, den andra därifrån (alii aliunde).

§ 118. **Adversativa** partiklar, hvilka förena ord och satser, äro I) mutta: men, vaan: men (svagt), utan, II) ei ainoastansa — vaan myös (-kin), t. ex. *Minä*

tulisin mielelläni kanssasi, mutta minulla ei ole lupaa: jag skulle gärna följa med dig, men jag har icke lof därtill; *Mie olen nuori Joukahainen, vaan sano oma sukuusi* (Kal. III: 111 f.); *Hyvä ihmisen ei tee vääryyttää, vaan (utan) kokee vääryyttää estää;* *Sinä et saa ajatella ainoastaan omaa hyötyäsi, vaan muittenkin;* *Laki ei ainoastansa sano meille, mitä meidän pitää tekemän, vaan se opettaa myös* (l. *myöskin*), *mitä meidän pitää karttaman.*

Anm. 1. Den adversativa partikeln kan **stundom ute-lämnas**, t. ex. *Isä kulta, äiti kulta, ne ei vielä kullen kullat: se on vasta kullen kulta, joka on kulta kumppalina:* en fader är älskad, en moder är älskad, **men** de äro icke ännu hjärtans käre, **utan** den är först en hjärtans kär, som är älskad såsom maka (ordspr); *Ei ainoastaan lapsi hämmästynt, hämmästyipä isäkin:* icke endast barnet häpnaide, **utan** äfven fadren.

Anm. 2. „*Ei ainoastaan*“ får **icke** stå efter en **jakan-de finit form** i samma sats, utan negationen måste hänföra sig till prediksverbet. Sälunda heter: Jag förlorade icke endast mina penningar, utan äfven börsen: *minä en kadottanut ainoastansa rahojani, vaan myös kukkaroni* (icke: *minä kadotin ei ainoastansa rahani, vaan myös kukkaroni*); Han beslöts att icke al-lenast skilja sig ifrån skolan, utan äfven att fara till sjös: *hän ei ainoastansa päättänyt erota koulusta, vaan myös lähteä merille.*

§ 119. Af **kausala** partiklar kan endast sillä: ty, förena samordnade satser, t. ex. *Nyt on maassamme suuri ruuanpuute, sillä halla turmeli viljan:* nu är det i vårt land stor brist på föda, ty frosten fördärfvade grödan; *Älä kerskaa, sillä oma kiitos haisee.*

§ 120. **Konklusiva** partiklar, hvilka förena samordnade satser, äro: *niin:* så, sålunda, sentähden (-pä), *siksi* (-pä): därför, fördenskull, *niinmuodoin,* *siis:* således. Af dessa bör „*siis*“ **icke inleda** satsen, t. ex. *Jesus sanoi kirjanoppineelle: tee se, niin saat elää* (Luukk. 10: 28); *Nyt sataa, sentähden* (l. *sentähdenpä*) *maa on märkä; Jää on liukas, sikspä on hyvä luvista; Nyt on aika käissä, lähtekäämme siis matkalle!* — Om *niin* såsom inledande en hufvudsats **efter** en **konditional bisats** jmf. § 124.

B. Underordnade satser.

§ 121. **Relativa bisatser** inledas af pronomen

relativum joka, hvars **numerus** beror **af korrelatet**, men **kasus** af dess **satsställning**. Är relativet subjekt, beror **predikatsverbets person** af **korrelatet**, t. ex. *Minä, joka nuorempi olen, tarvitsen sinun neuvoas*: jag, som är yngre, behöver ditt råd; *Mies, jonka tuolla näet seisovan, on pitäjän kappalainen*; *Kaikki ne rettelöt* (trakkasserier), *joihin olette joutuneet, ovat sangen ikäväät laatu*.

Anm. 1. Då relativets korrelat utgöres eller bestämmes af de **kardinala räkneorden** (undant. yksi) ävensom af orden pari och monta, ställes relativet i **pluralis**, t. ex. *Kaksi kirjaa, jotka ostin, annan sinulle*; *Minä tunnen monta ihmistä, joilla on ylpeä sydän*; *Tuoppas tänne noista leivistää kolme, jotka ovat pöydän päässü*.

Anm. 2. I stället för **pronomen relativum** användas stundom pronomina interrogativa kuka och mikä, t. ex. *Sijan tiedät, kussa synnyit, paikan tiedät, kussa kasvoit: se on paikka tietämätön, kussa kuolo kohtoaapi, hengen loppu loukahtaapi* (ordspr.).

Anm. 3. a) Då korrelatet i svenska utgöres af ett **pronomen determinativum**, plägar det oftast **utelämnas** i finskan, hvarvid pronomina **interrogativa** inleda bisatsen, t. ex. *Tiedän minä, mitä muutkin*: nog känner jag **det, som** andra också; *Teitkö kaikki, mitä olin käskenyt*: gjorde du **alt det, som** jag hade befalt; *En muista, kutka saivat palkinnon*. — b) **Pronomina interrogativa** användas äfven, om den **relativa satten föregår** den **styrande** satsen, t. ex. *Kristus sanoi opetuslapsillensa*: missä *minä olen*, siellä *pitää teidänkin oleman* (Joh. XIV: 3); *Mitä emo laulaa, sitä poika visertää* (ordspr.).

§ 122. Komparativa bisatser inledas af

a) **kuin**: än, som, om det i den **styrande** satsen **motsvaras** af **komparativ**, adjektivet **sama** eller adverben **niin, samoin, yhtä**. Härvid är den komparativa satsen ofta **sammandragen**, t. ex. *Minä olen parempi mies kuin sinä (olet)*: jag är bättre karl än du; *Kyllä hän on sama mies kuin ennenkin*; *Tapahtukoon sinulle niin, kuin tahdot*: ske dig såsom du vill; *Minun kävi niin l. samoin kuin sinun ennen oli käynyt*; *Tuo herra on yhtä suuressa arvossa pidettävä kuin hänen virkaveljensäkin*. — Jmf. äfven b).

b) **jommoinen, jollainen** och stundom **kummoinen, mimmoinen, millainen, minkälainen**, då de **korrelata** ordens förra del utgöres af **motsvarande de-**

monstrativ. I deras ställe begagnas dock **hällre „kuin“**, om det företräder **predikatsfyllnaden**, och i öfriga fall det **relativa** pronomen, t. ex. *Sellainen kaupunki, jollainen* (l. *jommoinen, kuin*) *tämä on, on* *jotekin vähänarvoinen*: en sådan stad som denna är någorlunda obetydlig; *Semmoisessa kirjassa, jommoisen* (l. *jollaisen* l. *kummoisen* l. *mimmoisen* l. *millaisen* l. *minkälaisen* l. *jonka*) *nyt lu'it, on paljo opittavaa; Semmoisen miehen toimi, jommoinen* (l. *kuin*) *sinä olet, ei maksa mitään.*

Anm. 1. Då korrelatet utelämnas, utsättas dessa pronominalia alltid, t. ex. *Minä ostin hevosen, jommoista et ole nähty*: jag köpte en (sådan) häst, **hvars like** du ej sett; *Ostin takin, jollainen sinullakin on.*

Anm. 2. Om satsens **predikat hänför sig till hvart-dera** af de genom „kuin“ förenade orden, ställas dessa i **samma eller motsvarande kasus**, t. ex. *Semmoiselle miehelle, kuin Castrén'ille, on isänmaa aina kiitollinen*: mot en sådan man som Castrén är fosterlandet alltid tacksamt; *En ole nähty kii-tollisempaa ihmistä kuin sinun; Semmoisessa kaupungissa, kuin Tampereella, tehtaat menestyvät*. — Jmf. § 45 IV A), anm. 1 a).

c) *kuta, kuten, kulloon, mitä, miksi, miten, milloin* efter motsvarande demonstrativ, t. ex. *Kuta (mitä) pikemmin työsi pääätät, sitä parempi*: ju förr du fulländar ditt arbete, desto bättre; *Miten (kuten) painen, siten karja*: såsom herden är, sådan är hjorden; *Siksi hän tulee, miksi hänen kasvatit; Milloin (kulloon) tauti, silloin tuska.*

Anm. **Korrelatet kan stundom utelämnas**, t. ex. *Kylätie kapenee (sitä enemmän), kuta edemmäksi tulet*: byvägen smalnar af, ju längre du kommer; *Kyllä seurakunta on, miten (kuten) painenkin.*

§ 123. **Fråge-bisatser (indirekta frågesatser)** inledas af anhangspartikeln -ko, -kö, josko, tokko eller af ett **interrogativt pronomen** l. **adverb**. Är frågan **disjunktiv**, inledes den **första lemmen** af -ko, -kö, de senare af vai (vaiko), t. ex. *En tie-dä varmaan, saanenko (tokko saanen, josko saanen) hyvää vuotta*: jag vet ännu ej säkert, **om (huruvida)** jag får ett godt år; *En ymmärrä, mikä poikaa vaivaa*;

Tiedätkö, milloin teillä eloon mennään; Nyt on semmoista ilmaa, ettei tiedä, onko suvi vai talvi: nu är det ett sådant väder, att man ej kan säga, om det är sommar eller vinter; Naapurissa (uti granngården) on vieraita, mutta en tuntenut, olivatko ne pappilasta vai ulkopitäästä vaiko kaupungista.

Anm. a) Om i den **disjunktiva** frågan verbet är **gemensamt** för hvardera lemmen och utsatt endast i den senare, kan -ko, -kö äfven utelämnas i den förra lemmen och vidfogas i den senare, t. ex. *En tiedä, Hämeenlinnassa vai Tampereellako hän asuu (= en tiedä, Hämeenlinnassako hän asuu vai Tampereella).* — b) Om den senare lemmen skall mera **betonadt** framhällas, ställes -ko, -kö i hvardera lemmen, så framt ett eller flere ord följa efter det ord, hvartill -ko, -kö är fogadt, t. ex. *Kysytkö, tuleeko hän tänäpänä tänne, vai jääkö hän kotia; Olen kahdella päällä, menisinkö markkinoille vai lahtoisinko reisuni; En tiedä ta'ata, velassako hän on, vai omalansako hän aikaan tulee.* Däremot säges icke: *En tiedä, kirjoittaako hän vai makaako, utan: en tiedä, kirjoittaako hän vai makaako hän.*

§ 124. **Konditionala bisatser** inledas af *jos:* om, ellen, jollen: om jag icke, joshan, jos suinkin, jos vaan, jahka: om blott, och motsvaras ofta af adverben *niin* och *kyllä* i **hufvudsatsen**, t. ex. *Jos olet ahkera, niin pysyt virkkuisena, mutta ellet (jollet) tee työtä, tulet pian veltoksi; Joshan (jos vaan, jos suinkin) saan aikaa, menen metsästämään; Jahka kesä joutuu, kyllä minä terveeksi tulen:* om bara sommaren kommer, nog blir jag frisk.

Anm. 1. Den konditionala **konjunktionen** plägar utelämnas, om a) verbet upprepas i en underordnad **relativsats**, t. ex. *Teki isä, mitä teki, poika häntä jäljitteli;* om fadren gjorde hvad som hälst (fadren må hafva gjort hvad som hälst), så gjorde sonen genast efter; *Sanoi opettaja, mitä sanoi, oppilas ei parantanut tapojansa;* — b) då **vilkoret** är **disjunktivt**, t. ex. *Kasvoi vehnä taikka kaura, maa on meidän perkaama (Oksanen); Vei Matin kouluun, toi Matin koulusta, kyllä Matti Mattina pysyy;* — c) äfven annars i **poesi**, t. ex. *Teen mä tuulehen tupani, ei ole tuulessa tukea* (Kal. VII: 39 f.).

Anm. 2. I st. f. en **konditional bisats** användes ofta en af *kun* inledd **temporal bisats**, t. ex. *Kun (l. *kun vaan*) saisim talon, kyllä maata kaivaisin:* om jag blott finge en gård, nog skulle jag arbeta på jorden.

Anm. 3. I poesi förekommer stundom en frågesats i st. f. en konditionalsats, t. ex. *Saisinko käeltä kielen, kukkuisin jokaisen kuusen* (Kant. I: 50); *Oisko linnun lentoneuvot, sitte siiville rupeisin, lenteleisin, liiteleisin* (Kant. II: 44).

§ 125. **Koncessiva bisatser** inledas af vaikka, vaikkapa, jos kohta, t. ex. *Salaisuuttani en ilmaise, vaikka tapettaiuin*: jag yppar ej min hemlighet, om man också skulle döda mig; *Vaikkapa (ehuru) ihminen on syntinen, on Jumala kuitenkin hänelle armollinen*; *Jos (=jos kohta) onkin mies vähä, kyllä on laki luja* (ordspr.).

Anm. 1. **Dialektvis** begagnas äfven ehkä såsom koncessiv konjunktion. I skrift torde dock ehkä hälst böra användas **endast** adverbiet i betydelsen af „kanske, måhända“.

Anm. 2. I poesi användes **koncessivus** äfven i koncessiva **bisatser**, t. ex. *Pimeä isoton pirtti, vaikka päivä paisatakohon, sokea emoton soppi*, vaikka kuu kumottakohon (ordspr.). — **I prosa** användes i detta fall **konditionalis**.

Anm. 3. Niin bör **icke**, såsom understundom har skett, användas för att inleda en hufvudsats efter en **koncessiv bisats**.

§ 126. **Temporala bisatser** inledas af kun, kuhhan, heti kuin, niin pian kuin, niin kauvan kuin, sittekuin, ennenkuin, jahka; kunnes: till dess att, t. ex. *Kun iltatulee, lähtee koko luonto levolle*: då aftonen kommer, lägger sig hela naturen till ro; *Heti kun (niin pian kuin) keväät tulee, saapuvat muuttolinnutkin Suomeen*; *Ennen kurki kuoliaina, ennenkuin suo sulaksi saapi* (ordspr.); *Ennen hepo kuolee, kuin ruoho kasvaa* (ordspr.); *Siellä noiat nukkukohot, kunnes heinä kasvanevi läpi päään, läpi kypärin* (Kal. XII: 177 ff.).

Anm. 1. Den **temporala bisatsen utbytes** stundom i berättande stil mot en hufvudsats, hvars predikat ställes i **praesens** eller **imperfektum**, och **eftersatsen inledes** då af adverbet **niin**, t. ex. *Kului muutama viikko, niin tuli isäntä kotia*; *Paimen istuu rannalla ja veistää puuta, niin putoo kirves järveen = Kun paimen istuu r. j. v. p., putoo kirves järveen*. — En sådan konstruktion följer isynnerhet efter imperativen **annas** (**annappas**), **maltappas**, t. ex. *Annas (l. maltappas) kun isä tulee kotia, niin saat nähdä, kuinka sinun käy*; vänta bara, tils fadren kommit hem, så får du se, huru det går med dig.

Anm. 2. Den **temporala konjunktionen** står ofta **efter ett eller flera nomina**, på hvilka ett synnerligt eftertryck

hvilar, t. ex. *Talvi kun tuli, muutin minä kaupunkiin; Talon isäntä kun näki, että palkolliset olivat laiskana, suuttui silmittömäksi; Koko tämän viikon tulo kun oli saatu, ostettiin koko summalla ruoka-aineita.*

§ 127. Kausala bisatser inledas af *kun*, *koska*, *sentähden* (sität syystä) että, t. ex. *Kun mökki paloi köyhältä mieheltä, täytyi hänen turvata muiten armoon: emedan* den fattigemannens koja brann, måste han lefva af andras nåd; *Kosk' et näytä uskovan, saat kysyä multa; Isä suri koko loppu-ikänsü, sentähden että hänen ainoa poikansa oli kuollut.*

Anm. Understundom, isynnerhet i **kyrklig stil**, plägar en af että inledd kausal bisats föregå hufvudsatsen, som då inledes af **sentähden**, t. ex. *Että me nyt olemme kokoontuneet Jumalan palvelustamme pitämään, sentähden langetkaamme polvilemmme.*

§ 128. Konsekutiva bisatser inledas af että, *jotta*, *etten* (ettet, ettei o. s. v.). Konjunktionen motsvaras därvid vanligast af adverbet *niin* i **hufvudsatsen**, t. ex. *Sinä olet niin köyhä, että sinun täytyy pyytää toisilta apua: du är så fattig, att* du måste begära hjälp af andra; *Kirkko on (niin) vanha, jotta on uusi rakentaminen; Ihminen suuttuu usein niin, ettei muisi takkaan järjen vaatimuksia.*

§ 129. Finala bisatser inledas af että, *jotta*, *etten* (ettet, ettei o. s. v.), t. ex. *Moni hyörii ja pyörii päiväkaudet, että (jotta) saisi ihmisiltä kiitoksen: mången anstränger sig dag ut och dag in, på det att mänskorna måtte prisa honom; Valvokaa ja rukoilkaa, ettei kiusaukseen lankeisi* (Matth. 26: 41).

Anm. 1. Om den finala bisatsens subjekt är ett **pronomen**, som har afseende på den styrande satsens subjekt, återgives **bisatsen** vanligtvis **förkortad** genom **translat.** af **infinit.** **I**, jmf. § 91. — Även eljes plägar den finala bisatsen sålunda förkortas, jmf. § 91 anm. 1. — Om predikatet står i **passivum**, kan det återgivas genom **essivus** och **translat.** af **partic.** **I pass.**, hvarvid **agenten** uttryckes med **genitivus**, jmf. § 107.

Anm. 2. Det svenska „**måtte**“ återgives i finala bisatser med **konditionalis**, ss. *Aiti laulaa, jotta lapsi nukkuisi: modren sjunger, på det barnet **måtte** somna,*

Anm. 3. Det svenska „för att icke tala om“, „så mycket mera“, „så mycket mindre“, uttryckes i finskan med adverbiet *saati l. saatikka*, t. ex. *Semmoisen palkan saa vaimokin*, *saatikka mies*: en sådan lön får till och med en kvinna, **så mycket mer** en karl; *Ei mieskään, saatikka lapsi, sitä kiveä nostaa*: icke ens en man, **så mycket mindre** ett barn, kan lyfta den stenen.

§ 130. **Subjekts- och objekts-attsatser** inledas af **että, etten** (**ettet, ettei m. m.**), t. ex. *Hyvin tunnettu asia on, että Wäinämöinen oli mahtava tietäjä*: det är en känd sak, att W. var en mäktig siare; *Paras on, ettet mahdottomia yritlee*: det är bäst, att du ej företager dig omöjliga saker; *Isä toivoo, että hänen lappestansa tulee kelpo ihmisen*; *Oletko kuullut, ettei aiottua rautatietä rakennetakkaan?*

Anm. 1. Liksom i svenska **utsättes** ofta pronomen demonstrativum „*se*“ i den **styrande** satsen, då den föregår en subjekts-attsats, t. ex. *Se on hyvä, että tulit*; *Sepä nyt oli kummaa, että sinä pääsät papiksi*.

Anm. 2. En **jakande** objekts-attsats kan förkortas, jmf. § 110.

Anm. 3. Det svenska „**mätte**“ i **objekts-attsatser** återges med **konditionalis**, t. ex. *Minä istun täällä odottamassa, että kirkkoherra tulisi kotia*: jag sitter här och väntar, att kyrkoherden **mätte** komma hem.

IV. Bihang till läran om satserna.

A. Frågesatser.

§ 131. Den **enkla frågan** inledes af anhangspartikeln **-ko, -kö**, som fogas till det ord, hvarpå **huvudvikten** ligger, äfvensom af **frågande pronomen** och **adverb**. I alla de frågesatser, i hvilka frågepartikeln icke är fogad till **predikatsverbet**, står detta verbum hälst **i slutet af satsen**, t. ex. *Onko isä kotona*: är fadren hemma; *Isäkö kotona on*: är det fadren, som är hemma; *Kotonako isä on*: är det hemma fadren är; *Kuka tuolla tulee*; *Mistä nyt puhutaan*; *Milloin (l. koska) tänä vuonna pääsiäinen on?* — *Hätäkö sinun*

on työtä tehdessä, kun olet terve: hvad har du för svårighet att arbeta, då du är frisk; *Mikä miehen on kyetessä:* hvarför skulle mannen icke mäkta härmmed?

Anm. 1. I frågor, som innehålla en **negation**, förenas -ko, -kö alltid med **förnekningsverbet**, t. ex. *Etkö tule;* *Eikö minuakaan käsketä;* *Emmekö olekkaan yksimieliset* m. m.

Anm. 2. I st. f. 1:sta pers. plur. af praesens activi i frågesatser förekommer vanligtvis i finskan **praesens passivi**, t. ex. *Mennäänkö tänäpänä kirkkoon: skola vi* i dag begifva oss till kyrkan; *Eikö jo lähdetä: skola vi* ej redan afresa? — Jmf. § 7 III.

Anm. 3. Af pronomina interrogativa begagnas

a) om **personer** kuka i **nominativus** och ken i de öfriga kasus **substantivt** och **stundom adjektivt**, mikä endast **adjektivt**, t. ex. *Kuka puhuu:* hvem talar; *Kutka tulevat:* hvilka komma; *Kenen kirja tämä on:* hvems bok är detta; *Ke-nelle (åt hvem) tämä on annettava;* *Mistä miehestä puhutte:* om hvilken man talen I; *Mitkä oppilaat laiskoja ovat?* — Mikä betyder ofta äfven „**hvad för en, hvad för slags**“, t. ex. *Mikä mies hän on:* hvad är han för en karl; *Mitä herroja teillä on:* hvad för slags herrar äro hos eder?

b) om **saker** kuka och mikä både **substantivt** och **adjektivt**, t. ex. *Missä (l. kussa) kirjassa siitä puhutaan;* *Mikä siellä on:* hvad är där på färde; *Mitä kaloja (hvad för slags fiskar) teidän järivistä* (jmf. § 48, anm. 1 c) *saadaan;* *Mihin menette;* *Kussa asutte;* *Millä elätte?*

Anm. 4. a) Jämte en **frågesats**, inledd af **kuinka**, begagnas ofta en af -ko, -kö inledd fråga, t. ex. *Kauanko sotaa kesti* = kuinka kauan *sotaa kesti*; *Jokos vanhakin olet* = kuinka vanha jo *olet*; *Paljonko kaloja ostit* = kuinka paljon *kaloja ostit?* — b) Äfven till ett **interrogativt pronomen** eller **adverb** kan frågepartikeln -ko, -kö fogas, om den **tillfrågande upprepar** den till honom ställda **frågan** för att erhålla visshet, att han rätt uppfattat densamma, t. ex. *Isä: missä olet ollut?* — *Poika: missäkö olen ollut* (I frågen, hvar jag varit); *Mikäkö nimeni on* (du vill således veta, huru jag heter); *Milloinko syntynyt olen o. s. v.*

Anm. 5. I frågesatser står **objektet** vanligen i **partitivus**, hvarigenom verbets **handling** framställes såsom **oviss**, t. ex. *Näitkö herraa:* såg du till herrn; *Saitteko kalaakaan;* *Kohtasitko isääsi:* träffade du alls din fader; *men:* *Kadullako isäsi kohtasit:* var det på gatan du mötte din fader (ett möte tänkes hafta värligen inträffat)?

Anm. 6. I **talspråket** användes i **pluralis** endast **nominativus** af kuka, mikä och ken, i de öfriga kasus står sing. af dessa pronomen såsom **attribut till pluralia**, t. ex.

Kenen (l. minkä) ihmisten: hvilka mäniskors; Kelle miehille se työ uskottiin; Ketä (l. mitä) pappeja te huusitte?

§ 132. En af frågepartikeln -ko, -kö inledd fråga besvaras jakande genom upprepandet af det ord, hvarvid frågepartikeln är fäst, nekande genom förnekningsverbet ensamt eller i förening med det ord, hvartill frågepartikeln fogats. Härvid bör vid verben den nödiga **personförändringen** iakttagas, t. ex. *Tuletko kotoa*: kommer du hemifrån? --- *Tulen*: ja, En l. *En tule*: nej; *Oletteko jo nähneet uutta pappianne*: hafven I redan sett eder nya präst? — *Olemme*: ja, *Emme* l. *Emme ole nähneet*: nej; *Kotoako tulet*? — *Kotoa*, *En minä kotoa tule*; *Eikö isäsi enää elä*: lefver ej din fader mera? — *Elää*: jo, *Ei* l. *Ei elä*: nej; *Kaupunkiinko menette*? — *Kaupunkiin*, *Emme kau-punkiin mene*.

Anm. 1. a) En med ett **verb** inledd fråga kan besvaras jakande äfven genom adverbet **kyllä** **ensamt** eller **efter** det betonade verbet, t. ex. *Toimitatko asiani*: ombestyr du mitt ärende? — *Kyllä* l. *Toimitan kyllä*: ja. -- b) En med ett substantiv inledd fråga kan besvaras jakande genom adverben **niin**, **niin oikein**, **niin juuri**, **aivan niin**, hvarjämte vid upprepningen af det i frågan betonade ordet antingen **niin** kan föregå eller **oikein** följa efter detsamma, t. ex. *Kirkostako tulette*? — *Niin* l. *Niin oikein* l. *Niin kirkosta* l. *Kirkosta oikein*. — c) Hvarje fråga kan dessutom besvaras på mångahanda olika sätt genom olika förstärkningspartiklar och andra ord, t. ex. *Menestytkö koulussa*: har du framgång i skolan? — *Menes-tyn kuin menestynkin*: **det har jag visst**, *Totta kaiketi*: naturligtvis, *Kyllä kaiketi*: troligtvis, *Kuinkas myös*: huru annars, *Mitä vielä*: alt annat än, *Jopa kai*: jo pytt, *Taik-mar* (jmf. § 117, anm. 1); *Mennäänko kalaan*: skola vi begifva oss på fiske? *Mikä on* l. *miks'ei*: hvarför icke, *Mennään vaan*: (gärna för mig); *Mereiltäkö tulet*? — *Mereltä*, *mereeltä* (ja visst).

Anm. 2. Det ord, hvartill -ko, -kö fogas, står antingen i början af satsen eller föregås af en eller flere bestämmningar därtill, hvilka äfven i det jakande svaret upprepas, t. ex. *Koulun johtajaksi pääsit*? — *Niin*, *koulun johtajaksi*; *Tämän pitää-jän papitko vapaamieliset ovat*? *Tämän pitää-jän papit oikein*.

§ 133. Den af **pronomina** eller **adverbia interrogativa** inledda frågan besvaras **jakande** genom kasus af ett nomen eller genom ett adverb, som motsvarar frågeordets form, **nekande** genom **förnek-**

ningsverbet jämte **frågeordet med** därtill fogadt -kaan, -käään, t. ex. *Missä emännän näät*: hvar såg du värdinnan? — *Kylässä, Kaivolla, — En missään* (f. *missäkään*): ingenstädes; *Milloin aiot lähteä?* — *Huomenna, Aamulla, En milloinkaan.*

Anm. Det nekande svaret kan stundom äfven återgivnas genom andra med frågeordet i gemenskap stående ord, t. ex. *Koska tulet?* — *En sinä ilmoisna ikänä* (aldrig någonsin); *Kuka tuli?* — *Ei kissakaan.*

§ 134. Den **disjunktiva frågans första lem** inledes af frågepartikeln -ko, -kö och de **öfriga förenas** därmed genom vai (vaiko), hvarvid, om **predikatet ej är gemensamt**, -ko, -kö fogas äfven till det efter **vai** stående ordet eller ett annat **frågeord utställdes**. I **svaret** användes såsom vid den enkla frågan antingen de i frågan förekommande orden eller andra ord, som häntyda därpå, t. ex. *Kotoako tulet vai kylästä*: kommer du hemifrån eller ifrån byn? *Kotoa — Kylästä — Ei kummastakaan, vaan met-sästä; Menetkö kouluun, vai tuletko koulusta?* — *Mina menen kouluun — tulen koulusta — En mene kouluun, enkä sieltä tule, vaan olen muutoin kävelemässä; Saitko kirjeen vai petyitkö toivossasi?* — *Kirjeen sain — Petyin peräti — Empä pettynytkään; Menänäenkö kylään, vai kotiako jäädään; Oletteko väsynyt, vai mikä teitä vaivaa?*

Anm. 1. § 123 anm. a) finner äfven här sin tillämpning, t. ex. *Poika vai isäkö tulee*: kommer sonen eller fadren (*Tuleeko poika tai isü*: kommer någondera alls); *Jouluna vai loppiaisenako kotia pääset?*

Anm. 2. Om föremålen för frågan äro **tvänne** eller **fle**re genom kopulativa konjunktioner förenade ord, sättes **frågepartikeln** till det **sista** ordet, hvarvid dessa i det jakande svaret äfven upprepas, t. ex. *Poika ja tytärkö sairaana ovat*: är det son och dotter, som äro sjuka? — *Poika ja tytär; Lehmät, lampaat ja hevosetko myytiin vai myytiinkö talokin?* — *Ei taloa myyty, vaan ainoastansa lehmät, lampaat ja hevoset; Ostelet ja myytkö kaloja, vai pyydätkö niitä itsekin?*

Anm. 3. „**Vai**“ brukas äfven **i enkla direkta frågor**, hvilka ansluta sig nära till det föregående talet, hvarvid frågans förra lem underförstås, t. ex. *Nyt täytyy ruveta työhön. Vai vie-*

läkö lienee liian varhaista: nu måste vi begynna med arbetet, eller ansen I det ännu för tidigt (eg. är det ej så eller ansen I o. s. v.); Ellet sinä ole siivolla, niin minä sinun opetan. Vai luuletko minun leikkiä laskevan?

B. Utropssatser.

§ 135. Utropssatser uttryckas antingen **på samma sätt som frågesatser eller såsom konditionala bisatser.** **Framför** dessa satser kunna äfven **interjektioner** användas, t. ex. *Kuinka ilkeä hän on: huru stygg är han icke; Jospa kevät tulisi: om dock våren skulle komma; Voi kuinka kaunis on illan kuu ja välkkyvä virran kalvo* (Oksanen); *Voi jospa pääsisin omille mailleni; Hyi kuinka rietas hän on puheissaan!*

Anm. 1. Då utropssatsen är uttrykt genom en **konditional bisats**, innehär den tillika en **önskan** och **hufvudsatsen** är därvid **underförstådd**, ss. *Jospa lintuni laulaisi: om dock min fogel skulle sjunga (vore jag glad 1. dyl.)!* — Äfven **koncessivus** användes för att angifva en sådan **önskan**, t. ex. *Eläköön Suomi:* måtte Finland blifva lyckligt; **Menestyköt kaikki jalot pyrinnöt!**

Anm. 2. En i svenska förekommande **pleonastisk negation** får **aldrig** användas i finskan. „*Huru vacker är icke hans röst*“ heter sålunda aldrig: *kuinka kaunis eikö hänen äänensä ole*, utan: *kuinka kaunis hänen äänensä (sentään) on!*

Anm. 3. a) I en lifligare berättelse begagnas äfven **-ko, -kö** för att inleda en utropssats, t. ex. *Isä tuli vihoissansa kotia ja nytkös kaikki saivat osansa: fadren kom förargad hem och nu må man tro*, att alla fingo sin del; *Riennä, riennä, huusi opettaja, ja minäkös juoksemaan!* — b) På samma sätt förekommer anhangspartikeln **-pa, -pä**, t. ex. *Sinäpä olet se junkkari: du är mig just en äkta skälm; Sepä kummallista: det är ju förunderligt; Vielä(pä) hän kysyy!*

C. Uppmaningssatser.

§ 136. En **uppmanning** eller **föreskrift** uttryckes i finskan genom **koncessivus** och **imperativus**, t. ex. *Tulkoon poika tänne: låt gossen komma hit; Vie sana papille: framför budskapet till prästen; Tehkäämme ystävyyden liitto: låtom oss ingå ett vänskapsförbund!*

Anm. 1. Vid **imperat.** och **2 p. sing.** af **koncess.** står det totala **objektet i nominativus**, jmf. § 11 c) I jämte anm.

Anm. 2. I st. f. 1:sta pers. plur. af imperat. förekommer vanligen **praesens passivi**, för att angifva en **uppmanning**, t. ex. *Mennään nyt uimaan: lätom oss nu gå att simma; Pannaan nahkavaatteet ylle ja lähdetään merelle; Ei puhuta siitä asiasta enää: lätom oss icke mera tala därom!* jmf. § 7 III.

D. Oratio obliqua.

§ 137. Då man vill angifva, att ett yttrande af en person, hvarom fråga är, stöder sig på hans egna uppgifter, inskjutes i finskan ofta ordet **muka**, t. ex. *Poika pyysi isältä lupaa olla koulusta poissa, kun hän muka oli kipeä* (gossen förebar sjukdom såsom orsak till sin anhållan; *kun hän oli kipeä*: den berättande angifver ifrån sin standpunkt gossens skäl); *Ystäväni ei tullutkaan eilen luokseni, koska hänellä muka* (vännens egen ursäkt angifves) *oli kova kiire kotona; Tohtori ei sallinutkaan minun mennä ulos: ilma oli muka* (läkarens uppgift) *liian kylmä*.

Anm. 1. Emedan det inskjutna **muka** ofta innebär tvifvel om uppgiftens öfverensstämmelse med värligheten, kan det i svenska ofta återgifvas med det ironiska „**kantänka**“, t. ex. *Hän ei päästäänyt minua puheilleen: hänellä oli muka esteitä*: han lämnade mig icke tillträde till sig, emedan han kantänka hade förhinder.

Anm. 2. Det svenska „**nämligen**“ återgifves genom **nimittäin**, om de föremål uppräknas, hvilka innehållas i ett förut omnämndt begrepp, genom **näet** (**näetsen**, **näetskös**, **näette**), då den närmare anledningen till en föregående uppgift angifves, t. ex. *Minulla on kolme pojaa: nimittäin Matti, Erkki ja Antti; En tahtonut päästä kotia; portti oli, näet, lukussa: jag hade svårt att komma hem, porten var nämligen igenläst; Mennyt-vuonna väheni väkiluku melkoisesti; oli, näetsen (l. näetskös l. näette), kova nälkä ja rutto maassa.*

E. Några egenheter vid bruket af numerus.

§ 138. I finskan begagnas **singularis**, ehuru **fleure** föremål äro i fråga,

a) Vid de **kardinala räkneorden** (undant. *yksi*) äfvensom vid det indefinita pronomen *pari*, t. ex. *Kolme poikaa ja kaksi tytärtä on minulta jo kuollut*: jag har redan förlorat genom döden tre **söner** och två **döttrar**; *Parilla laululla* (med ett par **sånger**) *sai laulaja yleisön ihastumaan itseensü*. Jmf. § 17 jämte anm. 1—4.

b) Af de ord, som angifva sådana **kroppsdelar** hos lefvande föremål, hvilka förekomma **partals**, då fråga är om deras **beklädnad**, t. ex. *Riisu kengät jalastasi*: afkläd dig dina skor; *Tytöllä on hansikkaat kädessä ja kultarenkaat korvassa*: flickan har handskar på händerna och gyllene ringar i **örnen**. Jmf. § 23, anm. 2.

§ 139. **Pluralis** förekommer i **finskan**, då singularis användes i svenska och vanligen endast **ett** föremål åsyftas,

a) Vid **uppräknandet** af olika föremål i en **listigare** skildring, i synnerhet i skrytsamt tal eller då en förvåning uttalas, t. ex. *Meille oli eilen käsketty kirkkoherrat ja kappalaiset, lukkarit ja vallesmanit, Pekat ja Paavot*: till oss voro i går inbjudna kyrkoherden och kapellanen, klockarn och länsmannen, Päl och Per; *Meidän kaupungin koulussa luettaan kaiken mailman ranskat ja saksat*; *Isäni on kulkenut halki mailman ja nähnyt Helsingit ja Pietarit, Pariisit ja Berliinit*.

b) Vid **komitativus**, t. ex. *Kauppias vaimoineen kävelee tuolla*: där promenerar handelsmannen **med sin fru**. Jmf. § 81, anm. 2.

c) Vid **instruktivus**, t. ex. *Yksin käsin minä tuommoisen miehen nostan*: med ena handen lyftar jag upp en sådan karl; *Tyttö on naurusuin*. Jmf. § 82 anm. 1. — Jmf. äfven § 82, anm. 3. — Om instruktivus pluralis af **adjektiven** jmf. § 83.

d) Af åtskilliga ord, hvilka benämna något slag af

gästabud, t. ex. *Huomisiin häihin olen minäkin käsketty*: till morgondagens bröllop är äfven jag bjuden; *Poikani ristiäiset ovat tänäpänä*. Jmf. § 34, anm. 2.

Anm. 1. Alt det, som ännu **växer på jorden** eller är **fäst vid träd** och **djurs kroppar**, uppsattas i finskan vanligen **kellektivt** och uttryckes med **singularis**, men då det blifvit **Iösryckt** från sin plats, användes mestadels **pluralis**, då fråga är om flere enheter af samma slag, t. ex. *Ruis kasvaa pellolla*: rågen växer på åkern, *rukiit pantiin riiheen*: rågen sattes i ria; *Ohra viheriötsee*, *ohria puidaan*; *Peruna kukoistaa*, *perunat otettiin maasta*; *Villa kasvaa lampaisissa*, *villat myytiin*; *Kaksi on kaunista kesällä*: lehti puussa, *ruoho maassa* (ordspr.); *Syksyllä lehdet varisevat puusta*. — Märk äfven: *oraat* (i [fråga om] särskilda åkrar) *ovat kauniit*.

Anm. 2. **Pronomen** och **adjektiv** ställas i singularis, då de hänföra sig till en sak, men i pluralis, då de hänföra sig till flere saker, t. ex. *Kuka siitä l. niistä huolii*: hvem bryr sig däröm; *Ei niistä kaikista* (allt detta) *tiedää*; *Ei semmoisia* (sådant) *tarvitse uskoa*.

F. Om återgivandet af den svenska komparativen och superlativen.

§ 140. **Komparativus** i finskan angifver regelrätt en egenskap, som förefinnes hos ett föremål i **högre grad** än hos ett annat. Därför måste de svenska komparativ, hvilka uttrycka en **tämligen** eller **någorlunda hög** grad af en egenskap, i finskan återgivvas med motsvarande **positiv**, t. ex. *Minä olin vaan lyhyen ajan ulkomaalla*: jag uppehöll mig blott en **kortare** tid i utlandet; *Vähäinen rahasumma on löydetty*: en **mindre** summa penningar är upphittad; *Sinä asut jotenkin huonossa* (l. *huonolaisessa* l. *huononpuolisessa*) *paikassa*: du bor på ett **sämre** ställe.

§ 141. Den finska **superlativen** ensam uttrycker en egenskap, som i jämförelsevis **högsta** grad förekommer hos någon af de ifrågavarande föremålen. Uttrycker den svenska superlativen åter en **synnerligen hög** grad af en egenskap, måste den i finskan återgivvas med **superlativus jämte** förstärkningsordet **mitä** eller med **positivus jämte** något annat **förstärkningsord**, t. ex. *Petoksesta on määäratty mitä ankarammat rangaistukset*: de strän-

gaste straff äro bestämda för bedrägeri; *Tämä uutinen kuultiin* mitä suurimmalla *kauhulla*: med **största** förskräckelse hörde man denna nyhet; *Isä rakasti poikaansa* mitä hellimmin (l. ylen hellästi l. peräti hellästi): fadren älskade sin son på det **ömmaste**.

G. Om bruket af vissa pronomener.

§ 142. Den bestämda artikeln i svenska återgives vanligen icke i finskan. Likväl bör den stundom uttryckas

a) med det demonstrativa pronomener **tuo**, om hufvudordet syftar på något **allmänt kändt** eller i det **föregående omtaladt** föremål, t. ex. Gustaf Adolf, den berömde svenska konungen, stupade vid Lützen: *G. A., tuo mainio Ruotsin kuningas, kaatui Lützenillä*; Tilly, den gamle korpralen, måste taga till flykten för den svenska konungen: *Tillyn, tuon vanhan korpraalin, täytyi paeta Ruotsin kuningasta*; *Jo meni Kylilikki kylähän, noien neitojen (de där jungfrurnas) kisahan* (Kal. XII: 13 f.); *Sitä Ahti Lemminkäinen, tuo on kaunis Kaukolainen* (han **den** vackre Kaukolainen) *aina aikoja eleli nuoren neiton keralla* (Kal. XII: 1 ff.).

b) med det demonstrativa pronomener **tämä**, om hufvudordet har afseende på något **nyss omtaladt** föremål, t. ex. Englands mäktige protektor Oliver Cromwell låg på sin dödsbädd. **Den store mannen** hade hycklat mycken fromhet o. s. v. (Topelius): *Englannin mahtava protektori O. C. makasi kuolinvuoteellansa*. **Tämä** suuri mies oli ollut olevanansa sangen jumalinen j. n. e.

c) med **suffix**, då hufvudordet uttrycker något **sådant**, som tillhör satsens **subjekt**, t. ex. Modren lämnade **de små barnen** hemma: *äiti jätti pienet lapsensa kotia* (*pienet lapset*: andras barn); Mannen förlorade i en drabbning **den högra handen** och höll sedan svärdet i **den vänstra**: *mies menetti oikean kätensä (aldrig: kåden) tappelussa ja piti sitte miekkaansa vasemmassa kädessään*.

Anm. I **svenskan** användes stundom äfven den **obestämda formen** om sådant, som tillhör satsens subjekt, hvarvid i **finskan** suffix begagnas, t. ex. *Gosseu fick på namnsdagar och födelsedagar skänker: poika sai nimipäivinänsä ja syntymäpäivinänsä lahjoja.*

§ 143. Det demonstrativa pronomen **se** användes äfven för att återgifva det **determinativa** pronomens i svenska, då **eftertryck** hvilar derpå, t. ex. **Den man**, som i striden viker från sin plats, bör föraktas: *se mies, joka tappelussa luopuu asemastaan, on halvaksi katsottava;* Talar du om **den tid**, då Frälsaren föddes: *puhitko siitä ajasta, jolloin Vapahtaja syntyi?* — I annat fall behöfver **determinativet icke** återgivas i **finskan**, t. ex. *Minä tunnen keinon, jonka kekseit:* jag känner det medel, som du uppfannit; *Ymmärsitkö saarnan, jonka tänään kuulit:* förstod du den predikan, du i dag hörde?

Anm. 1. Om återgivandet af pronomens "det" jmf. § 4 jämte anm.

Anm. 2. I likhet med i svenska plägar man stundom i finskan använda **se** äfven såsom **predikatsfyllnad** vid verbet **olla**, t. ex. *Sinäkö se olet, joka siellä puhut:* är det du, som talar där? — **Se en ole minä:** nej; **Tekö se olette, jonka talo paloi?** — *Minä se olen.* — Mera finskt är det dock att säga: *Sinäkö siellä puhutkin? Teidänkö talonne paloi?*

§ 144. Af **pronomina indefinita** betyda

1. **Eräs:** **någon**, **en viss** (= *quidam* i latinet). Detta pronomens användes, då den talande eller skrifvande icke vill eller icke kan namngifva ett föremål, t. ex. **Eräs mies varoitti minua:** en (en viss) man varnade mig; **Eräässä kylässä oli sangen taitava laulaja.** — Några använda i samma betydelse muutama (jmf. 2) och muuan, det senare pronomens dock blott i nominativus sing.

2. **Muutama:** **en och annan**, **några**. Detta ord användes i sing. endast adjektivt, i plur. både adjektivt och substantivt, t. ex. **Muutamalla ihmisellä on hyvin paha luonto:** några menniskor hafva en ytterst elak natur; **Minä olen ollut muutamat kuukaudet** (l. muutamia kuukausia) **kipeänä:** jag har varit sjuk några månader; **Muutamilla on se paha tapa,** että **aina moittivat.** — I denna betydelse använda somliga äfven **monias** och **moniahta.**

3. **Joku:** **någon** (obestämdt hvilken), **några få**. Detta pronomens förekommer både **substantivt** och **adjektivt**, t. ex. **Kyllä joku vielä tästäkin tiedosta iloitsee:** nog kommer någon att

glädjas äfven öfver denna underrättelse; *Lapsi oli valmis antamaan nuttunsakin, kun joku köyhä poika vilustuneena tuli kyökkien;* *Kyllä minä jonakuna päivänä sinun luoksesi tulen;* *Juuri jonkun markan siitä kaupasta hyödyin:* nägra fä mark vann jag på den handeln; *Ainahan tappelussa joku mies* (l. joitakuita miehiä) *kaatuu.*

4. **Jokin: någon, dock någon.** Detta ord förekommer både substantivt och adjektivt och hälst om liflösa föremål, t. ex. *Anna nyt jokin neuvoo: gif nu hälst något råd;* *Kuulin minä jotakin uitta: visst hörde jag något nytt;* *Jos jollakin tavalla* (på något möjligt sätt) *saat toimeen, niin lähetää minulle rohaha;* *Jos jollakin (hällre: jollakulla) on varaa, auttakoon köyhiä:* om någon har råd, må han understödja fattiga; *Jos jollakulla on jotakin minulle sanomista, tulkoon luokseni pellolle!*

5. **Moni: mängen, en och annan.** Detta ord användes mestadels i singul. och förekommer både substantivt och adjektivt, t. ex. *Moni ihmisen on tyhmyyttänsä katunut:* mängen människa har ångrat sin därskap; *Minä osaan monella kieellä* (på många språk) *ajatukseni selittää;* *Monella on suuri epäluluoläkäreitä vastaan:* mängen hyser stort misstroende till läkare; *Monet syyt estäävät minua tulemasta.* — Särskildt bör märkas, att nomin. sing. moni alltid betyder mängen, d. v. s. en och annan, partit. monta däremot "många" (= monet), d. v. s. flere. Den senare formen plägar äfven användas i de fall, i hvilka nominat. är den regelräta, t. ex. *Monta miestä on sen nähty:* månge män hafva sett detta; *Siellä kohtaa sinua monta vastusta* (l. monet vastukset); där möta dig många svårigheter. Jmf. § 1, anm. 5.

6. **Usea: mängen, flere.** Detta ord användes mest adjektivt både i singularis och pluralis, t. ex. *Useassa paikassa* (l. useissa paikoissa) *maassamme on tänä vuonna vahasti satanut:* på flere ställen i vårt land har det i år regnat ymnigt; *Usealla pojalla* (l. useilla pojilla) *on halu laiskuuteen;* *Moni nyt minulla onpi,* *Usea olettelevi virkkaja vihaisen änen* (Kal. L: 583 ff.). — Vanligare förekomma dock komparat. och superlat. af detta ord.

7. **Kukaan, kenkään, mikään, någon, i förnekade och fråge-satser** ävensom i satser, hvilka uttrycka tvifvel. a) Ett hvart af dessa ord förekommer i samma fall, som de frågande pronomina kuka, ken och mikä (jmf. § 131 anm. 3), t. ex. *Ei kukaan sitä tiedä:* ingen vet därav; *Sitä asiaa en sano kenellekään* (åt ingen); *Ei millään lapsella ole miehen voimia;* *Tuskin tätä tietoa kustakaan l. mistäkään kirjasta saa;* *Löysitkö kadonnutta kirjaa mistään;* *Pitikö isäntä sitä asiaa minään:* fäste husbonden någon betydelse vid den saken? — b) Jämte dessa ord förekommer yksikään adjektivt vid alla slags nomina, (stundom äfven substantivt om personer), t. ex. *Ei yhdelläkään ihmisen sellä ole* (ingen människa har) *perin puhdasta omaatuntoa;* *Tehtiinkö päästötä yhdessäkään kysymyksessä;* *Ei yhdelläkään ole niin hyvää hevosta kuin minulla.*

Anm. 1. Kukaan, kenkäään, mikään och yksikään förekomma vanligen **endast i singularis** och det af dem bestämda ordet står äfven i singularis, om det indefinita pronomen föregår, men om pronomen följer efter, kan pluralis af huvudordet användas, t. ex. *Ei yhdelläkään* (l. kellään) tyttärellä *ollut äitinsä älyä* l. *Tyttärillä ei ollut yhdelläkään* (l. kellään) *äitinsä älyä*; ingen af döttrarna hade modrens vett; *Ei missään Suomen järvessä ole suolaista vettä* l. *Ei Suomen järvissä ole missään suolaista vettä*.

Anm. 2. Vid praepos. *ilman* begagnas aldrig "kaikki", såsom stundom i enlighet med svenska brukats, utan alltid **mikään**. Sålunda heter: han medgaf det utan **all tvekan**: *hän myönsi sen ilman mitään arveluksetta* (l. *arvelusta*); Denna penningesumma kan jag utan **all saknad** afstå: *tästä summasta voin ilman mitään kaipauksetta luopua*. — **Bäst** återgifvas dylika uttryck dock **genom omskrifning**, t. ex. *Hän myönsi sen vähääkään* l. *ollenkaan arvelematta*; *Tästä voin luopua vähintäkään kaipausta tuntematta*.

8. Muu: en annan, Toinen: den andra. a) Toinen användes om **bestämda, ifrågavarande föremål**, muu däremot om sådana **föremål**, hvilka omtalas **utöfver de i det föregående nämnda**. — Sålunda brukas i **singularis** toinen om det ena eller det **andra** af två ifrågavarande föremål, muu (vanligtvis i förening med joku) om något **utöfver de ifrågavarande föremålen**, t. ex. *Meistä oli toinen nuori, toinen vanha*: den ene af oss var ung, **den andre** gammal; *Me emme sitü tiedü, mutta kyllä joku muu (aldrig: joku toinen) tietää*: vi veta det icke, men nog vet någon annan; *Kyllä siittä asiasta puhutaan toisessakin paikassa*: därom talas på **det andra** stället (hvarom förut varit fråga), *k. s. a. p. (jossakussa)* muussakin **paikassa**: på något annat ställe utom de förut nämnda ställena); *Kokouksessa oli kymmenen pappia: kolme oli maaseudulta, toiset seitsemän (icke: seitsemän muuta) kaupungista*: vid sammankomsten funnos tio präster: tre voro från landsbygden, de sju andra ifrån staden; *Suomessa ei eletä niin säästäväisesti kuin monessa muussa (icke: toisessa) maassa*; *Meidän kylässä on viisi taloa, yksi on verotalo, toiset kaikki perintöaloja*, men: *Meidän kylässä on yksi verotalo ja kaikki muut ovat perintöaloja*. — b) **Jämte lokalkasus** af muu, då de bestämma **ortsnomina**, förekomma de adverbialla formerna muualla, muualta och muualle, t. ex. *Pohjanmaalla ja koko muussa Suomessa* (l. muualla *koko Suomessa*) *saatiin katovuosi*; *Pariisiin ja muuhunkin Ranskaan* (l. muuallein *Ranskaan*) *samosivat Preussin sotajoukot*.

Anm. Toinen tillsammans med **suffix** förekommer såsom **pronomen reciprocum**, hvarvid **två konstruktioner** är möjliga, i det att a) nominativen **toinen** **omedelbart föregår** det **suffixerade toinen**, hvarvid detta **alltid** står i **singularis**; b) det **suffixerade toinen** **ensamt** användes och står

därvid i **pluralis**, t. ex. *Rakastakaa toinen toistanne* l. *rakastakaa toisianne*: älsken hvarandra; *Älkäämme tehkö toinen toisellellemme* (l. *toisillemme*) *vahinkoa*: låtom oss icke tillfoga hvarandra skada; *Naapurit kävivät usein toinen toisensa luona*.

§ 145. Såsom **pronomen reflexivum** användes i finskan **itse** i förening med **suffix**. Detta pronomen förekommer **endast i singularis**, t. ex. *Minä ostin it selleni kirjan*: jag köpte åt mig en bok; *Ette käytä it seänne sopivaisesti*: I uppfören eder icke skickligt; *Ah neudesta on moni pettänyt itsensä*.

Anm. 1. a) **Pronomen reflexivum** i finskan användes **endast** då **subjektet självärksamt** tänkes utföra en handling, hvars värvan återfaller på detsamma, jmf. exx. i §. — b) I de öfriga fallen, i hvilka svenskaan använder det **reflexiva pronomen**, användas i finskan **verba intransitiva**, isynnerhet sådana, hvilka ändas på -un eller -yn, och **stundom verba transitiva**, t. ex. *Tuuli kääntyy*: vinden vändar sig (aldrig: *tuuli kääntää itsensä*); *Ajat paranevat l. parantuvat*: tiderna förbättra sig; *Mies ihmettelee onneansa*: mannen förundrar sig över sin lycka. c) Även då subjektet självärksamt kunde tänkas utföra en handling, användes ett **intransitivt verb**, om **endast handlingens resultat afses**, t. ex. *Puhuja kääntyi minuun*: talaren vände sig till mig; *Mielipuoli syöksyi mereen*: kåren störtade sig i havet.

Anm. 2. Då det reflexiva **pronomen** står tillsammans med **en postposition**, öfverföres stundom **suffixen** från **pronominet till postpositionen**, t. ex. *Te olette tehneet hyvin itseänne kohtaan l. itse kohtaanne*: I hafven gjort väl emot eder självva; *Tämän vaivan olen nähnyt vaan itse tähteni* (för min egen skull); *Toimittakoon poika sen asian itse kauttansa*. — **Besläktadt** härmed säges: *Pitääkää itse teissänne* (hos eder självva) *rakkaus eläväänä*; *Tällä työllä tekivät miehet vahingon itse heillensä* (åt sig självva) m. m.

H. Ordens ordningsföljd.

§ 146. Ordens ordningsföljd beror i hufvudsaklig grad af den större eller mindre **vikt**, som den talande eller skrifvande gifver åt **ett hvart af orden**. Satsens **första** ord har i allmänhet den **starckaste tonen**, till följd hvaraf de ord oftast stå främst, vid hvilka förstärkningspartiklar äro fästa, t. ex. *Saipa koulu tänäpänä luvan*: skolan fick ju lof i dag; **Antoiko rehtori lupaa**; **Koulukin sai luvan**: äfven skolan erhöll

lof; *Minä itse sen tein*: jag själv gjorde detta; *Sen minä tein enkä sitä kiellä*: det gjorde jag och förnekar det icke; *Teinhän minä sen*: visst gjorde jag det.

Anm. 1. Emedan accusativen hafva lika ändelser med genit. sing. och nomin. plur. och äfven andra kasus vid suffixers tilläggande blifva lika, måste tvetydighet undvikas genom satsdelarnes **behöriga anordning**. Man säger därför icke gärna: *Talon isäntä myi*, utan *isäntä myi talon l. isäntä talon myi l. talonhan isäntä myi*; **icke**: *Vei miehen* karjan tarhaan*, utan: *vei tarhaan miehen karjan m. m.*

Anm. 2. **Verbum finitum** får **icke** gärna begynna perioden, om det icke har anhangsord. Endast **förnekningsverbet** och **imperativen** göra härvid undantag, t. ex. *En minä sitä usko*; *Anna minulle rahaa!*

§ 147. Ordens **ordningsföljd** är bestämd i följande fall: I) **Attributet** och den **genitiva** bestämningen stå framför sitt **huvudord** — äfven genitivus subjectivus vid infinitiv- och participialformerna. — II) **Negationsverbet föregår** alltid det förnekade verbet, t. ex. *Pitäjän vanha kirkkoherra on lahjoittanut seurakunnan kirkkoon uudet urut*; *Kevään tullessa toivon parempain aikain tulevan*; *Emme vielä ole nähneet uuden kunnallis-asetuksemme hedelmää*.

Anm. 1. Objektet till den längre formen af **infinitivus I** (icke till den kortare formen) samt till verbens **öfriga nominalformer** står gärna före det **styrande** verbet.

Anm. 2. Ordens ordningsföljd beror ofta, i synnerhet i poesi, af **allitterationen**, d. ä. egenheten att efter hvarandra ställa två eller flere ord med samma begynnelsebokstäver, t. ex. *Isäntä tempasi tuvasta kirveen ja meni ulos*; *Varkaan vala, juopuneen jumalanpalvelus*, *ne eivät merkitse mitään* (ordspr.); *Kasvoipa joka jokehen kolme koskea tulista, joka kosken kuohumalle kolme luotoa kohosi* (Kal. IV: 479 ff.).

Anm. 3. **Poesin** rättar sig **icke** efter den i § framställda ordningsföljen, utan växlar fritt om densamma alt efter meterns fordringar. De största afvikelserna ifrån det prosaiska språkbruket äro:

a) **Tmesis**, d. ä. styckandet af ett sammansatt ord genom ett annat mellanskjutet ord, och **Anastrophe**, d. ä. omkastningen af sammansättningens delar, t. ex. *Vaski oli hattu hartioilla* (= *vaskihattu oli hartioilla*) (Kal. II: 117); *Vyöll' on veitsi Wöinämöisen, pää-hopea* (= *hopeapää*: silfverskafftet) *huotrasessa* (Kal. V: 73 f.).

b) Det **förnekade verbet föregår** förnekningsverbet, t. ex. *Lähe en* (= *en lähde*) *miekana mittelöhön* (Kal. III: 268) m. fl.

Praepositioner och postpositioner § 87.

- Alapuolella (-lta, -lle) l. alipuolella (-lta, -lle) (14).
 Alla, alta, alle, alitse (1).
 Edessä, edesta, eteen, edellä, edeltä, edelle (4).
 Ennen (28).
 Halki (16).
 Ilman (29).
 Joukossa, joukosta, joukkoon (23).
 Jälessä (jälissä), jälöstä (jälistä), jälkeen (7).
 Kanssa (25).
 Kautta (17).
 Kera, keralla, keralta, keralle (24).
 Keskellä, keskeltä, keskelle, kesken (14).
Kohdalla, kohdalta, kohdalle, kohden, kohti, kohtaan (20).
 Liki, likellä, likeltä, likelle (14).
 Luota, luona, luo l. luoksi (12).
 Lähellä, läheltä, lähelle (14).
 Läpi, lähitse (16).
 Muassa, mukaan (26).
 Myötä myöten l. myöden (27).
 Nojassa, nojasta, nojaan, nojalla, nojalta; nojalle (22).
 Ohessa, ohesta, oheen, ohitse (10).
 Paitsi (30).
 Perässä, perästä, peräään (6).
 Pitkin (18).
 Poikki (16).
 Puolessa, puolesta, puoleen, puolella, puolelta, puolelle (13).
 Päässä. päästää, päähän, pääällä, päältä, päälle, pään (3).
 Rinnalla, rinnalle (11).
 Seassa, seasta, sekaan (23).
 Sisässä, sisästää, sisään, sisällä, sisältä, sisälle (9).
 Sisäpuolella (-lta, -lle) (14).
 Suhteen (31).
 Takana, takaa, taa (5).
 Tasalla, tasalta, tasalle (21).
 Tykönä, tykää, tykö (12).
 Tähden (31).
 Ulkopuolella (-lta, -lle) (14).
 Vaiheella l. vaiheilla (33).
 Vailla, vaille (34).
 Varten (32).
 Vastassa, vastaan, vasten, vastoin, vastapäätä (19).
 Vieressä, vierestää, viereen, vieritse (10).
 Vuoksi (3!).
 Välissä, välistää, väliin, vällillä, väiltä, välille, välitse (8).
 Yli, ylitse, yllä, yltä, ylle (2).
Yläpuolella (-lta, -lle) l. ylipuolella (-lta, -lle) (14).
 Ympäri, ympärillä, ympäriltä, ympärille (15).

Innehåll.

	Sid.
I. Den enkla satsen.	
A) Subjektet	1.
B) Predikatet	4.
II. Den utbildade satsen.	
A) Satsen, utbildad genom nomen.	
a) Objektet	11.
b) Med objektet besläktade bestämningar	16.
c) Attributet	17.
d) Appositionen	24.
e) Rumförhållanden	25.
f) Tidsförhållanden	31.
g) Tillfälle, väderlek, tillstånd, sysselsättning	38.
h) Prisförhållanden	42.
i) Öfriga kasusförhållanden.	
Nominativus	43.
Partitivus	45.
Genitivus	51.
Inessivus	56.
Elativus	57.
Illativus	61.
Adessivus	64.
Ablativus	66.
Allativus	68.
Abessivus	69.
Essivus	70.
Translativus	70.
Komitativus	72.
Instruktivus	73.
Prolativus	75.
B) Satsen, utbildad genom partiklar	75.
C) Satsen, utbildad genom verbens nominalmodi.	

	Sid.
Infinitivus I	86.
Infinitivus II.	94.
Infinitivus III.	96.
Infinitivus IV.	102.
Infinitivus V.	103.
Participium I Activi	104.
Participium II Activi.	106.
Participium I Passivi	106.
Participium II Passivi	108.
Förkortade objektsatser	109.

III. Den sammansatta satsen.

A) Samordnade satser	113.
B) Underordnade satser	116.

IV. Bihang till läran om satserna.

A) Frågesatser	122.
B) Utropssatser	126.
C) Uppmaningssatser	126.
D) Oratio obliqua	127.
E) Några egenheter vid bruket af numerus	127.
F) Om återgivandet af den svenska komparativen och superlativen	129.
G) Om bruket af vissa pronomen	130.
H) Ordens ordningsföljd	134.

Rättelser:

Sid.	2	rad.	6 uppifrån, står:	gråta	bör vara:	gräto
"	6	"	18 nedifrån,	" få erfara	" erfara	
"	10	"	13 "	" 421	" 423 f.	
"	16	"	11 "	" tieto	" lieto	
"	31	"	18 "	" G.	" D.	
"	48	"	14 uppifrån	" kymmenestä	" kymmenettä	
"	50	"	6 nedifrån	" § 42	" § 43	
"	51	"	7 "	" använde som	" användes om	
"	52	"	21 uppifrån	" Hollantilaiten	" Hollantilaisten	
"	54	"	18 "	" nominativus	" komitativus	
"	56	"	7 "	" Hellän luon-	" Helläluontoi-	
				toinen	nen	
"	58	"	6 nedifrån	" 45 anm. 2	" 45 I, anm. 2	
"	64	"	20 uppifrån	" "olla"	" "olla" i bet.	
					hafva	
"	64	"	5 nedifrån	" fordra	" fordrar	
"	73	"	21 "	" XXX	" XXXI	
"	86	"	11 uppifrån	" se 2 A	" se § 87 2 A	
"	82	"	" "	" 15 A b	" § 87 15 A b	
"	112	"	9 nedifrån	" kan	" kan äfven	

310.V.78.

Suom. kiel. 3.
Jahusson

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 0560

